T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

BİLGİNİN TOPLUMSALLAŞMASINDA HALK KÜTÜPHANELERİNİN ROLÜ

(KADIKÖY AZİZ BERKER VE GEBZE İLÇE HALK KÜTÜPHANELERİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Hatip YILDIZ

13 11 27 105

Danışman Öğretim Üyesi:

Doç. Dr. Güncel ÖNKAL

İstanbul, Aralık 2015

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

08.12.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan Mehmet Hatip YILDIZ'a ait "Bilginin Toplumsallaşmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü(Kadıköy Aziz Berker ve Gebze İlçe Halk Kütüphaneleri Örneği)" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/~~Oy Çokluğuyla~~** Kabul Edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Nurgün OKTİK
(Jüri Başkanı)

.....

Doç.Dr.Ahu TUNCEL
(Üye)

.....

Doç.Dr. Güncel ÖNKAL
(Üye)-Danışman

ÖNSÖZ

Genel olarak tanımlarsak herhangi bir şey hakkında "malumat" demek olan bilgi, insanoğlunun düşünsel ve yaşamsal serüveninde varoluşsal öneme sahip olmuştur. Yazının bulunmasından önceki sözlü bilgi, yazının bulunmasıyla birlikte üzerine yazıldığı bilgi taşıyıcısı materyale göre farklı formatlara bürünerek günümüze kadar gelmiştir. Bilginin toplumsal hayattaki önemi ise her geçen gün çeşitli açılımlarıyla giderek artmaktadır. Bilgi, toplumların ekonomik, sosyo-kültürel ve günlük yaşamını etkilemektedir. Var olan ve üretilen bilginin topluma ulaştırılmasında ve toplum tarafından kullanılmasında; yani belirli zümrelerin değil de toplumu oluşturan bütün kesimlerce kullanılmasında, kısaca bilginin toplumsallaşmasında halk kütüphaneleri önemli bir yere sahiptir. Bu kütüphanelerin hizmet sunma yöntemleri ise politikaları ve eldeki bilgi araçlarına göre belirlenmektedir. Türkiye'de bilginin toplumsallaşmasında ve dolaşımında genelde bütün kütüphaneler özelde ise Halk Kütüphanelerinin sunmuş oldukları hizmetler bu bağlamda sosyolojik açıdan değerlendirilmelidir.

Halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneyi kullanım sıklığını tespit etmek ve kullanıcı profilini etkileyen faktörleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve ekonomik, anne-baba mesleği) sosyolojik bir bakış açısıyla ele almak amaçlanmaktadır.

Günümüz toplumunda sosyal yaşamdan üretim-tüketim süreçlerine ve hizmet sektörüne kadar bütün gelişmeler bilgiye dayalı olarak gerçekleşmektedir. Bilginin toplumun bütün kesimlerince kullanılması gerçeği, bilginin erişim ve kullanım durumu söz konusu olmaktadır. Bu konuda hizmetlerini bütün topluma yönelik olarak gerçekleştiren halk kütüphanelerinin vermiş olduğu hizmetlerini niteliğini ve kütüphane kullanıcılarının kütüphaneden yararlanmalarını etkileyen sosyal etkenleri tespit etmektir. Halk kütüphanelerinin, içinde bulundukları toplumların sosyal profiline göre misyonlarını ve hizmet verme yöntemlerini yeniden şekillendirilmesine yönelik politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünüldüğünden, bu çalışma önem arz etmektedir.

Halk kütüphaneleri gerek verdikleri hizmetleri toplumun bütün kesimlerine ücretsiz sunmaları ve gerekse toplumda metropollerden yerel yerleşimlere kadar yaygın olarak bulunmaları gibi nedenlerden dolayı bilginin toplumsallaşmasında

önemli bir etkisi görülmektedir. Bu çalışmada, bilginin toplumsallaşmasında Halk Kütüphanelerin önemi irdelenecektir. Örneklem olarak Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Gebze İlçe Halk Kütüphanesinin okuyucuları tarafından kullanım sıklığını tespit etmek ve kullanıcı profilini etkileyen faktörleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve ekonomik, anne-baba mesleği) sosyolojik bir bakış açısıyla ele almak amaçlanmaktadır. Bu çalışma üç bölümden ve bir değerlendirme bölümünden oluşmaktadır. Birinci bölümde; bilgi kavramı tarihi süreçlerde kavramsal olarak ele alınıp açıklanmıştır. Ayrıca bilgi kavramının felsefeciler tarafından felsefi bir bakış açısıyla yorumlanması-tanımlanması üzerinde durulmuştur. Yine bilginin, sosyologlar tarafından bilgi-sosyoloji ilişkisi dönemsel olarak ele alınmış ve bilgi sosyolojisi kavramı olgusal olarak açıklanmıştır. İkinci bölümde bilgi-toplum ilişkisinin başlangıcı ve geçirdiği süreçlerden yola çıkarak bilgi toplumunun hangi tarihten itibaren başladığı açıklanmıştır. Bilginin toplum yapılarıyla olan ilişkisi ve bilgi toplumunun başlangıcından günümüze geçen süreçler özellikleriyle beraber incelenmiştir. Ayrıca bilginin toplumsallaşmasının sosyolojik ve tarihsel kökenleri üzerinde durulmuştur. Yine yeni okuma türleri olan bilgi okuryazarlığı ve kütüphane okuryazarlığı kavramları ele alınarak bilgi edinme yöntemleri olarak açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca ilk çağlardan günümüze kütüphaneler ve topluma yönelik işlevlerine değinilmiştir. Özellikle halk kütüphanelerinin bilginin toplumsallaşmasında önemli işlevleri ele alınarak açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise; araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilerek ortaya çıkan verilerle ilgili bilgiler verilmiş ve ortaya çıkan bilgiler konu ekseninde yorumlanmıştır. Son bölümde ise ortaya çıkan bulgulara dayalı tartışmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu araştırmada halk kütüphanesinin kullanıcılarının kütüphaneyi kullanım sıklığını tespit etmek ve kullanıcı sosyal profilini etkileyebilecek faktörleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi ve ekonomik, anne-baba mesleği) sosyolojik bir bakış açısıyla ele almak amaçlanmaktadır. Bu anlamda kullanıcılarının kütüphaneyi kullanım sıklığını tespit etmek ve kullanıcı sosyal profilini etkileyebilecek faktörleri sosyolojik bir bakış açısıyla ele almak bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde destekleyici katkılarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Güncel ÖNKAL'a minnettarım. Ayrıca jüri üyeleri Prof.

Dr. Nurgün OKTİK ve Doç. Dr. Ahu TUNÇEL'e yönlendirici eleştirileri ve katkıları için de teşekkürlerimi arz ediyorum.

ÖZET

Bilginin kullanımı toplumun sosyo-kültürel, endüstriyel ve diğer bütün alanlarını önemli derecede etkilemektedir. Bilginin hayatın bütün alanlarında yoğun olarak kullanılması ve bir sektör haline gelmesi sonucunda 1950'li yıllarında bilgi toplumu çağını başlamıştır. Bilginin hayatın her alanında yoğun kullanımı bilgiyi, bilgi taşıyıcısı materyali ve bilgi merkezleri olan kütüphaneleri önemli kılmıştır. Bilginin alınan ve satılan bir meta haline gelmesi, bilginin ve bilgi mekanlarının önemini daha da arttırmıştır.

Bu çalışmanın amacı, toplumun bilgi ihtiyaçlarını karşıladığı yerlerin başında gelen kütüphanelerinin öneminin irdelenmesi ve kütüphane kullanıcılarının kütüphaneden yararlanmasını etkileyebilecek sosyo-ekonomik etkenleri incelemek olacaktır. Bu amaçla Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Gebze İlçe Halk Kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneden yararlanmalarını etkileyen göç, cinsiyet, ekonomik durum, eğitim durumu, anne-babanın meslek ve eğitim durumları ve yaş gibi etkenler incelenerek bilginin toplumsallaşmasında halk kütüphanelerinin önemini anlamaya çalışılmıştır. Nicel yöntemin kullanıldığı çalışmanın evreni İstanbul'un Kadıköy ilçesi ve Kocaeli'nin Gebze ilçesindeki İlçe Halk Kütüphaneleri seçilmiş olup, rastlantısal örneklemle farklı günlerde her iki kütüphaneye gelen okuyuculara hazırlanan anketler uygulanmıştır. Anket verileri SPSS istatistik programıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında, sosyal çevrenin, kentli olmanın, ailenin, cinsiyetin, mesleklerin ve medeni durumun halk kütüphanesini kullanma sıklığını etkilediği görüşüne varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilgi, Bilgi Toplumu, Kütüphane, Halk Kütüphaneleri ve Bilginin Toplumsallaşması.

ABSTRACT

Usage of knowledge has significant effects on all other areas of societies but heavily on socio-cultural and industrial aspects. As a result of usage of knowledge in all areas extensively and its' becoming a new sector, the information-age-society started in 1950s. Extensive usage of knowledge in all points of life has resulted in the hay-days of libraries, which are information transmitters and centers. The significance of information and its centers have received highest demand as a result of the transformation of knowledge as goods that are subjects of sale and buy. The aim of this study is to find out the social reasons of importance of libraries that are among the most important places to meet the needs for information. It is also the aim of this study to explain the socio-economic factors that might have an effect on the use of those information centers. In this regard, the factors like migration, gender, economic situation, educational level, parents' education and economic levels and age are analyzed to see whether they have any effect on the use of Kadıkoy Aziz Berker County Public Library and Gebze County Public Library beneficiaries. The study is quantitative and data collection was performed by delivering the surveys to the libraries on different days. The data was analyzed using the SPSS computer software. The results show that social environment, coming from urban areas; family, gender, occupation and marital status have effects on the frequency of using library.

Keywords: Information, Information Society, Library, Public Library, Socialization of Knowledge

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii
ÖZET vi
ABSTRACT vii
KISALTMALAR ve SİMGELER xi
TABLOLAR xii
1. BÖLÜM: BİLGİ TOPLUM İLİŞKİSİ 1
1.1. Sosyo-kültürel Kuramı 3
1.2. Bilginin Toplumsallaşmasının Tarihi ve Sosyolojik Kökenleri 4
1.2.1. Sosyolojik Olarak Bilgi 5
1.3. Bilgi Sosyolojisi 7
1.4. Bilgi Toplumunu Anlamak 17
1.4.1. Bilgi Toplumunun Özelliği 27
1.4.2. Bilgi Toplumunun Özellikleri Etkileyen Faktörler 28
1.4.3. Bilgi Toplumunun Oluşmasında Aydınların Rolü 30
1.4.4. Bilgi-Toplum-Kalkınma İlişkisi 31
1.5. Bilgi Toplumu-Teknoloji İlişkisi 34
1.6. Bilgi Toplumu ve Yeni Okuma Alışkanlıkları: Okuryazarlık Türleri 36
1.6.1. Bilgi Okuryazarlığı ve Kütüphane İlişkisi 39
1.6.2. Elektronik Okuryazarlık 41
2. BÖLÜM: HALK KÜTÜPHANELERİNİN TOPLUMSAL İŞLEVİ 43
2.1. Kütüphane Nedir? 47
2.2. Kütüphanelerin Önemi 48
2.2.1. Kütüphane Okuryazarlığı 49
2.3. Başlıca Kütüphane Türleri 50
2.3.1. Milli Kütüphaneler 50
2.3.2. Okul Kütüphaneleri 51
2.3.3. Özel Konu Kütüphaneleri 51
2.3.4. Üniversite Kütüphaneleri 51
2.4. Geçmişten Günümüze Kütüphaneler 52
2.5. Kütüphanelerin İşlevleri 55

2.5.1. Araştırma İşlevi 55
2.5.2. Boş Zamanı Değerlendirme İşlevi 56
2.5.3. Eğitim İşlevi 56
2.5.4. Bilgi Kaynaklarını Koruma İşlevi: 58
2.6. Halk Kütüphaneleri 59
2.6.1. Kavramsal Olarak Halk Kütüphaneleri 59
2.6.2. Halk Kütüphanelerinin Tarihçesi 60
2.6.3. Halk Kütüphanelerinin Önemi 60
2.6.4. İşlevlerine Göre Halk Kütüphaneleri 62
2.7. Halk Kütüphanelerinin Amacı 63
2.7.1. Halk Kütüphanelerinde Belirlenen Amaçlara Ulaşmak Verilen Hizmetler: 63
2.7.2 Okuma Alışkanlığını Kazandırmada Halk Kütüphaneleri 64
2.7.3 Yaşam boyu Öğrenme Sürecinde Halk Kütüphanelerinin Rolü 65
3. BÖLÜM: YÖNTEM ve BULGULAR 68
3.1. Araştırmanın Örneklemi 68
3.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları 69
3.3. İşlem Basamakları 70
3.4. Demografik Bilgiler 71
3.4.1. Cinsiyet Dağılımı 71
3.4.2. Yaş Dağılımı 71
3.4.3. Katılımcıların Medeni Durumu 72
3.4.4. Katılımcıların Eğitim Durumu 72
3.4.5. Katılımcıların Meslek Dağılımı 73
3.4.6. Katılımcıların Aylık Gelir Durumu 73
3.4.7. Katılımcıların Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu 74
3.5. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı / Halk kütüphanesini Kullanma Sıklığı 74
3.6. Katılımcıların Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 75
3.7. Katılımcıların Aylık Gelir Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 76
3.8. Katılımcıların Medeni Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 78
3.9. Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 79
3.10. Katılımcıların Meslek Dağılımı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 80

3.11. Katılımcıların Babalarının Veya Aile Büyüğünün Mesleki Dağılımı / Geçim Kaynağı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 81
3.13. Katılımcıların Yerli Ya da Göç Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı ... 83
3.14. Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı / Düzenli Olarak Gazete Takip Etme Durumu 84
3.15. Katılımcıların Mesleği / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 85
3.16. Kütüphaneye Fiziki Yakınlık / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 86
3.17. Sosyal Çevre / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 87
3.18. Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesinde İnternet Erişim Hizmetlerini Kullanma Sıklığı..... 89
3.19. Kendilerini Kütüphaneye ilk Yönlendiren / Eğitim Durumu..... 90
4.BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 91
KAYNAKLAR..... 104
EKLER..... 113
EK–1: KADIKÖY AZİZ BERKER İLÇE HALK KÜTÜPHANESİ ANKET ÖRNEĞİ 113
EK–2: GEBZE İLÇE HALK KÜTÜPHANESİ ANKET ÖRNEĞİ..... 120
ÖZGEÇMİŞ..... 127

KISALTMALAR ve SİMGELER

yy. : Yüzyıl

UNESCO :United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

IFLA : International Federation of Library Associations and Institutions
Kütüphane Kurum ve Enstitüleri Uluslararası Federasyonu

TTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı

TKD :Türk Kütüphaneciler Derneği

f : Frekans

% :Yüzde

TABLOLAR

Tablo 1. Yoneji Masuda'ya Göre Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş (Akt. Yenal, 2009: 132). 16
Tablo 2: Bilgi Toplumunun Oluşumuna Yönelik Kriterler..... 28
Tablo 3. Yoneji Masuda'ya Göre Bilgisayar İletişim Devrimi ve Toplumsal Etkileri (Akt. Yenal, 2009: 14)..... 36
Tablo 4. Okuryazarlık Kavramının Bir Konu ya da Alanda Temel Bilgi Edinme Bağlamında Kullanılan Örnekler: 38
Tablo 5. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı 71
Tablo 6. Katılımcıların Yaş Dağılımı 71
Tablo 7. Katılımcıların Medeni Durum 72
Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Durumu..... 72
Tablo 9. Katılımcıların Meslek Dağılımı..... 73
Tablo 10. Katılımcıların Aylık Dağılımı..... 73
Tablo 11 .Katılımcıların Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu..... 74
Tablo 12. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı / Halk kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 74
Tablo 13. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 75
Tablo 14. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Aylık Gelir Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 76
Tablo 15. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Medeni Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 78
Tablo 16. Çapraz Tablolama: Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 79
Tablo 17. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Meslek Dağılımı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 80
Tablo 18. Çapraz sorgulama: Katılımcıların Babalarının Veya Aile Büyüğünün Mesleki Dağılımı / Geçim Kaynağı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 81
Tablo 19. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Anne Mesleği / Halk Kütüphanesi Kullanma Sıklığı..... 82
Tablo 20. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Yerli Ya da Göç Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 83
Tablo 21. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı / Düzenli 84
Tablo 22. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Mesleği / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 85
Tablo 23. Çapraz Tablolama: Kütüphaneye Fiziki Yakınlık / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı..... 86
Tablo 24 Çapraz Tablolama: Sosyal Çevre / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı 87
Tablo 25. Çapraz Tablolama: Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesinde İnternet Erişim Hizmetlerini Kullanma Sıklığı..... 89
Tablo 26. Çapraz Tablolama: Kendilerini Kütüphaneye ilk Yönlendiren / Eğitim Durumu . 90

1. BÖLÜM: BİLGİ TOPLUM İLİŞKİSİ

İnsanlık tarihi incelenirken insanın yaşam biçimleri, uğraşları, üretim ve tüketim tarzları baz alınarak farklı evrelere ayrılabilmektedir. Bu evreler tarım toplumu, sanayi toplumu ve bilgi toplumu şeklinde tanımlanmaktadır. Tarımsal ve sanayi temelli toplumsal dönüşümlerden sonra içinde bulunduğumuz bilgi toplumu çağı bilgi temelli değişimleri yaşamakta ve yaşatmaktadır. Bilgi toplumu sürecinin en önemli özelliği, bilginin hızlı bir şekilde artması ve aynı zamanda toplum ve bireyler için kolay erişilebilir olmasıdır. Bilgi toplumu kavramının ortaya çıkması, iletişim ve iletişim teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak bilginin hızlı üretimi, depolanması, dağıtımı ve ticari bir meta haline gelmesiyle olmuştur.

Toplumun bilgiyle ilişkisi, toplumun bilgiyi kullanma niteliğini, düzeyini, zamanını ve amacını gösteren bir durumdur. Bilginin toplumsallaşması, bilginin üretim ve tüketim süreçlerini, yani bilgi kullanıcısı olan toplum ile bilgi kurumları arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda anlaşılabilmektedir.

Bilginin toplumsallaşmasın da kütüphanelerin önemi, kurulduğu ilkçağlardan modern anlayışına değin geçirmiş olduğu bütün evrelerde artarak devam etmiştir. Yani kütüphanelerin en önemli görevi olan bilgi ve bilgi kaynaklarını toplama, koruma, düzenleme ve hizmete sunma işlevi hep aynı kalmıştır.

Genel bir yaklaşımla bakıldığında bilgi-toplum ilişkisinin insanlık tarihi ile başladığı söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle toplumun bilgiyle olan ilişkisi ilk insan toplulukları tarafından kullanılan gündelik bilgiden bilimsel bilgiye kadar geçen süreci kapsamaktadır. Bilginin toplumsallaşmasında önemli bir role sahip olan kütüphanelerin ve özellikle de halk kütüphanelerinin niteliksel ve niceliksel durumları, olanakları ve kullanım oranları bilgi-toplum ilişkisinin ne düzeyde olduğunu göstermektedir. Bilgi-toplum ilişkisini belirleyen, toplumun bilgiyi barındıran mekanlara ve teknolojilere ne oranda sahip olduğu, bilgiyi kullanma olanaklarının ne derece elverişli olduğu, iletişim ağlarına sahipliği; toplum ve bireyler tarafından kullanma düzeyinin ne olduğu ve eldeki bilgi kaynaklarından ne oranda yararlandığı ve ne düzeyde bilgi üretmesidir. Bilgi günümüzde eğitim-öğretim faaliyetlerinden

başlayarak endüstri ve hizmet sektörlerinde de kullanılan başat bir ihtiyaç konumundadır.

Bilginin bütün sektörlerde birinci derecede önem arz etmesi, gündelik yaşamda oldukça yoğun kullanılması ve bilgiye dayalı üretim ve tüketim süreçlerinde etkin olması bilgi toplumu çağını başlatmıştır. Bilgi toplumu gerçeği olan bilgiye dayalı bir yaşam tarzının olması bilgiyi oldukça önemli kılmaktadır. Bu öneminden dolayı bilginin, alınıp satılan bir meta haline gelmesi yani bir bilgi endüstrisinin oluşmasına sebep olmuştur. Her şey bilgiyle ilişkili olarak gelişmekte olduğundan bilgiden yeterince istifade etmemek bir yetersizliğe sebebiyet verebilmektedir. Bilginin bu denli etkin olduğu ve önem arz ettiği toplumlarda bilgiye kolayca erişim sağlanmalıdır. Kullanıcıyı bilgiyle buluşturan kanalların çeşitlenmesi ve yaygın olması gerekmektedir. Bilginin önem kazanması dolayısıyla bilginin konulduğu, muhafaza edildiği ve kullanıcılara sunulduğu mekanlar olan kütüphaneleri önemli kılmaktadır. Bilginin toplumsallaşmasında önemli bir yeri olan halk kütüphaneleri, herhangi bir ayrım yapmaksızın toplumun bütün kesimlerine hizmet sunmaktadır. Yazının bulunmasından günümüze değin bilgi taşıyıcı materyalin konulduğu ve hizmete sunulduğu yerler olan kütüphaneler, ilkçağlardan beri toplumun bilgi ihtiyacını karşılamakta ve günümüzde de bu işlevlerini sürdürmektedirler. Halk kütüphaneleri sınıfsal, siyasi, ekonomik, ideolojik herhangi bir ayrım gözetmeksizin toplumun tüm kesimlerine hizmet veren ve toplumun bilgi ihtiyacını karşılayan kurumlardır. Halk kütüphanelerinin bilgiyi birinci elden aktaran kurumlar olması gerçeğinden yola çıkarak, bu kurumların ve bu kurumları kullanan kesimlerin birbiriyle olan ilişkilerinin sosyolojik niteliği bilginin toplum ile ilişkisinin de anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Toplumun geneline herhangi bir ayrım yapmaksızın hizmet veren halk kütüphanelerinin toplumun genel, eğitsel, sosyal ve kültürel durumuna katkı sunan yerlerdir.

Yaşam boyu eğitimin var olduğu günümüz toplumlarında nitelikli bir eğitim-öğretim hizmetinin sürdürülmesine birinci derecede katkı sunan kurumlar kütüphanelerdir. Öğrencilerin ödev yapma ve araştırmalarında ihtiyaç duydukları bilgi ve bilgi kaynaklarının bulunduğu yerler olarak ta kütüphaneler özellikle önem arz etmektedirler. Kütüphane desteğinden yoksun bir eğitimin kalitesinden bahsedilemez. Kütüphanelerin amaçlarından biri de bireylerin ve toplumların eğitim ve öğretim hayatlarında eğitsel ve toplumsal bilgi ihtiyacını karşılamaktır. Kütüphaneler ilk-orta

ve üniversite kurumunun doğal bir parçasıdır. Bununla birlikte ders çalışma, ödev yapma ve araştırma yapma işlevlerinden dolayı da eğitime katkı sunan yerler olarak da önemli kurumlardır. Bilgiye erişimde toplumun bütün kesimlerinin aynı koşullara sahip olmadığı gerçeğinden yola çıkarak, herkese eşit derecede hizmet sunan halk kütüphanelerinin vermiş olduğu hizmetler önem kazanmaktadır. Toplumu oluşturan bireyler eşit şekilde bilgi edinme imkanına sahip değildir, bundan dolayı topluma ücretsiz hizmet sunan halk kütüphaneleri ön plana çıkmaktadır.

1.1. Sosyo-kültürel Kuramı

Sosyal çevreyi önemseyen bir kuramdır. Bu kurama göre insanların bilişsel gelişiminde içinde yaşamış olduğu sosyal çevrenin önemli rolü vardır. Kişiler, edinmiş oldukları yeni bilgileri çevrelerindeki kişilerden ve sosyal yaşamlarından etkilenerek öğrenirler. Toplumdaki insanların anlayışlarının, tutumlarının, düşüncelerinin ve kavramlarının kaynağı, içinde yaşamış oldukları sosyal çevreleridir. Bu kuram, bilişsel gelişimin kaynağının, çevreyle etkileşim sonucunda geliştiğini belirtir ve bilgilenmeyi sosyokültürel bir aktivite olarak görür. Bireysel gelişimin sosyal kaynakları ve kültürel temelleri üzerinde duran sosyokültürel kuramcı Vygotsk, kişisel psikolojilerin de mensup olduğu kültür tarafından şekillendiğini belirterek "öğrenmenin sosyokültürel" boyutu üzerinde durmaktadır (Wertsch, 1997).

Sosyokültürel kurama göre sosyal bilimlerin konusu olan "birey" ile "toplum" ve ya "yapı" ile "eylem" arasındaki ilişkidir. Birey ile toplum ilişkisi konusunda Durkheim, Levi-Strauss ve Althusser gibi düşünürler yapının eylemden önce geldiği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bunlara göre sosyal yapı, meydana geldiği unsurlardan önce oluşmuştur ve bu unsurları etkilemektedir. Bu kuramcılara göre sosyal yapı, meydana geldiği unsura göre önceliğe sahiptir. Sosyal süreçlerin bireyin tutum ve davranışları üzerinde etkilidirler (Yıldırım, 1999: 25-44)

Giddens'in yapısalcı düşüncesine göre bireyin eylemlerini, bu eylemlerin gerçekleştiği sosyal ortamların yapısal özellikleriyle ele alınıp açıklanmalıdır. Ayrıca yapının eylemi meydana getirdiğini belirtir (Giddens, 1997: 128). Çalışmamız kapsamında 'yapı' kavramıyla açıklanan, bilgilenmek amacıyla kütüphaneyi kullanan okuyucuların içinde yaşamış oldukları sosyokültürel çevreleridir. 'eylem' ise

kütüphane kullanıcılarının herhangi bir konuda ihtiyaç duydukları bilgi edinme faaliyetidir.

Giddens, eylemle yapıyı bir birinin karşıtı olarak görmeden ve birbirinden ayırt etmeden eylemle yapının bütünlüğünü savunur. Her iki kavramın da bir etkileşim içinde olduğu gerçeğini dile getirir. Bireyin gelişimini oluşturan sosyal ortamların etkisinin incelenmesi gerektiğini belirtir. Bu teoriye göre kişi içinde yaşamış olduğu toplumsal yaşamdan soyutlanarak ele alınamaz.

Sosyokültürel kurama göre yapmış olduğum çalışmamda, kişinin bilgi edinme çerçevesinde kütüphaneden yararlanması kişilerin (eylem) arka planları olan sosyokültürel durum, ekonomik durumu ve sosyal çevre (yapı) gibi statülere bağlı olarak gerçekleşmektedir.

1.2. Bilginin Toplumsallaşmasının Tarihi ve Sosyolojik Kökenleri

Bilgi, en pratik anlamıyla günlük hayatta kullanılan, yaşamın devam ettirilmesinde ve toplumların hayatında insansa özgü bir unsurdur. Bilginin özü ve mahiyeti, ilk düşünürlerden günümüze farklı yaklaşımlara, farklı tanımlamalara konu olmuştur. Bu yaklaşımlar daha çok bilginin işlevinden öte özü üzerine yapılan tartışmalardır. "Bilgi nedir?" sorusuna net ve kısa bir tanım yapmak kolay olmamaktadır. "Bilgi nedir?" sorusunu yanıtlamak, neredeyse, ondan da ünlü "Gerçek nedir?" sorusunu yanıtlamak kadar zordur" (Burke, 2004:12). Bilginin mahiyetinin tartışıldığı bu tanımda, felsefi bir sorguya tabi tutularak bilginin ne olduğunun bilinmesi ile gerçeğin bilinmesinin aynı derecede sorunsal olduğu vurgulanmaktadır.

Bilgi kelimesinin ansiklopedik tanımları şöyle yapılmıştır. "Bilgi malumat, ilim, marifet" (Doğan, 1975: 142). "Bilgi bir iş, konu, olay ve herhangi bir şey konusunda bilinen, malumat" (Doğan, 2011:197). "Bilgi insan aklının kapsaya bileceği olgu, gerçek ve ilkelerin tümü"(Türkiye Bilim Terimleri Sözlüğü: Sosyal Bilimler, 2011:159). "Eşyanın hakikatle kavranması" (İslam Ansiklopedisi, 1992:157).

Bilgi her yerde, aynı koşullarda, tekrarlandığında aynı sonucu veren, toplumsal kimliğine bakılmaksızın herkesin gereksinimi olan ve en önemlisi, yeni bilgi ve becerilerin hem temel taşını oluşturan hem de o bilgi ve becerilerin geliştirilmesini

sağlayan, gözlem ve araştırmaya dayalı öğretidir (Demirsoy, 1995:13). Bu tanımından bilginin deneye dayalı genel geçer değişmez sonuçlarının üzerinde durulmaktadır. Aynı koşullarda tekrarlandığından aynı sonuçları verebileceği bilimsel bilgi tanımı niteliğindedir.

Yukarıda yapılan bilgi tanımlarına bakıldığında bilgi kavramına birbirinden farklı anlamlar yüklendiği görülecektir. İlkçağlarda yapılan tanımlara bakıldığında bilginin ve bilgi hakkındaki malumatın sınırlı olması nedeniyle tanımı yapılırken de bir sınırlılık görülmektedir. Bilginin tanımı ve kullanıldığı alanların nicelik ve nitelik olarak gelişmesine ve çeşitlenmesine bağlı olarak zaman içerisinde değiştiği ve farklılaştığı söylenebilmektedir.

Bilgiyi insan ve çevresiyle etkileşimi ve yorumlayışı yönüyle ele alan olgusal tanımlamalar da yapılmıştır. Bu olgusal tanımlama çerçevesinde bilgi insan ve toplumların evrenle olan ilişkisini, çevresinde meydana gelen olayların ve durumların yorumlanması ve anlaşılması sonucu kazanılan "tecrübeler" olarak tanımlamaktadır (Barutçugil, 2002). Bilgi; insanın kendisini ve çevresinde olup bitene anlam yükleme ve değerlendirmedir (Aydın, 2010: 19).

Ayrıca ilkçağlarda bilginin mahiyetine yönelik tanımlar felsefi olarak yapılırken sonraki dönemlerde farklı uzmanlaşmalara dayalı bilim dallarının ortaya çıkmasıyla bu alanlara bağlı olarak yeni tanımlar yapılmıştır. Bilgi kavramına yönelik yapılan çağdaş tanımlarda bilgeliğe dayalı ve hakikat araştırması odaklı bilginin (knowledge) yerine enformasyon (information), veri (data) kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Enformasyon, filozofların düşünsel araştırmalarına konu edindiği bilgiden farklı olarak belli bir amaca yönelik örgütlü, işlenmiş ve geliştirilmiş bilgidir (Laundon-Laundon, 1998: 7-8). Bilimsel bilginin kriterlerine tabi tutulmuş ve belli bir amaca yönelik yapılan araştırma sonucu elde edilen bilgi türüdür.Veri (data) ise olayları somut yönleriyle ele alan ham ve analiz edilmemiş bilgidir (Kalkan, 2006: 22-36). Bir araştırmaya yönelik olarak farklı veri toplama teknikleri sonucu elde edilmiş ve analiz edilme aşamasına hazır bilgidir.

1.2.1. Sosyolojik Olarak Bilgi

Felsefe ile bilgi arasındaki etkileşim süreci ele alındığında felsefenin "bilgi nedir?" sorusuna cevap arayarak bilginin kaynağıyla ve mahiyetiyle ilgilendiği

görülmektedir. Felsefe bilginin oluşum sürecini ve bilginin meydana geldiği çevresiyle arasındaki somut ilişkiyi inceleyerek ve daha çok üzerinde durarak bilginin ve nesnenin birbiriyle etkileşiminden ortaya çıkan uyuma odaklanır. Böylelikle epistemoloji (bilgi felsefesi), bilginin oluşumunu, niteliğini ve kaynağını bulma uğraşı verir. Bilginin felsefi olarak ele alınışı, bilginin ne olduğundan, bilginin kesinliğinden, sınırlarından, bilginin ilişkiselliğini oluşturan "süje"ve "obje" den ve bilginin kaynağına göre değişip değişmediği probleminden, bilginin yeniden aktarılmasının olanaklarına kadar geniş bir alanda bahseder. Bilginin meydana gelmesinde ve bilgiye bir anlam yüklenmesinde etken olan insan ile bilinen olan bilgi arasındaki anlamın bilinmesi olarak ele alınabilir. Bilgi birbirini tamamlayan bu iki kavram arasındaki bağdan oluşur. Bu iki öğenin birisi özne (süje), diğeri ise nesne (obje) dir (Mengüşoğlu, 1992: 47-48).

Bilgi sosyolojisi, bilgi felsefesinden farklı olarak bilgi ve toplum arasındaki ilişkiyi merkeze alır. Bilgi sosyolojisi çalışmaları bilgi sistemlerini toplumsal yapılarla ilişkilendirerek bilimsel bilginin toplumsallığının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda bilgi sosyolojisi daha çok enformatik ilişkiselliği ele alır ve kullandığı bilgi kavramı, Latincedeki *informatio* kelimesinden türetilmiştir ve "bilgilendirmek", "haber vermek" anlamında kullanılmıştır (Balay, 2004: 66). Bu anlayışta bilgi tecrübe sonucu elde edilen bir düşünce ürünü; deneyle doğruluğu test edilebilen ve aktarılan olgular bütünüdür (Sümer, 2007; Selvi, 2012: 193). Bilgi-toplum ilişkisi ile ilgili olarak Gurvitch (1984) ilkel (arkaik) toplumlarda mistik, uygar toplumlarda ussal bilginin ağır bastığını belirtirken, Saint-Simon (1984) ise askeri düzenlere fetih bilgisinin, sanayi toplumlarında ise teknik bilgi türünün önemli olduğunu belirtir. Toplumların bilgiyle olan ilişkisi gelişmişlik düzeylerine ve toplumsal ilgi alanlarına göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Bu yönüyle ele alındığında sanayiye dayalı kalkınmış toplumlarda teknik ve bilimsel bilginin etkin olarak kullanıldığı görülmektedir (Akt. Gurvitch, 1984:199).

Toplum çeşitlerinin bilgi türleriyle olan ilişkisini ele alan Gurvitch, hangi bilgi türünün hangi toplumsal yapılarda daha çok benimsendiğini incelemiştir. Ona göre dış dünyanın algısal bilgisi klasik site ve imparatorluklarda; başkalarının, bizlerin, grupların, toplumların bilgisi Ataerkil, feodal yapı ve köylü sınıfında; teknik bilgi 20. yüzyıl kapitalist ve sosyalist yapılarda; siyasal bilgi grup ve sınıfsal çatışmaların keskinleştiği toplumsal yapılarda; bilimsel bilgi sanayileşmiş toplumlarda ;felsefi

bilgi: Antik site yapısı ve kapitalizmin başlarında görülür (Gurvitch, 1984: 234). Bu tanımlar ışığında bilginin tarihsel süreç içerisinde farklı toplumsal yapılarda farklı evreler geçirerek ve bu evrelerden geçerken de yaşam koşullarına göre şekillenmekte olduğu söylenebilir.

1.3. Bilgi Sosyolojisi

Bilgi sosyolojisi, sosyolojinin bir alt dalı ya da kurumlar sosyolojisi olarak kabul edilmektedir. Bilgi sosyolojisi, "bilgi-toplum bileşkesindeki alanla ilgilenmektedir "konusu ise "toplum bağlamında bilgidir" (Aydın, 2010: 41). Bilgi sosyolojisi, bilgi ile toplumsal yapılar arasındaki ilişkiyi bir sistematik içerisinde ele alır. Sosyoloji, bilginin toplumsal boyutunu konu olarak ele aldığından bilgi kavramını bir olgu olarak ele almaz, bilgi sosyolojisi kapsamında ele alır ve inceler. Bilgi sosyolojisi; bilgiyi bir nesne olarak görmekte, bilgi-toplumsal yapı boyutuyla ele alarak incelemektedir. Yani bilgi sosyolojisinin konusu bilginin toplumsallığıdır.

Bilgiyi sosyolojik bir bakış açısıyla ele alarak inceleyen bilgi sosyolojisi, toplumsal yapılar ve bu yapılar içindeki bilgi sistemlerini ele alır. Bilgi sosyolojisi "Bir yandan farklı türleri, bu türler içindeki bilgi biçimlerinin farklı vurgulanışları, farklı bilgi sistemleri (türler arasındaki hiyerarşiler) ve diğer yanda toplumsal çerçeveleri; bütünsel toplum tipleri, toplumsal sınıf, özel gruplaşmalar ve çeşitli toplumlaşma tezahürleri (makro sosyal öğeler) arasında kurulmuş olarak bulunabilecek işlevsel bağların incelenmesidir" (Canlıoğlu, 2008: 10). Aydına göre bilgi sosyolojisinin uğraş alanı, farklı bilgi türleri ile toplum yapıları arasındaki var olan ilişkiyi anlama ve yorumlamaya çalışmasıdır (Aydın, 2008: 210).

Bilgi sosyolojisine göre bilgi, toplumsal yaşam içinde toplumsal koşulların belirlediği ve etkilediği toplumsal yapılarda meydana gelen etkileşimleri inceler. Carthy, " Bir ya da daha fazla toplumsal grup ya da insan topluluğu tarafından kabul edilen her türlü fikir ve edim biçimleri; onların kendileri ve ötekiler için gerçek kabul ettikleri olgulara ilişkin fikirler ve edimler" diye tanımlar (Carthy, 2002: 250). Bu tanıma göre bilgi sosyolojisinin uğraş alanı toplumsal bilinç, toplumsal deneyim ve toplumsal davranıştır. Bilgi sosyolojisinin kapsam alanıyla ilgili olarak yine (Carthy

2002) bu alanı " Toplumların dilleri, inançları, normları ve dünya görüşü biçiminde görülen kültürel bilgiden meydana geldiğini" belirtmektedir (Uçak, 2010: 711).

Bilgi sosyolojisi, bilginin toplumsal boyutunu konu edindiğinden bilgiyi toplum bağlamında değerlendirip ve bilginin toplumsal işlevinden söz etmektedir. Bu işlev bilginin toplumsal yapılar arasında iletişim işlevinin olması, bilginin toplumsal işlevi olan bütünlüğün korunması, toplumsal yaşamı anlamlı kılmaktır. Topluma bu bilinci vermek, toplumsal gerçeğin yapılandırılması ve anlaşılmasını sağlamak ve de toplumu oluşturan yapıların hakimiyet aracı olmaktır. Bilgi sosyolojisiyle ilgili olarak yapılan tanımlamalara ve kuramsal yaklaşımlara bakıldığın da; bilgi sosyolojisinin görevi, toplumu oluşturan maddi manevi öğelerin toplumun bir üyesi olan insan zihnini ne ölçüde etkilediğini ve şekillendirdiğini bulmaktır. Sosyal bilimlerin bir türü olan bilgi sosyolojisinin amacı öznel/subje bilgi ve nesnel/obje bilgi arsındaki farkı bulmak ve bu farktan sosyal bilimlerin bir amacı olan objektif bilgiye/doğru bilgiye ulaşmaktır.

Bilgi sosyolojisi yeni bir alan olsa da, bilgi-toplum ilişkisi insanlık tarihinin başlangıcına kadar gitmektedir. Bu alanın gelişim sürecine bakıldığında farklı alanlardaki birçok sosyal bilimcinin katkısı görülecektir. Bilgi sosyolojisinin öncülerinden sayılan Saint-Simon "toplumsal gerçekliği" vurgulayarak bilginin toplumsal bir yansıma olduğunu, yani bilgi ile toplumsal yapı arasındaki gerçekliği dile getirmiştir.

Bu tartışmalar, ağırlıklı olarak birer felsefecisi olan filozoflar tarafından yürütülmüştür. Bilgi sosyolojisinin bir sistematik içerisinde, bilginin toplumsal niteliği yönüyle ele alınması Condorcet gibi düşünürlerin çalışmalarıyla olmuştur. 20.yy başlarında A. Comte, E. Durkheim, M. Weber gibi düşünürlerle örgütlü bir hale gelmeye başlayan bilgi sosyolojisi daha sonraları K. Manheim, A.P. Sorokin ve G. Gurvitch gibi düşünürlerle amacı ve metodolojisi olan sosyolojinin bir alt dalı haline gelmiştir (Aydın, 2010: 12)

Bilgi sosyolojisi, bilginin tarihsel toplumsal yapı ilişkisindeki değişim dönüşüm dinamiğini anlamaya çalışır. Bu konuyu ele alırken bilgi sistemleri ile toplumsal yapı tabakaları arasındaki ilişkiyi açıklayarak, farklı toplumsal yapılar için farklı bilgi sistemlerinin olduğunu belirtir. Burada bilgi sosyolojisinin uğraşı için, bilgi çeşitleriyle toplumsal yapılar arasındaki ilişkileri incelemektedir denilebilir.

Gurvitcht, bilginin toplumsal tarihine, işlevlerine ve kullanımlarına bakarak bilgiyi yedi türe ayırmıştır. Bu bilgi türleri: algısal bilgi, toplumsal bilgi, gündelik bilgi, teknik bilgi, siyasal bilgi, bilimsel bilgi ve felsefi bilgi'dir (Gurvitch, 1996; Burke, 2001: 15).

Bilginin toplumsal tarihi açısından bir bilgi sınıflandırması ise farklı toplumsal grupların ürettiği ve aktardığı bilgilerdir. Birincisi entelektüellerin üretmiş olduğu akademik bilgi, diğer tür ise uzmanlık ve tecrübenin sonucunda üretilen "yapabilme"(know-how) olan bürokratlar, zanaatçılar, köylüler, ebeler ve halk tabipleri gibi grupları tarafından üretilen ve geliştirilen bilgi çeşididir. Bu bilgi türleri, seçkinlerin üzerinde tekellerini iddia ettikleri aydın bilginin gelişmesi üzerinde önemli payı bulunmaktadır (Burke, 2001: 14). Seçkinlerin bilgisinin halk kültüründen doğan bilgi türü olduğu ve üzerine yeni bilgiler eklenerek, yeniden yorumlanarak sistematize edilmiş bilgi türüdür. Bu bilgi, tamamen toplumsal kültürün ürünü olan, geleneksel olan ve aynı zamanda tecrübeye dayanan bir bilgi çeşidi olan pratik bilgidir.

Levy Bruhl, toplumları sahip oldukları ve ürettikleri bilgi açısından ilkel toplumlar ve gelişmiş toplumlar olarak ikiye ayırmaktadır. İlkel toplumların dışındaki bilginin daha duygusal ve mistik olduğu, buna karşın endüstriyel toplumlardaki düşünce ve bu düşüncenin ürünü olan bilginin mantığa yakın bir bilgi olduğunu söylemektedir (Armağan,1998: 113).

Pareto, düşünce-bilgi sistemleri açısından iki ayrı toplum alt sistemlerinden bahsetmektedir:

1. Mantıklı olmayan düşünce ve davranışlarından, yaşam tarzlarında ve deneyimlerinden doğan bir bilgi olduğunu ve mantıklı olmayan bu bilginin önemsiz olmadığını belirtmektedir.

2. Mantıklı olan düşünce ve davranışlara dayalı bilgi türünün ise bireysel ve rasyonaliteye dayalı bilgi çeşidi olduğu söyler (Aydın, 2010: 47-48).

Bilgi sosyolojisine katkı sunan sosyologlardan Max Weber ise iki düşünce biçiminden bahsetmektedir. Bu düşünce biçimleri rasyonel düşünce ve irrasyonel düşüncedir. Rasyonel düşünce sistemlerinin ürünü olan akılcı bilgi Batıya özgü bir bilgidir. Weber'e göre rasyonelliğin iki anlamı vardır. Birincisi kendi içinde

rasyonelliğe sahiptir. İkinci de genel geçer bir rasyonellik ve daha çok Batı toplumlarına özgü bir düşünce çeşididir. İrrasyonel düşünce sistemini doğurmuş olan irrasyonel bilgi, kısmen ya da tamamen rasyonel olmayan bir karektere sahiptir. Toplumların geneli tarafından benimsenen bir bilgi türüdür (Aydın, 2010: 47-50)

Max Scheler, bilgi sosyolojisini iki önemli konuyla ilişkilendirerek ele almıştır: Bilginin sosyal gerçekle olan ilişkisi ve bilgi türleri. Bilginin sosyal gerçekle olan ilişkisi: Scheler' göre bilgi ile toplum iç içedir ve birbirine paraleldir. İster toplumsal düzeyde olsun ister bireysel baz da olsun bilgiyi süje-obje ilişkisi içerisinde ele alır (Aydın, 2010: 50). Süjeye yüklenen bilgi sonrasında süje tarafından üretilen bilgi aynı zamanda süjeyi değişime götürmektedir. Bir değişim aynı kalmayarak kendi değişimini de gerçekleştirmektedir. Bu sisteme göre bilginin ilk varoluş aşaması bireysel olmakla beraber, bir kültürün ürünü olarak doğduğundan toplumsal bir niteliktedir.

> Scheler, bilgiyi insan toplumu ve çevresi ile olan ilişkisini ve etkileşimini göz önüne alarak bilgiyi üçe ayırır. İnsan doğada olan biteni anlamaya ve doğayla olan mücadelesinde üstün olma bilgisidir. Ör: teknik ve bilimsel bilgidir. Kültürel bilgi; içinde bulunulan çevreyi tanıma-anlama bilgisidir. Ör. Felsefi bilgi. Kurtarıcı bilgi; içinde yaşam sürdürülen çevrenin, toplumun sorumluluk bilinciyle hareket etmesini sağlayan teolojik kökenli dini bilgidir (Aydın, 2010: 50).

Bu bilgi türleri farklı toplumlarda ve farklı toplum yapılarında farklı anlamlara karşı gelebilmektedir. Bilgi içinde doğduğu toplumun ve çevrenin koşullarında etkilenmekte ve değişik toplumlarda farklılık gösterebilmektedir. Daha farklı bir anlatımla genel bilgiler değişik toplumlarda yaklaşık olarak aynı anlama gelebilmelerine karşın genel bilgilerin alt çeşitleri farklı toplumlarda farklı anlamlara gelebilmektedir. Genel bilgiler toplumdaki yaygın kültürlere farklılıklara yani toplumsal ve yapısal gerçekliklere bağlı olarak bilginin mahiyeti değişebilmektedir.

Toplumlar içindeki yaygın kültürlerin de ve farklı toplumsal geleneklerin etkisinde kalarak aynı dönemde farklı bilgi çeşitleri önemsedikleri görülmektedir. Geleneksel bir felsefi bilgiye sahip olan inançların güçlü etkisinin güçlü bir şekilde görüldüğü Asya toplumlarında ideolojinin, Avrupa toplumlarında ise bilimsel bilginin önemsediği görülmektedir.

Bilgi sosyolojisi konusunda önemli bir isim olan A. Sorokin (1994) bilgi ve toplum yapılarıyla ilgili olarak, sistemlerin bütünlüğünden bahsetmektedir. Alt sistemlerin ve alt bilgi türlerinin ancak bütün ile etkileşim içinde ve bütünleştirme zorunda olduğunu ileri sürmektedir.

Sorokin'e (1994) göre bilgi toplum ilişkisi "devri hareketler teorisi"ne uygun bir şekilde olmaktadır. Bu teoriye göre insanlık sırasıyla farklı üç hayat tarzı içeren farklı evreleri yaşarlar. Bu yaşam evrelerine ve yaşam tarzlarına uygun bilgileri önemser ve benimserler. Bu yaşam tarzlarında ilki olan teolojik dönemde daha çok benimsenen bilgi kökeni dinsel öğretilere ve dinsel yaşama dayanan 'sezgisel' bilgidir.

Bu teoriye göre ikinci bilgi türü 'akılcılık'tır. Kökeni dine dayanan ve gerçeklerden bazen uzaklaşan bilecek olan sezgisel bilgi aşırılığa yöneldiğin de bu bilgi türüne tepki sayılabilecek rasyonel bilgi önemsenir ve toplumda yaygın olarak kullanılmaya başlanır. Rasyonel bilgi olası bütün problemlere çözümü akılcı çözmeye çalışır.

Rasyonel bilgi problemlerin çözümünü akılcılıkla çözmeye çalışır ve yetersiz kaldığı anlaşıldığından da sensüal bilgi gelişir. Sensüal bilgi, kökenini dinden alan sezgisel bilgi ve akılcılığı aşırı vurgu yapan ve bütün problemlere çözümü akılcılıkla bulmaya çalışan rasyonel bilginin kullanıldığı ve yetersiz kaldıkları üçüncü aşamada devreye giren sensüel bilgidir. Bu iki önceki bilgilerin eksikliklerini deney ve gözleme dayanarak çözmeye çalışır (Aydın, 2010: 53).

Burke (2010) bilgiyi mekânsal boyutuyla ele alır ve mekânsal olarak yerleştiği yerleri açıklarken 'bilgi coğrafyası' deyimini kullanır. Burke yine mikro ve makro düzeyde bilginin yerleştiği yerlerden bahseder. Mikro düzeyde bilginin yerleştiği yerleri manastırlar, üniversite, hastahane, kütüphane gibi geleneksel mekanlara yeni bilgi merkezleri olan laboratuvar, sanat galerileri, kitapçı dükkanları, kütüphane, anatomi salonu, devlet dairesi ve kahvehaneler olarak tanımlamaktadır.

Yukarıda bahsedilen bilgi merkezlerinden kütüphanelerin önemi matbaanın kullanılmasıyla bilgi kaynaklarının artması ve çeşitlenmesiyle diğerlerine göre daha da artmıştır. Bilgi kaynaklarının artmasıyla birlikte kütüphanelerde fiziki olarak gelişmiştir ve büyümüştür. Sosyolojik olarak toplumların bilgi toplumu olma niteliğine kavuşması aynı zamanlarda ve koşullarda olmamıştır. Toplumların bilgi

toplumuna geçişleri sosyo-ekonomik ve teknolojik alt yapılarının uygunluk durumuna ve koşullara göre farklı zamanlarda olmuştur. 1950'li yıllarla birlikte bilgi toplumunun başlangıcı olan bu yıllarda toplumların bilgi toplumuna geçişleri daha yavaşken sonraki yıllarda bilgisayar ve internet teknolojisindeki gelişmeler bilgi toplumuna geçişleri hızlandırmıştır. İlkel toplumlarda toplumsal değişimler zamanın ve toplumun koşullarına göre yavaş yavaş gerçekleşmekteyken günümüzde yeni gelişmeler ve iletişim teknolojisinin evrensel boyutta olması nedeni ile çok daha hızlı ve etkili gerçekleşmektedir. Yeni teknolojilere bağlı olarak bu toplumsal değişimler hızlı gerçekleşmektedir. Dünyada sosyo-ekonomik gelişimini tamamlayan ve bilgi toplumu aşamasını yakalamış ülkeler tarım ve sanayi toplumu özelliklerinin ağır bastığı toplumların yanında dünya çapında daha yaygın olduğu söylenebilir.

Toplumlar, bilgi toplumuna geçerken bilgi alt yapısı ve bilgi toplumunun alt yapısı unsurları olan o toplumdaki bilgi kaynaklarının hacmi, bilgi hacmi, bilgi kaynaklarının konulduğu mekanın olması, bilginin işlenmesi ve erişime sunulması önem arz etmektedir (Dura-Atik, 2002: 176). Bilgi alt yapısı ve bilgi toplumu alt yapısına işlerlik kazandıran ve bunları gerçekleşmesi ise teknolojik alt yapıya bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Bilgi toplumu 1950 ve 1960'lı yıllarda sanayi toplumu olma özelliği gerçekleştirmiş gelişmiş ülkelerde bilgi dayalı üretimin olması, bilgi teknolojilerinin kullanılmaya başlanmasıyla bilginin elde edilmesi ve yayılmasıyla meydana gelmiştir. Bu toplumların en önemli özelliği bilgi ve bilgi teknolojilerinin her alanda yoğun olarak kullanılmasıdır. Yaşanan bu gelişmeler evrensel bir nitelik kazanarak dünya düzeyinde ekonomik, sosyal ve kültürel bir ortak tutum oluşturmuştur (Çoban, 1997: 10)

Sanayi toplumu öncesi toplumlar arası geçiş evreleri uzun zamanlarda gerçekleşmiştir. Toplumsal olan bu sosyolojik evrelere farklı toplumlarda ve farklı coğrafyalarda farklı zamanlarda girilmiştir. Bu durumun birçok nedeni vardır. En önemli nedeni ise dünya düzeyinde iletişimin bu düzeyde gelişmiş olmamasından kaynaklanmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen gelişmelerin duyulmasının ve yaygınlaşmasının yavaş olmasından kaynaklanmaktadır. Sümer, geleneksel toplumsal yapılar arasındaki geçiş ve yeni toplumsal yapıların düzen olarak oturması uzun zaman almasını yeni toplumsal yapılara geçilirken meydana gelen

değişim ve dönüşümün bir önceki toplumsal yapıya ait geleneksel toplum yapısında köklü değişimler yaşanmış ve bütünüyle yeni bir toplum türünün meydana geldiğini ileri sürmektedir (Sümer, 2007: 5). Ancak sanayi toplum yapısından bilgi toplum yapısına geçiş önceki toplumsal yapı değişikliklerinin dünya düzeyinde gerçekleşmesi ve yayılması daha erken olmuştur. Bunu iletişim ve ulaşımın hız kazanması kolaylaştırmıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin (önceki toplum yapılarının sonraki toplum yapısına evrilmesi) hızlı olması teknolojideki hızlı değişim, teknolojinin yaygınlaşması ve insanlar tarafından yaygın olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bilgi toplumunun sanayi toplumundan farklılaşmasının temelinde bilgi sistemlerine ve teknolojiye dayalı bir yapının var olmasıdır (Sümer, 2007: 16).

İnsanlık tarihine bakıldığın da sosyolojik gelişmelerin çeşitli etkenlere bağlı olarak farklı toplumlarda farklı zamanlarda ve farklı hızlarda meydana geldiği görülmektedir. Ayrıca ilkel çağlardan günümüze toplumsal değişimlerin yaşanması ve yeni aşamalara ulaşmasına farklı sosyolojik evrelerden geçilerek gelinmiştir.

Bilgi toplumuna geçişle birlikte tarım ve sanayi toplumları dönemi bitmiştir. Dünyanın farklı yerlerinde tarım ve sanayi toplumuna ait hayatlar devam etse de dünya genelindeki toplum yapısı bilgi toplum yapısıdır. Tarım toplumuna ait toprak ve sanayi toplumu dönemine ait sermayenin yerini artık bilgi almıştır.

Bilgi toplumuna geçen toplumlar tarafından yoktan var edilmiş değildir. Doğada mevcut olan bilgi ilk insanlardan günümüze keşfedilmeyi bekliyordu (Albayrak, 2006 ; Sarıgöz; 2012: 73) Doğada var olan bilgi keşfedilir, öğrenilir ve geliştirilerek bir birikim olur ve başkalarıyla paylaşılarak istifade edilir. Tarım ve sanayi toplumunun sonraki aşaması olan bilgi toplumunda fabrikalaşmanın yerini fabrikalarda kullanan makinenin ve araç gerecin profesyonel ve akıllı yeni nesil teknolojiyle dönüştürülecek bilgi ve bilgi sektörüne bırakmamıştır.

1950'li yıllardan sonra meydana gelen bilgi toplumunu bir önceki toplum tipi olan sanayi toplumundan ayıran belli başlı özellikleri bulunmaktadır. Bilim insanları sanayi sonrası bu toplumun belli başlı özelliklerini göz önüne alarak farklı tanımlamalarda bulunmuşlardır. Alvin Toffler üçüncü dalga, Amittai Etzioni'nin modernlikçağ sonrası çağ, George Lichtheim, burjuva sonrası toplum, Herman Kahn ekonomi sonrası toplum, Kenneth Boulding uygarlık sonrası toplum, Ralf Dahrendorf

hizmet sınıfı toplumu, Zbigniew Brzezinski teknotratik çağ, Yoneji Masuda enformasyon toplumu adını vermiştir (Hazar, 2006: 17; Yenal, 2009: 12-13). Farklı düşünürler tarafından tanımlandırılan bu yeni toplum tipinin en önemli kavramları bilgi toplumunun temel özelliklerini belirten veri, enformasyon, bilgi vb. kavramlardır.

İlkel toplumlarda sözlü bir mahiyete sahip olan ve sözle aktarılan bilgi, daha sonraları yazının bulunmasıyla birlikte mahiyet değiştirerek ve farklı formatlarda bilgi taşıyıcılarına kaydedilerek serüvenini devam ettirmektedir. Özellikle matbaanın kullanılmasıyla birlikte bilginin yaygınlaşması ve buna bağlı olarak okuryazarlık oranındaki artışla bilginin topluma yayılmasını gerçekleştirmiş ve rönesansla hız kazanmıştır. Rönesansla birlikte başlayan aydınlanma çağı ile bilimsel alandaki gelişmelerin sanayi makinelerinin icadını getirerek sanayi çağının başlamasına neden olmuştur. Daha sonrasında bilginin kullanılması ile iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle yeni bir dönem olan bilgi toplumu dönemini başlatmıştır (Aydın, 1997: 27).

Bilgi toplumu kavramının anlamının tam olarak karşılık bulması, bilgi kaynaklarına ve bilgi teknolojilerine sahip olmak değil, eldeki bilginin verimli olarak kullanılıyor olabilmesindedir. Bilgi toplumunun bilgilerin ve bilgi iletişim teknolojilerinin elde edilmesiyle oluşmamakta, bilginin toplumu oluşturan bireylerin bilgi dağarcığından geçirilip yorumlanmasıyla, kullanılmasıyla ve günlük yaşamın organik bir parçası haline gelmesiyle oluşmaktadır (Gürol, 1995: 229 ; Selvi, 2012: 195).

Bilgi toplumu, bilgisayar teknolojilerine ve internet teknolojilerine dayalı üretim araçlarının kullanıldığı, hizmet sektörünün öne çıktığı, bilginin meta olarak bir değere dönüştüğü, bilginin, bilgi kaynaklarının, bilgi merkezlerinin ve kütüphanelerin yaygın olarak bulunduğu bir toplum türüdür (Rukanna ve Anameriç, 2004; Yenal,2009, s.125).

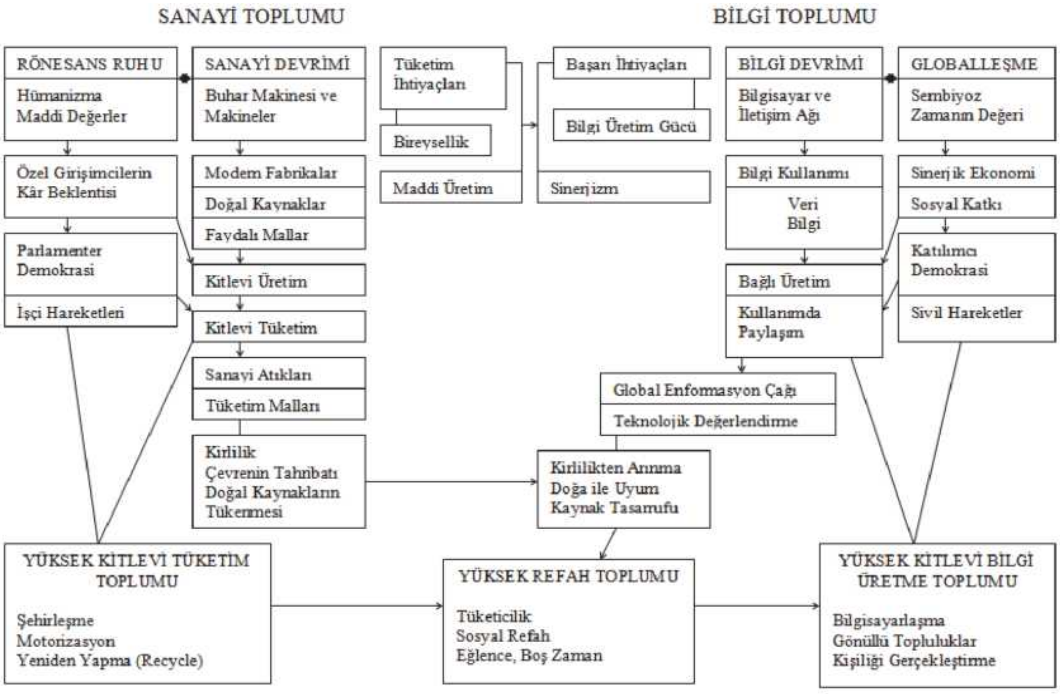
20.yy.'ın ikinci yarısından itibaren sanayileşmiş ülkelerin toplumsal yapılarında ekonomik ve sosyal anlamda yeni değişimler ortaya çıkmıştır (Koroğlu, 2004: 5; Yenal, 2009: s.7). Bu yeni gelişmeler, sanayide, diğer sektörlerde ve günlük hayatta bilgiye dayalı olarak meydana gelen üretim doğrultusunda şekillenen yeni toplum çeşidi olan bilgi toplumunun başlangıcı olmuştur. Aydın (1997) 1957'de SSCB'nin Sputnik uydusunu uzaya göndermesiyle bilgi evrimi evrensel boyutlara ulaşmış ve

yerküreyi bütünleştirerek bilgi çağının başladığını ileri sürmüştür. Bu görüşler ışında bilgiye ve bilginin endüstride kullanmasına bağlı olarak meydana gelen ve evrensel boyutu olan gelişmeler özellikle gelişmiş ülkelerde sanayi toplumu sonrası olan bilgi toplumunu başlatmıştır. Bilgi toplumunun en önemli yanı olan bilginin toplanması düzenlenmesi ve erişime uygun hale gelmesinde bilgisayara bağlı iletişim teknolojisindeki yeni gelişmeler sonucu olmuştur. Bilginin evrensel düzeyde meta haline gelmesi bu gelişmelerden sonraki dönemlere denk gelmektedir.

Marttlart (2004) Bilgi toplumunun oluşmasında ve bunlara bağlı yeni gelişmelerde teknik bilginin öncülük ettiğini belirterek bu tarihi 1950'lere kadar gittiğini ileri sürmekte ve bilgi toplumunun başlangıcının ABD'de başladığını belirtmiş ve bunu da 1956'da ABD'de teknik ve yönetim alanında çalışan beyaz yakalılar olarak adlandırılan çalışanların işçilere göre sayısal üstünlüğe sahip olmasına dayandırmaktadır.

Toplumların genel karekteristik özelliklerine bakıp bir toplumla ilgili tanımlama yapılabilir. Bu toplumların temel özelliğini belirleyen temel kavramlar vardır. Bilgi toplumun temel karekteristik kavramı bilgidir. Daha da genişletilerek bilginin üretimi, yayım, erişim ve kullanımı bilgi toplumunun temel özelliğidir.

Yoneji Masuda, sanayi toplumu ile bilgi toplumu döneminin özelliklerini ve sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş aşamalarını ve bu dönemlere ait toplumsal nitelikleri aşağıdaki tablodaki belirtmiştir.



Tablo 1. Yoneji Masuda'ya Göre Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş (Akt. Yenal, 2009: 132).

Bilgi toplumunda üretim ve üretimi etkileyen etkenler bilgisayara ve bilgiye dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bilgi toplumlarında ürünün üretim vb. bütün aşamalarda bilgiye dayalı olarak gerçekleştirmektedir.

Aydın (1997) Bilgi toplumlarında insan ögesinin öne çıktığını öne sürerek, bilginin kaynağının beşeri sermayesinin insan olduğunu belirterek bu tür toplum yapılarında bilginin önem kazanarak öne çıkmasından dolayısıyla insan faktörünün önem kazandığını belirtir.

Bilgi toplumuna geçişle birlikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinin niteliği önemli derecede değişmiştir. Eğitimde süreklilik öne çıkmış ve sürekli yeni bilgiler öğrenmek ve bilgiye dayalı yeni bilgilerin üretilmesi bu da bilgi teknolojilerine, iletişim teknolojisine ve insana yatırımı önemli kılmış ve ön plana çıkarmıştır. Ayrıca iletişim ve internet teknolojisindeki önemli gelişmeler toplumlar arasında bilgi alışverişini gerçekleştirmiştir, kolaylaştırmış ve dünya çapında bilgiye erişimin yaygınlaşmasını sağlamıştır (Altay, 2011: 13).

1.4. Bilgi Toplumunu Anlamak

İlkçağlardan günümüze kadar geçen bütün evrelerde insanın bilgiyle olan ilişkisi, içinde yaşanılan dönem ve dönemin koşullarına bağlı olarak değişik düzeylerde olmuştur. İnsanlık tarihi, yaşam biçimleri, uğraşları, üretim ve tüketim tarzları baz alınarak farklı evreler geçirmiştir.

Bu evreler göçebe toplumu, tarım toplumu, sanayi toplumu ve bilgi toplumu şeklinde tanımlanabilir. Bu toplumlar dönemin koşullarına ve gereklerine göre bilgiyle farklı düzeylerde bir etkileşim içerisinde olmuşlarsa da her dönemi diğer dönemlerden farklı kılan ve bütün toplumsal ilişkileri etkileyen ve belirleyen bir karekteristik özelliği olmuştur. İçinde bulunduğumuz bilgi toplumu sürecinin ise en önemli özelliği, bilginin hızlı bir şekilde artması, toplumsal bütün alanlarda etkili ve belirleyici olması ve aynı zamanda toplum ve bireyler için kolay erişilebilir olmasıdır.

Bütün ilkel toplumlar edindikleri bilgileri -bilgi birikimlerini- karşılaştıkları sorunları çözme, doğaya hükmetme amaçlı kullanmışlardır. Deneme ve tecrübe sonucu elde edilen bilgi (sözlü ya da yazılı olarak sonraki kuşaklara aktarılan) daha sonraki dönemlerde ve günümüz bilgi toplumunda ise bir meta haline gelmiş, bir sektöre dönüşmüş ve bir güç haline gelmiştir.

Mezopotamya ve Mısırda yazının kullanılmaya başlanmasıyla, o güne kadar sözlü olan bilgilerin yazılmaya başlanmasıyla bilgi taşıyıcısı materyallerin de sayısında da bir artış olmuştur. Zamanla artan bu bilgi taşıyıcısı materyalleler papirüsler, parşömenler ve kil tabletleri gibi yazının üzerine yazıldığı belgeler sayısındaki artışın kayıt altına alınması, korunması ve bir arada tutulmak istenmesi kütüphanelerin meydana gelmesini sağlamıştır. Bu ilk kütüphaneler saraylarda ya da mabetlerin bünyesinde ve çevresinde meydana gelmiştir. Bu durum mabetlerin toplumların hayatındaki en önemli merkez olması ve büyük yerleşim alanlarında olmasından kaynaklandığını göstermektedir.

"Bilgi toplumu" kavramının 1900'lerden önce ortaya atıldığı; "iletişim çağı" kavramının ilk kez Kanadalı iletişimci Marshall Mc Luhan tarafından 1962 yılında kullanıldığı ve ABD'li iktisatçı Fritz Machlup'un da aynı yıl "bilgi toplumu" kavramını kullandığı belirtilmektedir. (Yılmaz,1998: 147-158). Bilginin, bilgi toplumu kavramının kullanılmasından önce de var olduğu ve kullanıldığı buna rağmen

bilgi toplumu kavramının iletişim teknolojisinin kullanılmasıyla sonraki dönemlerde yaygın olarak adlandırılması iletişim teknolojilerinin ve esas amaç olan bilginin yayılmasının bilgi toplumun da önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Bilgi toplumu kavramının ortaya çıkması, iletişim ve iletişim teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak bir bilgi endüstrinin oluşması sonucu bilginin bir güç haline gelmesi, bilginin hızlı üretimi, depolanması, dağıtımı ve ticari bir meta haline gelmesiyle olmuştur. Bilgi toplumu, ikinci dünya savaşı sonrası bilginin gelişmiş ülkeler tarafından yoğun olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte oluşmuştur. "Bilgi toplumu" kavramına gerek kuramsal gerekse ifade etmeye çalıştığı gerçeklik açısından bakıldığında temel unsurun "bilgi" olduğu anlaşılmaktadır" (Yılmaz,1998: 149) Bilgi toplumunun temel özelliği olan bilgi mekanlarının, bilgi kaynaklarının, bilgi iletişim teknolojilerinin var olmasıdır. Bu özelliklere bağlı olarak bilginin yoğun kullanımı ve bilgiye dayalı üretimin gerçekleşmesidir.

Bilgi toplumunun en önemli özelliği ise bilgi ve bilgi kullanım hacmindeki artış ve yaygın olarak kullanılmasıdır.

> "Bilgi toplumu tanımının en karakteristik özelliği iletilebilen ve erişilebilen bilgi hacmindeki radikal artış olarak gösterilebilir. Dünyada son otuz yılda üretilen toplam bilgi hacmi, bundan önceki 5000 yılda üretilenden daha fazladır. Günümüzde yüksek tirajlı günlük bir gazetenin haftalık baskısında yer alan bilgi, XVII. yüzyılda ortalama bir insanın yaşam boyu edinebileceği bilgiden daha fazladır. Bunu olanaklı kılan bilgi alt yapısı ise; temelde yüksek hız ve büyük bant genişliği ve geniş etki alanına sahip bir iletişim sistemi temeli üzerine oturan ve erişebildiği her noktaya ulaşan bir bilgi ve iletişim ağıdır. Farklı yazılımlar, uç donanımları ve başta internet ile etkileşimli multimedia olmak üzere çeşitli uygulamalar, mevcut sosyal ve ekonomik ilişkileri temelden etkileyerek "Bilgi Toplumu"nun oluşumu yönünde belirgin bir dönüşüm başlatmıştır" (Akata, 2001: 12; Rukanna ve Anameriç, 2004: 6).

Buradan yola çıkarak bilgi toplumu, toplumun nitelik ve nicelik olarak bilgiyi üretme ve bilgi tüketimine dayalıysa bilgi toplumu tanımına uyabilmektedir.

İkinci dünya savaşının sona ermesiyle birlikte ülkelerin bilgi çağına girişleri kabul edilirse; eldeki bilgi kaynaklarının kullanılarak ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer alanlarda küresel çapta gelişmelerin yaşanmaya başlamasını getirmiştir. Bu gelişmeler eldeki bilgi kaynaklarının kullanılmasıya birlikte meydana gelmiştir.

Toplumların bilgi toplumu olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi ekonomisindeki gelişmenin bilgiyi ekonomik bir değer olarak üretmesine ve satmasına bağlıdır. Bu durum 1960'lı yıllarda bilginin bir meta olduğu ekonomistler tarafından dile getirilmiştir. Bu alandaki daha sonra 'enformasyon endüstrisi', enformasyon pazarlanması', 'enformasyon hizmetleri' ve 'enformasyon işletmeciliği' kavramlarından bahsedilmiştir (Burke, 2001: 163).

Bilgi toplumları, iletişim araç-gereçleri aracılığıyla bilginin kullanıldığı ve bu alanda oluşan rekabete bağlı olarak üretimin yapıldığı toplumlardır (Geray, 1997; Yılmaz,1998: 149). Geray'ın da yapmış olduğu bilgi toplumu tanımından, bilgi toplumu olarak adlandırılabilmek için asıl olan bilginin bulunması değil, yaygın olarak kullanılması ve bilgiye dayalı bir üretimin olması koşuludur.

Bilgi toplumunun oluşması ortamın ve koşulların uygunluğuna bağlı olarak gelişmektedir. Bilginin üretilmesinde, gelişmesinde, iletişiminde ve yayılması hususunda herhangi bir kısıtın olmaması 'demokratik' bir ortamın olması önemlidir. Bilimin gelişimi için uygun bir ortamın olması; öğretilerin, tabuların ve geleneğin etkisinin olumsuz yansımalarının olmadığı 'akılcı' ve özgür bir toplum yapısını gerektirmektedir. Yukarıda belirtilen özelliklere sahip toplumlara bilgi toplumu denilmektedir (Yurdadoğ, 1997; Yılmaz,1998: 149).

Bilgi toplumu konusunda Soysal (1997), bilgi toplumunun karekteristik özelliği olan bilgi üretim ve tüketiminin 'aritmetik' olarak artışından bahsetmektedir. Bilgi toplumu seviyesine ulaşmanın bir diğer özelliği de toplumdaki okur-yazar ve okullaşma oranlarına göre değerlendirilmeli ve bilginin ulaşılabilirliğine bakılmalı demektedir.

Bilginin, toplumun değişik katmanları olan geniş halk kitleleri tarafından kullanılması gerektiğini, "örneğin, üniversite, sanayi ve iş dünyası" gibi belirli alanlarda kullanılmakla sınırlı olan toplumların bilgi toplumu olarak kabul edilmesi tartışılabileceği belirtilmektedir (Yılmaz,1998: 149). Bilgi toplumunda esas olan bilginin kullanılmasıdır. Bilginin toplumun bütün kesimlerince ihtiyaç duyulduğunda kullanılması gerçeğidir. Bu tür toplumlarda kalkınma bilgiye dayalı olduğundan bilginin kullanılması adeta mecburiyet arz etmektedir.

Bilgi toplumu, bilginin toplumun bütün kesimlerinde; şehirlerden en küçük yerleşim alanlarına kadar mekânsal olarak barındırıldığı, bilgi-iletişim teknolojisi vasıtasıyla ulaşılabilirliğinin yaygınlaştığı, sosyo-ekonomik bir güç haline geldiği ve kalkınmanın temel unsuru olduğu toplumlardır (Alakuş, 1991; Ruk-Anameriç: 2004). Bilgi toplumu olmanın bir diğer önemli koşulu da, bilgi mekanları olan kütüphanelerin toplumun bütün birimlerine kadar yaygın olarak bulunmasıdır. Bu da bilginin halka sunulduğu ve bilgiden istifade için önem arz etmektedir. "Bilgi toplumunu meydana getiren altyapı unsurları da tanım ile bağlantılı olarak; yeni bilgi üretilmesi, yeni bilgi üretimi için gereksinim duyulan bilginin toplanması (elde edilmesi), kullanılmak üzere bilginin işlenmesi ve bilgi gereksinimi olan kişi ve kurumlara dağıtılması (aktarılması) şeklinde belirlenebilir" (Rukan ve Anameri: 2004: 3).

Bilginin toplumsallaşması bir zaman dilimi içerisinde değil de kuşkusuz bir süreç içerisinde gelişebilmektedir. Bu süreç gelişirken çevresinden bağımsız olarak değil, toplumun sosyo-ekonomik düzeyine ve özelliklerine bağlı olarak bağlı olarak gelişmektedir. Başka bir ifadeyle bilgi toplumu, endüstrisinin başat bir alan olduğu ve bu alana dayalı bilgi eksenli iş kollarının önemli yer aldığı, bilgi sektöründe ve hizmet sektöründe önemli istihdamların sağlandığı toplumlardır.

Bilgi patlaması denilen olgu, toplumsal yapının beraberinde getirmiş olduğu bilgi ve bilgi teknolojilerine dayalı dinamik bir dönüşümün sonucudur. Burada yeni bir toplum yapılanması ve bu yeni bir toplumun yapısını etkileyen yan unsurlar önem arz etmektedir. Toplumun ekonomik durumu, sosyo-kültürel durumu, okullaşma durumu, yıllık basılan yayın sayısı ve bilgi toplumu olmanın olmazsa olmazlarından olan kütüphanelerin durumu ve kullanım olanakları (nitelik ve nicelik açısından) önem arz etmektedir. Halk kütüphanelerin nitelik ve nicelik bakımından kullanım oranları bilgi toplumu için önemli sayılmaktadır. "Halk kütüphaneleri tanımı gereği: Halk kütüphaneleri, cinsiyet, yaş, eğitim, seviye, meslek ve ekonomik durum gibi her hangi ayrım yapmadan, her çeşit okuyucunun koleksiyonundan ücretsiz ve serbestçe yararlanmasını sağlayarak toplumun bilgi ihtiyacını karşılayan kurumlardır" (Ersoy, 1983: 1-4). Toplumun bütün kesimlerine ayrım gözetmeksizin ücretsiz hizmet veren birer bilgi merkezleri olarak önem arz etmektedirler. Bu yüzden halk kütüphanelerinin sayısı kullanım oranları bilgi toplumu düzeyini yansıtmaktadırlar.

Toplum bilgi ilişkisi, toplumun bilgiyi kullanma niteliğini, düzeyini, zamanını, amacını gösteren bir durumdur. Bilginin toplumsallaşmasında üretim ve tüketim süreçlerini, yani bilgi kullanıcısı olan toplum ve bilgi kurumları arasındaki ilişkinin incelenmesi bilgi-toplum ilişkisini anlama adına önemlidir.

Bilgi-toplum ilişkisi, yazının Sümerliler tarafından kullanılmaya başlanmasıyla birlikte kil tabletler üzerine yazılan bilgilerden çeşitli zamanlarda ve farklı coğrafyalarda artarak günümüz modern kütüphanelerinin kullanılmaya başlanmasına kadar geçen bir süreci kapsamaktadır. Bilgi-toplum ilişkisini belirleyen, toplumun bilgiyi barındıran mekanlara ve teknolojilere ne oranda sahip olduğu ve bilgiyi kullanma olanaklarının ne derece elverişli olduğu, iletişim ağlarına sahip olma, toplum ve bireyler tarafından kullanma düzeyinin ne olduğu ve eldeki bilgi kaynaklarından yararlanarak bilgi üretme düzeyini gösteren bir durumdur.

Bilgi-toplum ilişkisi ele alındığın da bilginin toplumun bütün kesimleri tarafından kullanılıyor olabilmesinde, yani bilginin toplumsallaşmasında önemli bir yeri olan kütüphaneler ayrıca önem kazanmaktadır. Bilginin toplumsallaşmasında önemli bir role sahip olan kütüphanelerin ve özellikle halk kütüphanelerinin niteliksel ve niceliksel durumundan, olanaklarından ve kullanım oranlarından bilgi-toplum ilişkisinin ne düzeyde olduğu anlaşılabilmektedir.

Genel bir yaklaşımla bakıldığında bilgi-toplum ilişkisinin insanlık tarihi ile başladığı söylenebilir. Bilginin (sözlü bilgi) ilk insanların kullanılmasından, geniş halk kitleleri tarafından (kolay erişilebilir ve bilgi hacmindeki artışın sonucu olarak) kullanılması olan bilgi toplumu aşamasına geçene kadar farklı evrelerden geçmiştir. Daha açık bir ifadeyle toplumun bilgiyle olan ilişkisi ilk insan toplulukları tarafından kullanılan gündelik bilgiden bilimsel bilgiye kadar geçen süreci kapsamaktadır. Aynı zamanda bilginin ilk korunduğu yerler ve bilginin kullanıcılarıyla ilgili de farklı süreçler yaşanmıştır. Örneğin bilginin ilk muhafaza edildiği yerler olan kral saraylarının kütüphaneleri ve mabetlerde bulunan kütüphanelerdir. Daha sonra ilk kütüphaneler olan İskenderiye Kütüphanesi, Bergama Kütüphanesi, Efes Celsus Kütüphanesi bu işlevi yerine getirmiştir. Tarihte görülen büyük kütüphanelerin büyük kentlere kurulduğu görülmektedir. Bu ortaçağ Avrupası'nda da böyledir. Örneğin; Oxford Kütüphanesi, İspanyanın Escorial Kütüphanesi, İtalya ve Fransanın en iyi kütüphaneleri de yine en büyük şehirlerde kurulmuşlardır. İtalya (Florensa)

Laurenziana Kütüphanesi, Milano ve Romada Vatikan Kütüphanesinin de yine büyük kentlerde kurulduğu görülmektedir. Hangi tür bilginin topluma açık bir şekilde sunulmalı tartışılmıştır. Bu soruya farklı toplumlar farklı zamanlarda farklı cevaplar verilmiştir. Avrupa'da reform hareketlerinin temelinde de bilginin özellikle dini bilginin herkese açık bir şekilde sunulmalı fikrinden hareketle gelişmiştir. Yine Avrupa'nın diğer ülkeleri olan İtalya ve İngiltere gibi ülkelerde ise hukuk konusunda düzenlemelere gidilmesini savunan reformcular "hukukçuların tiranlığından" kurtarmak için yasaların halkın kullanmış olduğu yerel dillere çevrilmesi vardır (Dooley, 1999: 83).

Batı Avrupa'daki reformasyon hareketlerin temelinde, bilginin herhangi bir zümrenin tekelinden çıkarmak, halkın anlayacağı şekilde tercüme ederek halka engelsiz bir biçimde sunmak vardır.

Bilgiyi tekelinde bazı dernek, din sınıfı ve bazı meslek örgütlerinin aksine bilginin halka açık bir şekilde sunmayı planlayanlar ancak matbaanın yaygınlaşması ve kitapların çoğalmasıyla gerçekleşmiştir. Avrupa'da büyük şehirlerde matbaanın yoğun olarak kullanılması ve basımevlerinin gelişmesiyle özellikle ansiklopedilerin yüksek miktarda basılması ve dağıtımının yaygınlaşmasıyla bilgi geniş halk kitlelerine kadar ulaşabilmiştir. Bu dönemde ansiklopedilerin sayıları, hacimleri ve çeşitliliği artmıştır.

Ortaçağda kilise ve üniversite kütüphaneleri bilginin erişiminde önemli yere sahip olsalar da bunlardan yararlananlar daha çok kilise, üniversite ve sanayi çevresiydi. Ancak halkın bilgiye erişiminde önemli yere sahip olan kütüphaneler kamuya açık kütüphanelerdir. Fakat kamuya açık bu kütüphaneler sınırlı sayıdaydı. Önemli şehir merkezleri de kamuya açık halk kütüphanesi niteliğine sahip kütüphaneler az sayıdaydı ve böylelikle sıradan halkın bu gibi nedenlerden dolayı bilgiye erişiminde sınırlıydı. Ancak halk kütüphaneleri ya da halk kütüphanesi niteliğine sahip kamuya açık kütüphaneler niteliksel ve niceliksel olarak yerele kadar yaygınlaşmasıyla geniş halk kitlelerinin bilgi edinilmesi gerçekleşmiştir.

Toplum tarafından erişimi kolay olmayan bu yerlerden yararlanan sadece saray ve mabet çevreleridir. Bilginin saray çevrelerinde ve mabetlerden toplum tarafından kullanılmasına kadar aradan uzun zaman geçmiştir. Bilgi yazının ilk kullanılmaya başlandığı Mezopotamya'daki saray ve mabet çevresinin tekelinden sonra toplum

tarafından kullanılmasının önündeki bir diğer engel de akademiler ve kiliseler olmuştur. Bu süreç Avrupa'da matbaanın kullanılmasıyla, bilginin halk kitleleri tarafından kullanılmasına kadar sürmüştür.

Bilgi toplumu, yaşam boyu öğrenmenin toplum tarafından benimsendiği, bilginin geniş halk kitleleri tarafından kolay erişilebilir olması, bilgi sektörünün diğer sektörlerden daha önde olduğu ve küresel bazda sosyo-ekonomik kalkınmanın bilgiye dayalı üretimin olduğu toplumlardır.

Comte toplum ve bilgi ilişkisini ele alırken bilgi sistemlerinin toplumsal yapının ikincil unsuru olduğunu belirtir. Marks ise bilgi sosyolojisi konusunda ekonomik alt yapıları ve üretim ilişkilerine dayandırarak ideolojik olarak yaklaşır ve sınıf bilinciyle ilişkilendirmektedir. Marks ideolojinin toplumsal yapıları etkilediğini ve bu bağlamda bilgileri anlamlandırdığını ileri sürmektedir. Bilgi ile toplum arasındaki ilişkinin sorgulanması araştırılması ve anlaşılmaya çalışılması bilgi sosyolojisi alanının ortaya çıkmasına neden olmuştur. 'Bilginin bir sosyal tarihinin' iddiasının Agust Comte tarafından ortaya atılması toplum ve bilgi arasındaki ilişkisinin anlaşılmasına yönelik bir girişimdir. Bu alanla ilgili süreç incelendiğin de örgütlü bir girişim olarak bilgi sosyolojisinin ortaya çıkması 20.yüzyılın başlarına kadar geriye gider (Burke, 2001: 3).

Almanya ve ABD'de konuyla ilgili ilk girişimler gösterişçi tüketim (conspicuous consumption) ve "serbest zamanı olan sınıf" (leisure class) kuramıyla tanınan Thorstein Veblen ilgilenmiştir (Burke, 2001: 6).

Bilimle toplum arasındaki ilişkiyi inceleme 1930-60'lı yıllar arasında Robert Merton, daha sonra Peter Burger ile Thomas Luckmann tarafından ortak çalışmalar olarak yapılmıştır. Bilgi sosyolojisinde bir yenilenmeye götüren çalışmalar farklı alanlardan; Antropolojide C. Levi-Strauss, Pensee Sauvage; bilim tarihinde Thomas Kuhn ve felsefede Michel Foucault tarafından yapılmıştır. Pierre Bourdieu, "kuramsal pratik", "kültürel sermaye" ve üniversiteler gibi kurumların üzerinde çalışmalarıyla "meşru bilgi" ölçütleri üzerinde durmuş ve bilgi ile sosyolojiyi arasındaki ilişkiyi irdelemiştir (Bourdieu, 1989; Burke; 2001: 8).

Bilginin toplumsallaşma süreci, üretilen bilginin bilgi kullanıcılarına ulaştırılması bilginin paylaşılması beraberinde bilginin toplumsallaşmasını getirmiştir. Bilgi-

toplum ilişkisi ele alındığında temel belirleyiciler toplumun okuryazarlık düzeyi, eğitim durumu, yıllık kitap ve dergi sayıları ve kütüphaneye ilişkin verilere bakılmalıdır. Yılmaz, 2002: 103). Bilgi toplum ilişkisini ve bilginin toplumsallaşmasını belirleyen bir diğer ölçü de ar-ge çalışmalarıdır. Eğitimin sürekliliği ve okullaşma oranları da bu durumu oldukça etkilemektedir. Kültürel durum, bir yıl içerisinde üretilen kitap dergi ve benzer diğer yayınların sayısı ile kütüphanelerin yaygınlaşması ve kütüphane kullanımı oranları da bilgi toplum ilişkisini görme adına önemlidir. Bilgi toplumu ve bilgi toplum ilişkisi ve bilginin toplumsallaşmasında kütüphaneler ve kütüphane kullanım oranları da yine önemli olmaktadır. Kütüphaneler bilginin toplumsallaşmasında kullanıcı kitlesine verdiği hizmetler ve herkese açık olması da bilgi toplum ilişkisinin hangi düzeyde olduğunu anlama adına önemlidir.

Bilgi teorisyenlerinden Masuda endüstri toplumlarının merkezi bir toplumsal yapıya sahip olduğunu buna karşın bilgi toplumu yapısının ise 'sol merkezli' bir yapıda olduklarını belirtmektedir (akt. Bozkurt, 1996: 165)

Toffler (1996) ABD toplumunu bilgi toplumu olmasını, nüfusun çoğunun tarım sektöründe çiftçilik ve fabrikalarda işçi olarak çalışmadığını, aksine nüfusun büyük çoğunluğunun bilgi sektöründe istihdam edildiğiyle açıklamaktadır.

Masuda ve Bell'e göre enformasyon toplumunun bu 'çok-merkezli' yapısı siyasal ve sosyal yapıda iki farklı sonucunun olduğunu belirtir. Birincisi bilgi teknolojilerinin iletişim sağlamadaki sınırsızlığı geleneksel yapıları çözmekte bireysel haz ve yaşantıyı merkezileştirmektedir. İkincisi ise 'çok-merkezlilik' merkezsizleştirmenin sosyal/siyasal bağlamlarını içeren ve dışarıdan kuşatmasıdır (Akt.Bozkurt, 1996: 165). Bilgi toplumunda işletmeler yerelliği aşarak çok ortaklı bir yapıya sahip küresel nitelik kazanmışlardır. Çevre bilinciyle yüksek olup STK'lar etkindir. Bireysel yaşam merkezi önemdedir. Bilgi toplumunu bilginin toplumdaki rolüyle açıklanmalıdır (Castells, 1999: Meder; 2001: 73).

Burke, bilgi-toplum ilişkisini ele alan ve bilimin toplumsal tarihi üzerine yapılan çalışmaların yeni olduğunu özellikle 1960'lardan itibaren olduğunu belirtir (Burke, 2001: 1). Şimdiye kadar bu alanda fazla çalışma yapılmamış olmasının farklı gerekçelere dayandırılabilir. 20. yy'ın ikinci yarısından itibaren bu alanda yoğun

çalışmaların yapılıyor olması, bilginin hızlı bir şekilde insanın hayıtına girmesi ve yoğun olarak kullanılmasıyla açıklanabilir.

Günümüzde, içinde yaşadığımız çağ bazı sosyologlar ve uzmanlar tarafından "bilgi toplumu" ya da "bilgi çağı" olarak adlandırılmaktadır (Burke, 2001: 1). İçinde yaşamış olduğumuz dönemin bilgi toplumu ya da bilgi çağı olarak adlandırılmasına yol açan durum ise bilginin çokça kullanıldığı, bir sektör haline geldiği, üretimden tüketime kadar resmi ve sivil hayatta toplumun bütün kesimlerince kolayca elde edilmesindendir. Bununla birlikte bilginin üretilmesi yaygınlaşması ilgili alanların artmasıyla bu içinde bulunduğumuz dönem filozoflar, iktisatçılar ve sosyologlar tarafından bilgi ekonomisi kavramıyla da ilişkilendirmektedirler (Burke, 2001: 1) Günümüz toplumunun bu şekilde adlandırılması yine bilgi kanallarının artması ve bilgi hizmeti sunan kurumlarla sıkı bir ilişkisinin olmasındandır. Buna bilginin toplumun hemen her yerinde internet ve kütüphaneler yoluyla yaygınlaşması ulaşılabilir olmasıdır. 20.yy'ın başında yaşanan bilgi patlaması, bilginin ve enformasyonun tarihine ve toplumla olan ilişkisine yönelik farklı disiplinlerce çalışmaları arttırmıştır.

Toplum bilgi ilişkisini sosyologlar tarafından ele alınıp kurumsal ve teorik değerlendirmeler yapılmıştır. Aguste Comte bilgi-toplum ilişkisini ele alırken, bilgi ve bilimsel bilgi ayrımına giderek bilimsel bilginin üstünlüğünü vurgulamıştır ve bilgiyi sosyolojinin değil de felsefe biliminin yöntemleriyle ele almıştır. Comte bilgi ve toplum yapıları arasındaki, bilgisel ve zihinsel gelişimlerin toplumsal değişimlere bağlı olarak gelişim ve değişim göstermektedir. Toplumsal gelişimlere bağlı olarak farklı bilgilerin meydana geldiğini ileri sürmüştür (Canlıoğlu, 1997: 14). Comte, bilgi ele alınırken meydana geldiği ve koşulların etkisiyle şekillendiği toplum boyutu ile ilişkilendirilerek ele alır.

Bilginin toplumsal boyutunun olduğunu bilginin toplumdaki gelişmelerden bağımsız bir şekilde ele alınamayacağını belirten ve bu konularda çalışmalarda bulunan W. Jerusalem, bilginin temelinde toplumsal "kollektif" bilgi var olduğunu belirtir ve bilginin toplumsal yapılara bağlı olarak geliştiğini söylemektedir. Kollektif bilgiden doğan bilgi daha sonra bireyselleşir (akt. Aydın,1997: 44). Bilginin toplumsal boyutunun niteliği ancak bilginin toplumsallaşmasıyla, toplum tarafında kullanılabilir niteliğiyle anlaşılabilmektedir.

Bilginin toplumsallaşmasında bilginin yaygın olarak kullanılmasına olanak tanıyan alt yapı ve bilgi iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanılması da önemli bir etkendir. Bilgi toplumunu oluşturan dört önemli etken (bilgi, toplum, kütüphaneler ve bilgi iletişim teknolojileri) bir birinden bağımsız olarak ele alınamaz ve birbirini tamamlayan kavramlar olarak görülebilir. "Toplum, tarihsel gelişme içinde biçimlenmiş bulunan, belirli bir üretim biçimini temel alan ve insanın gelişmesinde bir aşama olarak ortaya çıkan bir toplumsal bağlantılar ve büyük insan kümeleri arasındaki ilişkiler dizgesidir" (Hancerlioğlu, 2001).

Bilgi ve toplum kavramlarının bütünleşmesiyle oluşan bilgi toplumu kavramı, yeni temel teknolojilerin gelişimiyle bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plana çıktığı; iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan bir gelişme aşaması olarak tanımlanabilir.

Bilgi-toplum ilişkisi tartışılırken bilginin mahiyeti irdelenerek bilgi bir meta mı? Yoksa toplumsal fayda mı olduğunu ve herkese açık mı yoksa özel mi tutulmalı? Soruları tartışılmıştır (Schiller, 1996; Burke 2001: 1). Bilgi-toplum ilişkisinin başlaması ve ilerlemesi farklı toplumlarda seçkin zümreler bilginin sahibinin kendilerinin olduğunu ve bilgiyi kendi hegemonyalarında görmüşlerdir. Kendini bilginin sahibi gören seçkinler ilk dönemlerde daha çok mabet çevresi oldukları görülmektedir. Halkın bilgiyle buluşması bu seçkin sınıfların istemediği bir durumdur. Halkı içinde oldukları durumda yeni gelişmeler koşullarını iyileştirebilecek ve farklı arayışlara götürecek dolayısıyla bu seçkin sınıfların ayrıcalıklı durumlarını tehlike oluşturabilecek bilgi, halk kesimlerinin bilgiye ulaşması bilgiyi kullanması sakıncalı bir sonuç doğurabilirdi.

Bilginin toplumla olan ilişkisi anlamaya yönelik bir çalışma, toplumun bilgiyi hangi yollarla elde ettiği, kullandığı ve yayıldığı süreçleri bakılmalıdır. İlk dönemlerde bilgi toplama yollarından biri de keşiflerdi. Keşiflerle bilgiyi toplama da önemli derecede bir öneme sahiptir. Keşif-bilgi ilişkisini ele alan ve kendisi de bir kaşif olan John Hemming keşiflerin tanımını şöyle yapmıştır. "Kendi toplumumuzun bildiği dünyanın ötesine geçen, orada neler olduğunu keşfeden ve dönüp bunları kendi insanlarına anlatan bir kimse" diye tanımlar (Hemming, 1998: 8)

Birer bilgi toplayıcısı olan kaşifler topladıkları bilgi materyallerini (kitaplar, tarihi eşyalar, yerel silahlar, heykeller, araç gereçler, fosiller ve bitkiler gb.) kütüphanelere ve müzelere konuluyordu.

1.4.1. Bilgi Toplumunun Özelliği

İlkel kabilelerden günümüz modern dünyasına kadar insanlığın geçirmiş olduğu bütün evrelerde bilgi önemsenmiş ve koşullara bağlı olarak bilgiden istifade edilmiştir. İlk bilgi türü olan sözlü bilgiden sonra yazının kullanılmasıyla ve sonraki dönemlerde içinde bulunulan dönemin özelliklerine göre bilgi, farklı formatlarda olan bilgi taşıyıcılarına yüklenmiştir. Her zaman dönemin koşullarına ve ihtiyaçlarına göre bilgiden yararlanılmış. Bilgi 1950'li yıllardan sonra bilgi hacminin önemli oranda artması iletişim, bilgisayar teknolojine ve internetteki gelişmelere bağlı olarak hızlı bir şekilde yayılmıştır. Toplumlar endüstri sektöründe ve diğer bütün alanlarda bilgiden yararlanarak gelişmelerini gerçekleştirmiş ve bilginin alınır satılır bir meta haline gelmesiyle başat bir konum elde etmişlerdir.

Bilginin önem kazanmasıyla birlikte bilginin konulduğu ve korunduğu yerler olan bilgi merkezleri ve kütüphaneler de buna bağlı olarak önem kazanmış ve ihtiyaçlar doğrultusunda toplumun geneline yayılmıştır. Bilgiden her alanda istifade edilmesi, bütün alanlarda bilgiye dayalı bir kalkınma gerçekleşmesi ve bilgi hacmindeki artış bilgi toplumunu oluşturmaktadır. Bu gelişmeleri süreçleriyle birlikte göz önüne alarak bilgi toplumunun özelliklerini kısaca şöyle özetleyebiliriz:

- Bilgi hacmindeki artış ve buna uygun bir altyapının oluşturulması,
- Bütün alanlarda bilgiye dayalı bir kalkınmanın olması,
- Hızlı bir bilgi üretiminin gerçekleşmesi,
- Bilginin meta olarak sektör haline gelmesi ve önemli oranda istihdam sağlanması,
- Eğitimde sürekliliğin sağlanması,
- Bilgisayar ve iletişim teknolojinin kullanılması (Rukanna ve Anameriç, 2004).

Tablo 2: Bilgi Toplumunun Oluşumuna Yönelik Kriterler

Teknolojik Kriter	Bilgi teknolojileri anahtar güçtür. Evde, eğitimde, fabrikada bilişim teknolojilerinin yaygın bir Kullanımı söz konusudur
Sosyal Kriter	Bilgi hayat kalitesini çoğaltır. Yaygın enformasyon bilinci, yüksek nitelikli bilgiye son kullanıcı erişimi yaygındır.
İktisadi Kriter	Kriter bilgi, iktisadi faktörlerin anahtarıdır: kaynak, hizmet, mal, ürün ve istihdam gibi
Siyasal Kriter	Bilgi özgürlüğü, siyasal uzlaşmayı ve katılımı getirir.
Kültürel Kriter	Ulusal ve bireysel gelişmenin merkezindeki bilgi, değerinin yükselmesiyle, bilginin kültürel değerinin tanınması

Kaynak: William J. Martin,1988: 40

1.4.2. Bilgi Toplumunun Özellikleri Etkileyen Faktörler

Toplumların günlük sosyal yaşamlarında bilgiden ne kadar istifade ettikleri, özellikle içinde yaşadığımız bu dönemde revaçta olan sosyal medyanın bilgi eksenli kullanım oranları bilgi toplumu olma açısından önemli görülmektedir

Küresel çapta bilginin bir değer olarak kabul edildiği günümüzde ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler toplum yapılarını bir değişim-gelişime zorlamaktadır. Bu değişim hayatımıza yeni kavramlar katmıştır. Yılmaz (1996), bilgi toplumuyla iç içe geçmiş adeta bilgi toplumunun karekteri haline gelen şu kavramları tartışmaktadır: Geleneksel düşüncenin etkisinden çıkan, bilgi teknolojisine sahip, düşüncenin özgürce ifade edildiği, iletişim teknolojisinin kullanıldığı, dinamik bir toplumsal değişimin olduğu, bilgisayar teknolojilerinin kullanıldığı sanayiye dayalı gelişimini tamamlamış ve sanayi sonrası konuma geçen toplum yapılarından bahsedilmektedir. Özetle bilgi toplumunda bilgiye dayalı bir kalkınmanın olması,

bilginin toplumun bütün kesimlerince kolaylıkla erişilebilir olması, bilgiye erişimi kolaylaştıracak teknolojik bir altyapının kurulması, toplumda eğitim oranının yüksek olması ve okullaşmanın yaygınlaşması öngörülmektedir, toplumda kütüphane ve bilgi merkezlerinin yaygınlaşmasıdır.

Bilgi toplumu olma özelliği olan bilgi mekanlarının yaygınlığı, bilgiden istifade edileceği ve aynı zaman da bilginin üretilebileceği ve yayılabileceği özgür bir ortamın bulunması da ayrıca önemlidir. Canaktan'a göre bilgi toplumunun özelliklerini şöyle özetleyebiliriz:

- Bilgi toplumunda sermaye bilgi ve insandır.
- Bilgi toplumunun temel aracı bilgidir.
- Bilgi toplumunda önemli güç beyin gücüdür.
- Bilgi toplumunda temel üretim bilgi ve teknolojidir.
- Bilgi toplumunda eğitim bireysel ve süreklidir.
- Bilgi toplumunda ana sektör bilgidir (Canaktan, 2015).

Bilgi toplumunda bilgi, ana unsur ve kalkınmaya temel sermaye olarak kabul edilmektedir. Bilgiyle iç içe bir dinamizm gerçekleşmekte ve bilgi bir yaşam tarzı haline gelmektedir. (Fındıkçı, 1998: 83) . Bununla birlikte bilgi toplumunda bilginin üretildiği alanlar çeşitli ve yaygın olarak bulunmaktadır. Bilgi toplumuyla ilgili bir önemli husus da eğitim yaygın olması, toplumdaki bütün bireylerin eğitim almalarının önünde bir engelin bulunmamasıdır. Yani sürekli öğrenmesin ön plana çıktığı bir toplum yapısıdır.

Küreselleşmenin de bir sonucu olarak bilginin yoğun bir şekilde üretilmesi, yaygınlaşması ve kullanılması hız kazanmıştır. Bilginin temel bir güç olması, üretilmesi, bilgiye dayalı yeni sektörlerin oluşması, ekonomi ve diğer alanlarda rekabet oluşturması, üstünlük getirmesi bilginin önemli bir değer olarak görülmesine ve sahiplenmesine yol açmıştır (Sezgin, 2005: 55-56). Bilimsel gelişmelerin bir süreç içerisinde geliştiği gerçeği, daha önce yapılmış olunan bilimsel çalışmaların üzerine yeni bilgilerin eklenmesi, yorumlanması sonucu yeni görüşler olarak bilginin yeniden üretilmesi, bir değer olarak kullanılması, pazarlanması ve kazanca dönüştürülmesi sonucuna götürmektedir.

1.4.3. Bilgi Toplumunun Oluşmasında Aydınların Rolü

Yeniçağın başlamasıyla Batı dünyasında bilimle ilgilenen bilgi üretimi ve yayınıyla uğraşan bir aydın sınıfının ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle ortaçağda üniversitelerin doğuşuyla birlikte manastırlar dışında bilgiyle ilgilenen kurumları ve bilgiyle ilgilenen yeni bir sınıf ortaya çıkmıştır. Bu kurumlar ve sınıf bilim akademileri bilim adamı sınıfıdır. Bu bilim adamlarının meslek olarak bilgi ile uğraşmayı seçmişlerdir. Ayrıca bu dönemlerde bilgi hizmetleri verme alanında hizmet eden bilgi dernekleri doğmuştur. Gottfried Leibniz ve Isaac Newton gibi bilimle uğraşan isimler bilgi derneklerinin başında yer almışlardır. Yine Leibniz erken yeniçağda bilgi hizmeti sunan önemli bir yere sahip olan kütüphanelerde de çalışıyorlardı. Yine bu dönemde bilginler arasında çok sayıda kütüphanecilik mesleğini sürdüren "bilgin kütüphaneci" vardır. Bilginin üretilmesinden barındırılmasına yayınlanmasına kadar önemli hizmetler veren kütüphanelerde çalışan, kütüphaneciliği meslek haline getiren bilgin kütüphanecilerden bazıları şunlardır; 15.yy'da Vatikan'da Bartolommeo Platina, 16 yyda Viyanada Hugo Blotius, 17.yy'da Romada ve Pariste Gabriel Naude, 17.yy'da Kielde Daniel Morhof, 18.yy'da Jena'da Burkhard ve struve ve 18.yy'da Modena'da tarihçi Lodovico Muratori vardır. Bu dönemde bilgi hizmeti vermekte önemli yere sahip bir meslek icra eden kütüphanecilere yazın cumhuriyetinde önem taşıyan "aracılar" denilmiştir (Clarke, 1966; Rosa 1994, akt. Burke, 2001: 30).

Bu mesleği yapan kütüphaneciler aynı zamanda bilgindiler, bilginlere ve bilgi peşinde olan araştırmacılara enformasyon hizmeti sunmaktadırlar. Ortaçağ'da Avrupa'da kütüphaneler kiliseler bünyesinde ve din adamlarının tekelinde tutuluyordu. Batıda bilgi manastır çevresinde rönesansla birlikte ruhban sınıfının ve akademiler çevresinde üretilip (bilim adamları ve bilginler) yaygınlaşmıştır. İslam dünyasında bilgi medrese çevresinde ulema (islam bilginleri) tarafından sahiplendiği ve geliştirildiği görülmektedir.

Çin'de ise şen-şi (shen-shi), yani "bilim adamı sayılan"bilgi aynı zamanda devleti yöneten bir sınıfın güdümünde gelişmiş ve bu soylu sınıf bilgi işleyişiyle uğraştığı görülmektedir (Burke, 2010 s.34).

1.4.4. Bilgi-Toplum-Kalkınma İlişkisi

Kalkınmış ülkelere bakıldığında bilgi sektörünün diğer sektörlerden başat durumunda olduğu, bilginin stratejik bir güç olarak görüldüğü ve bu nedenle bilgi kaynaklarına ve bilginin bulundurulduğu mekanlar olan kütüphanelere ve bilgi merkezlerine önemli yatırımlar yapıldığı görülmektedir (Yüksel, 1990: 37). Endüstriyel alandaki yeniliklerin ve buluşların temelinde ar-ge faaliyetlerinin önemli etkisi bulunmaktadır. Ayrıca endüstriyel alandaki gelişmelerin ar-ge yatırımlarıyla paralel bir gelişim seyrettiği bilinen bir gerçektir. Endüstriyel alanda büyük başarılar elde etmiş ve buna dayalı bir kalkınma gerçekleştirmiş olan ülkelere bakıldığın da en çok ar-ge yatırımı yapan ülkelerin bu ülkeler olduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olarak A.B.D ve AB ülkeleri verilebilir.

Bilgi toplumunun gelişim sürecinde etki ettiği ilk alan ekonomidir. Bu alanın bilgi toplumu içerisinde göstermiş olduğu değişimin özellikleri; bilginin, üretimin temel unsurlarından biri olarak kullanılması, bilgi tabanlı yeni iş kollarını ortaya çıkarması, bilginin katma değerli (value added) bir ürün (çıktı) / kişisel ve kurumsal bir kaynak (hammadde) olarak kullanılması ve bu unsurlara bağlı olarak bilgi hizmetleri sektörünün ve iş gücünün ortaya çıkması şeklinde ifade edilebilir. Bilgi toplumunda ekonomi, bilgi ve insan sermayesini ön planda tutmaktadır. Böylelikle bilgi toplumunda yeni meslek yapıları, yeni üretim şekilleri ve sosyal yapıları ile yoğun olarak bilginin üretildiği bir ekonomik yapı ortaya çıkmıştır. Bu ekonomik yapı, bilgiye dayalı, emek ve bilgi yoğun üretim biçimlerini de içinde barındırmaktadır" (Çoban,1997; Rukancı ve Anameriç: 2004: 4). Ekonomik kalkınmalarını gerçekleştiren ülkeler olan bilgi toplumunun bütün özelliklerini taşıyan ülkelere incelendiğin de yetişmiş insan gücü ve bilginin sektörünün ön plana çıktığı görülecektir. Ve yine bu ülkelere bakıldığında kütüphanelere ve bilgi kaynaklarına en büyük yatırımı yapan ülkeler oldukları görülecektir. Nitelikli bir işgücü için bilgi kaynaklarının ve bilgi kurumu olan kütüphanelerin büyük önemi vardır.

Bilgiye sahip olma, ülkelerin sosyal ve kültürel gelişmişlik durumuyla da açıklana bilmektedir. Bununla birlikte ekonomik gelişmişliğini tamamlayamamış ülkelerin bilgi toplumu olma aşamasına geçtiği söylenemez. Bilgi toplumunda asıl etken bilginin yoğun olarak kullanıldığı ve bilgiye dayalı bir kalkınmanın olmasıdır.

Bilgi toplumu ve kalkınma ilişkisi gösteren en önemli sermaye bilgidir. Bu toplumlarda mal üretiminden hizmet sektörüne doğru bir yöneliş görülmektedir. Bu bağlamda Bacon, 'bilgi güçtür'der (Cleveland, 1985: 188 ; Sarıgöz, 2012: 75)

Günümüz dünyasında çok kazandıran yatırımlar bilimsel bilgiye dayalı olan arge ve araştırmaya yönelik bilim ve teknolojiye yapılan yatırımlardır (Aktan, vd. 1998: 120). Bilgi toplumunda sanayide sektöründe insan gücünden çok teknolojik gelişmelerin ürünü olan makineler kullanılmaktadır. İletişim teknolojisinin ürünü olarak bilgi toplumu endüstrisinde kullanılan makineler de sıradan çalışanlarından öte kalifiye personel istihdam edilmektedir ve sektörde çalışanlar çalıştıkları alanda personele meslek içi eğitim verilerek elde edilen verim de üst seviyeye çıkarılmaktadır (Kurtulmuş, 1996: 225

Bilgi toplumundaki kalkınma bilgi ve bilgiye dayalı kalkınma olduğundan nitelik olarak sanayi ve tarım toplumundaki kalkınmadan farklı özellikler taşımaktadır. Erkan'a (1992) göre bilgi toplumunun endüstrilerinin özelliklerini üç önemli başlık altında ele alır. Birincisi, sanayi toplumunda kalkınma imalata dayalıyken bilgi toplumunda kalkınma öncelikli sektör bilgi endüstrisidir. İkincisi, sanayi toplumunda maddi üretim ön plandayken bilgi toplumunda paylaşıma dayalı müşterek üretim ön plana çıkmaktadır. Üçüncüsü sanayi toplumunda kalkınmanın en önemli öznesi işletmelerken, bilgi toplumunda sosyo-ekonomik sürecin en önemli öznesi ise gönüllü topluluklar ve toplumsal yarardır (Erkan, 1992 ; Sarıgöz: 75).

Küreselleşmeyle birlikte dünya düzeyinde başlayan bilgisayar ve iletişim teknolojisinin de etkisiyle gerçekleşen değişimle birlikte toplumsal yapılar değişime uğrayarak dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Bu yeni toplum yapısal olarak bilgi üretimi ve bilgi kullanımına dayalı olduğundan bilgi toplumu olarak nitelendirilmiştir. Bilgi toplumunda üretim sürecine etki eden temel etken bilgidir. Ürünün tasarım, üretim, dağıtım ve pazarlama gibi bütün süreçlerde bilgi esas alınarak hareket edilmektedir.

Bilgi toplumu kalkınma ilişkisinde önemli bir faktörde işgücünün niteliğidir. Sanayi sektöründe olsun bilişim sektöründe olsun kullanılan teknolojik ve dijital üretim araçlarının etkin kullanımını gerektiren nitelikli bir işgücü istihdam edilmelidir. Bu da bilgi, toplum ve eğitim boyutuyla ele alınarak kaliteli, donanımlı, verimli ve esnek bir işgücünün oluşturulmasıyla ancak sağlanabilir.

Bilgi toplumuna özgü sektörlere bakıldığın da araştırma merkezlerinin, eğitim kurumlarının, sosyal ve sağlık hizmetlerinin ve hizmet sektörlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Hizmet merkezleriyle birlikte kaliteli, nitelikli, uzun ömürlü ürünler, temel üretiminde ve niteliğinin artmasında yine temel etken bilgidir (Yalçınkaya, 2001: 5)

Bilgiye dayalı kalkınmanın olduğu toplumlarda iletişim ve bilgisayar teknolojilerinde gelişmeler çok hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. İnternetin yaygın olarak kullanılmasıyla geleneksel alışverişlerin yapıldığı fiziksel ticari mekanların yanında sanal bir piyasa oluşmuştur. E-alışveriş olarak nitelenen bu piyasada alışveriş daha hızlı ve zahmetsiz meydana gelmektedir. Toplumsal gelişimi ve kalkınmayı olumlu olarak etkileyen bu e-yöntemlerin temeli bilgi, internet ve bilgi teknolojilerine dayanmaktadır.

Sanayi toplumunun ekonomik yapısında standart mal ve hizmetlerin kitlesel üretimine dayanırken bilgi toplumunda ise daha çok karmaşık ve zengin bir toplumsal yapıya dayanmaktadır. Bilgi toplumunda şirketler kitlesel olarak kişiselleştirilmiş mal ve hizmetler üretimi ön plandadır (Küçük 2001:1). Drucker (1993) sanayi toplumunda temel ekonomik kaynakların esnek sermaye ve doğal kaynaklar olduğunu, bilgi toplumunda ise temel ekonomik kaynağın bilgi olduğunu söylemektedir.

Gelişmiş ülkelerin ticaret hacminde önemli bir yeri olan bilgi ve bilgiye dayalı ürünler yer almaktadır. Bu da bu gelişmiş ülkelerin kalkınmasında önemli bir paya sahiptir. ‘’Bilgi günümüzde kalkınmanın can damarı ve rekabetin vazgeçilmez unsuru olmaktadır. Bilgi toplumuna geçişte stratejik kaynak sermaye değil bilgidir. Zenginlik yaratmak için kullanılan kaynakların hiç biri bilgi kadar önemli değildir. Yeni ekonomide bilginin, bilgi teknolojisine ve kişisel üretime uygulanması ekonomik başarının anahtarıdır” (Stevenson, 2003:11). Dünya üzerinde ekonomik kalkınmalar incelendiğin de ilk sıralamada olan firmaların bilgi ürünlerini içeren firmalar olduğu görülecektir.

Bilgi toplumlarında istihdam, ağırlıklı olarak proje temelli çalışan, sürekli eğitimi benimseyen, becerilerini sürekli geliştiren, çeşitlendiren ve birden fazla mesleğe sahip olan bireylerden oluşmaktadır (Reich, 2000; Tonta ve Küçük, 2005: 449-464). Bilgi toplumunun önemli bir özelliği de fiziksel mülkiyetten ve ham

maddeden çok bilgi ve fikri sermayeye dayanan entelektüel sermayenin olduğu gerçeğidir.

1.5. Bilgi Toplumu-Teknoloji İlişkisi

Avrupa'da rönesansla emareleri görülen ve bu tarihten yaklaşık iki asır sonra James Watt'ın geliştirdiği çift tesirli buhar makinesinde İngiltere'de kömür yataklarının işlenmesi ve Avrupa'da çıkarılan demir madenlerinin işlenmeye başlanmasıyla sanayi çağı başlamıştır. Buhar makinesinin kömür, demir vb. madenlerin kullanılmasıyla başlayan endüstrileşme kısa zaman içerisinde batı ülkelerinde sanayileşmeyi yaymıştır.

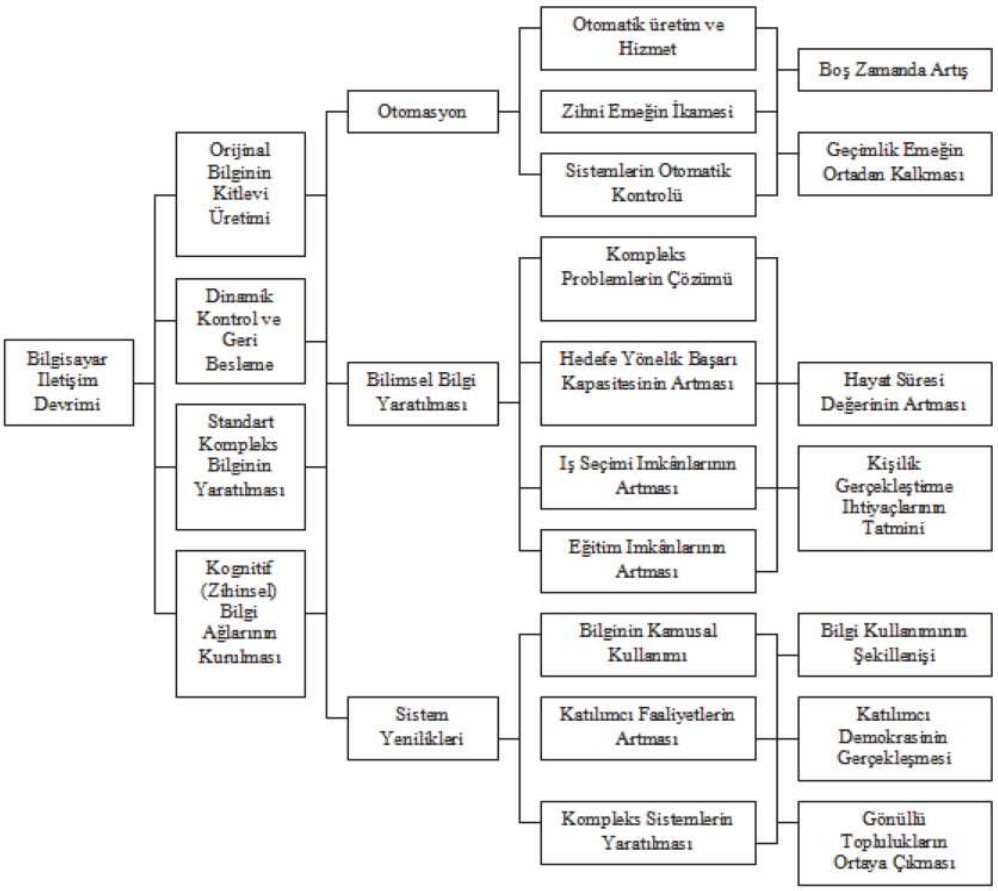
Avrupalılar buhar makinası ve bu madenlerin özellikle iletişim teknolojisinde ve savaş sanayisinde kullanılmaya başlamasıyla ekonomide ve siyasette ileri atılımlar gerçekleştirmişlerdir. Özellikle savaşların kaderini de etkilemesi ile batılı ülkeler bilimsel araştırmalara daha da önem verilmiştir. Sanayi çağıyla birlikte ve bu alanda kullanılan teknolojilerin geliştirilmesiyle ve daha ileri teknolojiyi elde etmeye yönelik yapılan bilimsel çalışmalar sonucu muazzam bir bilgi birikimi ortaya çıktı. Özellikle gelişmiş ülkeler tarafından bilgiye önemli yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Bu alanlarda elde edilen bilgi iletişim teknolojisi, bilgisayar ve uzay alanında kullanılmaya başlanması bilginin hacim olarak artması ve yaygınlaşmasıyla birlikte bilgi çağı başlamıştır (Yenilmez, 1993: 17). Buradan anlaşılan bilgi çağının başlangıcının sanayi ve teknoloji alanındaki yeniliklerin olmasıyla değil de bu yeni teknolojilerin bilginin üretiminde ve iletilmesinde kullanılmasıyla başladığıdır.

Bilgi hacmindeki hızlı artış ve bilginin, iletişim teknolojisindeki yeni gelişmelerin etkisiyle yaygın olarak kullanılması; toplumların ekonomik durumlarındaki iyileşme ve bununla beraber artan sosyalleşme "Bilgi Toplumu Çağı"nı getirmiştir (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, 2002: 4). Bilgi toplumlarında teknolojileri kullanılarak, yeni bilgileri mevcut bilgi ve tecrübelerle birleştirilerek yeni gelişmeler sağlamıştır (Çötok, 2006: 369). Bu gelişmeler beraberinde yeni teknolojilerin gelişmesini getirmiştir. Bu da bilgisayar ve bilgisayara dayalı makine teknolojisinin gelişmesi sağlamıştır. Bu teknolojik gelişmeler ve yeni üretimler yeni toplumsal gelişmeleri doğurmuştur.

1960'lardan sonra önemli gelişmelerin yaşandığı bilgi iletişim teknolojileri, otomatik kontrol, bilgisayarlı üretim, elektronik teknolojileri ve telekominikasyon teknolojileri gibi alanlarda önemli gelişmeler sağlanmıştır (Törenli, 2004). Bilgisayar ve iletişim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmeler, bilginin üretiminden depolanmasına ve paylaştırılmasına kadar önemli gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Bilgi bu yeni teknolojilerle işlenip muhafaza edilip kolayca yayılmıştır. Yeni bilgisayar teknolojileri sayesinde büyük hacimdeki bilgiler kolayca ve düzenli bir şekilde kaydedilerek, insanların istifadesine sunulmuştur. Bilgi toplumunda, gelişmiş bilgisayar ve iletişim teknolojileri sayesinde fabrika ve fiziki bir mekana bağlı kalmaksızın yeni bir çalışma tarzı başlamıştır. Böylelikle çalışanlar bulundukları yerden çok uzaklarda olan birileriyle hemen iletişime geçip yapılan çalışmalarla ilgili görüşme gerçekleştirerek çalışabilmektedirler.

Bilginin üretilmesinden toplumsallaşma süreci olan kullanıcılara ulaştırılması konusu iletişim teknolojilerini önemli kılmıştır. Yeni teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte insan hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelen bilginin yaygınlaşması ve kullanım oranının artması meydana gelmiştir. Castells (1996), bilginin toplumsallaşması konusunda bilginin dijitalleşmesinden ve bilgi ağlarının öneminden bahsetmektedir. Bilgi ağlarının büyüklüğünün ve derinliğinin bilginin üretilmesinde ve insanlara ulaştırılmasında önemli olduğunu ileri sürmektedir.

Bilginin toplumsallaşmasının niteliğini, yaygınlaşma oranını ve nasıl üretildiği, kullanılan teknolojinin niteliğini belirtmektedir. Bu bağlamda bilgi teknolojilerinin üretimi yine etkin bir şekilde bilgi üretmekle mümkün olabilmektedir.



Tablo 3. Yoneji Masuda'ya Göre Bilgisayar İletişim Devrimi ve Toplumsal Etkileri (Akt. Yenal, 2009: 14).

1.6. Bilgi Toplumu ve Yeni Okuma Alışkanlıkları: Okuryazarlık Türleri

Yaşam boyu öğrenmenin etkili olduğu bilgi toplumlarında etkili bilgi okur yazarlık önemli olmanın yanında zaruri olmaktadır. Günümüzde sınırsız denecek derecede bir bilgi bolluğu ve aynı zamanda sınırlı bir zaman gerçeğiyle karşı karşıyayız. Sınırlı bir zaman diliminde hacimce fazla olan bu bilgiden istifade edebilmek ancak etkili bir okuma yöntemiyle olabilmektedir. Bilişim teknolojilerindeki yeni gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan farklı okuma yöntemleri geleneksel okuma yöntemlerine alternatif değil ancak onu tamamlar niteliktedir. Bu da geleneksel okuma yöntemi olan sözel okuma yöntemlerinin yanında görsel okuma yöntemlerini öne çıkarmaktadır. Okuryazar olgusu, basılı simgeleri algılamak ve bu simgeleri iletebilecek şekilde kâğıda dökebilmek değil; bir bağlam, kültür veya toplum içerisindeki değer yargılarını anlayıp uygulayabilmektir (Shetzer & Warschauer, 2000).

Okuryazarlık, yeni katkılarla sürekli yenilenmekte ve anlamlandırılmaktadır. İçinde olduğumuz bilgi toplumu çağında bilgisayar teknolojisine dayalı yeni okuma biçimleri ortaya çıkmıştır. Bu okuma geleneksel okuryazarlığın yanında elektronik okuryazarlık biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Dijital ortamda kayıtlı bulunan ve hızlı bir biçimde yaygınlaşan elektronik okuryazarlık basılı bulunan okuryazarlığın bir alternatifi değil tamamlayıcısı olarak görülmelidir (Tuman, 1994). Teknolojik gelişmeler doğrultusunda ortaya çıkan bu yeni okuryazarlık türleri: e-okuryazarlık, bilgisayar okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı ve kütüphane okuryazarlığıdır.

Yeni teknolojilerle birlikte geleneksel basılı okuryazarlık yeterli olmamaktadır. Günümüz insanının "çoklu okuryazarlığa" sahip olması bir gereklilik olmuştur. Kellner (1998), çoklu okuryazarlığı çeşitlerini şöyle belirtmektedir: Basılı materyal okuryazarlığı, görsel okur-yazarlık, işitsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, bilgi teknolojisi okuryazarlığı kültürel okuryazarlık ve çevresel okuryazarlığını olarak ifade etmektedir (İşler, 2005: 154).

Günlük dilde ayırımına varmadan birbirlerinin yerine kullanılan okuma-yazma ve okur-yazar kavramları arasındaki anlam farkı giderek daha fazla açılmaktadır. Yukarıda değindiğimiz üzere kâğıt üzerindeki harfleri çözümlemeye dayanan okuryazar görüntüsünün karşısında anlamlandırmaya dayalı olarak gerçekleşen okuryazarlık farklı olmaktadır.

Tablo 4. Okuryazarlık Kavramının Bir Konu ya da Alanda Temel Bilgi Edinme Bağlamında Kullanılan Örnekler:

Ahlak Okuryazarlığı	Kültür Okuryazarlığı
Amerikan Okuyarzarlığı	Kütüphane Okuryazarlığı
Anayasa Okuryazarlığı	Matematik Okuryazarlığı
Bilgisayar Okuryazarlığı	Medya Okuryazarlığı
Bilimsel Okuryazarlık	Meslek Okuryazarlığı
Coğrafya Okuryazarlığı	Politik Okuryazarlığı
Çevre Okuryazarlığı	Sinema Okuryazarlığı
Çoklu-kültür Okuryazarlığı	Tarih Okuryazarlığı
Dans Okuryazarlığı	Tarım Okuryazarlığı
Dünya Okuryazarlığı	Teknoloji Okuryazarlığı
Ekonomi Okuryazarlığı	Televizyon Okuryazarlığı
Eleştirel Okuryazarlık	Tüketici Okuryazarlığı
Eskiçağ Okuryazarlığı	Yahudilik Okuryazarlığı
Görsel Okuryazarlık	Yasa Okuryazarlığı
Grafik Okuryazarlığı	Yatırım Okuryazarlığı
Ortam Okuryazarlığı	Yurttaşlık Okuryazarlığı

Kaynak: (Akt. Polat, 2005: 25).

Toplumlar geçirmiş oldukları dönemlerde ve o dönemin koşullarına ve imkanlarına göre bir ifade dili geliştirmişlerdir. Yazının ‘bulgulanmasının’ öncesinde ifade dili sözdür. Sümerlilerin yazıyı kullanmaya başlamasıyla ve toplumların yazıyla

tanışıp yazıyı kullanmalarıyla birlikte ifade ve iletişim dili yazı olmuştur. Bilgisayarın ve bilgisayar teknolojisine dayalı olarak gelişmelerle birlikte fotoğraf makinesi ve televizyon gibi görüntülü iletişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte "imgeler ve görsel kültür" iletişim biçimi olmuştur (Parsa 2004: 59). Bilgi toplumu olmayla beraber görsel okuryazarlık bireylerin birbirleriyle ve toplumla bir iletişim tarzı olarak kullanılmasını yaygınlaştırmıştır.

Görsel okuryazarlığa getirilen bir diğer tanım ise şöyledir: "Görsel mesajları doğru olarak yorumlaya bilme ve böyle mesajları yarata bilmeyi öğrenmedir" (İşler, 2005:154).

Basılı metni çözümleme olan okuryazar ile görüntüsü karşısında anlamlandırmaya ve yorumlamaya dayalı okuryazarlık günlük dilde birbirinin yerine kullanılmış olsa da görüntüsü her geçen gün yeni terimlerle birleşerek (medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık vb.) anlam sahasını genişletmektedir (İşler, 2005: 154).

Kitle iletişim araçlarının birey ve toplum üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Günümüzde ana okul çağındaki bir çocuktan gençlere ve yetişkinlere kadar araştırmalara göre günde ortalama 3,5-4,5 saatleri televizyon karşısında geçmektedir. Medyanın toplum üzerindeki böyle bir etkisini göz önünde bulundurarak, toplumun medya araçları karşısında günlük 3-4 saat geçirme gerçeğinden yola çıkarak bu medya araçlarını bir bilgi aktarma kanalı olarak kullanılmaları önem kazanmaktadır. Medya okuryazarlığı dersi ortaöğretim müfredatlarına ders olarak konulması bu konunun önemini gösteren bir diğer gelişmedir.

1.6.1. Bilgi Okuryazarlığı ve Kütüphane İlişkisi

Bilgi okuryazarlığı, 1990'lı yılların başında bilgisayar-internet teknolojisinin hızlı ve yaygın bir şekilde küresel çapta kullanılmasıyla başlamıştır. Bilgi okuryazarlığıyla ilgili farklı tanımlar yapılmıştır**.** Bilgi okuryazarlığı, bilgi taşıyıcısı olan yazılı ve ya görsel medya araçlarını anlayabilme, ihtiyaç duyulan bilgiye erişe bilme, aktarma ve etkili kullanabilmedir (Altun 2005: 49). Bilgi okuryazarlığı ile ilgili bir diğer tanım: "Çeşitli kaynaklardan gelen bilgiye erişme, değerlendirme ve kullanma yeteneğidir" (Pradeepa Wijetunge ve Alahakoon, 2005)

Amerika Birleşik Devletleri Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği bilgi okuryazarlığını "bilgiyi bulmak, almak, analiz etmek ve kullanmak yetisi" olarak tanımlanmıştır (ILIG, 2006).

Dolayısıyla, bilgi okuryazarlığı "bir konu veya sorunu ele almak amacıyla bilgiyi belirleme, bulma, değerlendirme, düzenleme ve etkin bir biçimde yaratma, kullanma ve iletme yeteneği" olarak tanımlanabilir. Ayrıca bu beceriler yaşam boyu öğrenme için gereklidir. (Ilığ, 2006).

Bilgi çağı olan günümüzde bilgi kaynakların ve bu kaynaklarda mevcut olan bilginin hacminin önemli derecede artışı (özellikle internet üzerinde) söz konusudur. Bilginin güncelliği ayrıca önemlidir. Bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bilginin sınırsız fakat zamanın da sınırlı olması, bilgiyi kullanma konusunda bilinçli hareket etme, bilgiyi iyi yorumlayabilme, nitelikli güncel bilgiyi seçebilme ve nitelikli kullanma yeteneğini gerektirmektedir. Bu da nitelikli bir bilgi okuryazarlığı gerektirmektedir. Bilgi okuryazarlığını iyi derecede başarabilen okuyucular alanlarında daha başarılı olabilmektedirler. Zamanlarını daha verimli kullanıp az zamanda daha fazla bilgiye erişebilme ve kullana bilmektedirler.

İçerisinde yaşadığımız bilgi çağında bilgi okuryazarlığı oldukça önem arz etmektedir. Bilginin denetimsiz büyümesi ve yayılması aynı zamanda bilgiye karşı bir güven sorununu da beraberinde getirmektedir. Güvenli bilgiyi seçebilme, sınıflaya bilme ve kullanabilme ancak nitelikli bilgi okuryazarlığı sayesinde olabilmekte ve bu da "bilgi yetkinliğini" kazandırmaktadır.

Bilgi okuryazarlığı, bilgiyle işi olan herkesin bilmesi gereken bir olgudur. Bilgi okuryazarlığı sadece bir kütüphane konusu değildir. Bilgi okuryazarlığı, kendisine eğitimci diyen herkesin temel bir konu olarak ilgilenmesi gereken eğitimsel, toplumsal ve demokratik bir konudur" (Unisa, 2015).

Bu tanımlar kapsamında etkili bir okuryazarlık için gerekenler şunlardır:

- Bilginin ihtiyaç olarak belirlenmesi,
- Bilgiye erişimin öğrenilmesi,
- Sonuçları değerlendirilmesi,
- Sonuçlardan nasıl yararlanacağının bilinmesi,

- Gerektiği durumlarda Elde edilen sonuçların yönetilmesi ve iletiminin öğrenilmesidir. (Raseroka, 1997).

Bilgi okuryazarlığı, gelişmekte olan bilgi toplumlarını anlamanın, bu toplumlardaki bilgi akışına aktif bir biçimde katılmanın ve ondan tamamen yararlanabilmenin temeli ve ön şartıdır. Aynı zamanda bilgiye erişimi sağlayan ve toplumun sağlığı, refahı ve esenliği üzerinde gerçek bir etkisi olan güçlü bir toplum aracıdır. Günümüzde internet kullanımının artması ve bilgi patlaması (veya bilgi yüklenmesi veya veri pusu) ile birlikte, bilgiyi değerlendirme, seçme, düzenleme ve etkin bir biçimde iletme yetisi sadece araştırmacı ve akademisyenler için değil, aynı zamanda her vatandaş için vazgeçilmez yetenekler haline gelmiştir.

Bir araştırmada bilgi kaynaklarına erişim için başvurulan yerlerin başında kütüphaneler, arama motorları ve internet üzerinden ulaşılabilen veritabanları gelmektedir. Bilgiye nerede, ne zaman, nasıl ihtiyaç duyduğunu bilebilmek, elde edilen bilgilerin sorunun çözümü için uygunluğunu incelemek ve kullanabilmek kadar önemlidir. İhtiyaç duyulan bilgiyi aramaya nereden ve nasıl başlanmalı. İnternet üzerinden bir tarama yapılacaksa bilginin güvenilirliği ve doğruluğu konusunda hassasiyet gösterilmelidir. Yani bilginin uzman bir hakem heyetinin denetim sürecinden geçip geçmediğine bakılmalıdır. Araştırma basılı bir koleksiyondan yararlanarak yapılacaksa, araştırmaya bir kütüphaneden başlamak ve bu koleksiyonun sınıflama sistemini bilmek gerekmektedir. Geniş koleksiyonlara sahip kütüphanelerin verimli ve etkili kullanımı için sınıflama sistemi bilinmeli ve burada ki bilgilerin güncelliğe bakılmalıdır. Bu yöntemlerin bilinmesi ve uygulanmasıyla bilgi kaynaklarından daha isabetli olarak istifade edilebilmektedir.

1.6.2. Elektronik Okuryazarlık

İlk bilgi taşıyıcısı olan taş, papirüs, kil tabletler, deri ve kağıttan sonra bilgisayar ve internet teknolojisine dayalı gelişmeler sonrası bilginin sayısallaşmasıyla yeni bilgi taşıyıcı dijital ortamlar oluşmuştur. Bu dijital ortamlara bilginin yüklenmesi e-kitap kavramını getirmiştir. Tabletler, akıllı telefonlar, kitap okuma cihazları ve ipad'ların icadı ve e-kitap dosyalarının bu cihazlara yüklenmesiyle elektronik okuma bir hayli

yaygınlaşmıştır. Ortalama bir kütüphanedeki onbinlerce kitabın tam metin olarak bir flash belleğe yüklenmesini getirmiş bu da bilginin hacim taşınması gibi bir kolaylığı sağlamıştır.

Okuryazarlık, toplumun anlamlaştırdığı iletişimsel simgeleri etkili bir biçimde kullanabilme konusunda yeterlik kazanabilmektir (Kellner, 2001). Başka bir ifadeyle, okuryazarlık alfabe ve semboller aracılığıyla bilgi taşıyıcısı materyalleri okuyabilme, yazabilme ve anlamlandırabilme yetisidir (Reinking, 1994). Elektronik okuryazarlığın bir diğer güncel tanımı ise, bilgisayar ve iletişim teknolojisi alanında yeni gelişmeler bilginin yeni bilgi taşıyıcısı olan dijital ortamlarda sunulmaktadır. Bu ortamdaki verilerin iletişimsel simgeler aracılığıyla okunması, anlamlandırılması, tanımlanması yorumlanması ve iletilmesidir (MEB, 2015).

Elektronik metinler, sayısallaştırılmış verilerin dijital hâle dönüştürülmüş metinlerdir. Geleneksel metinlerde alfabenin yanı sıra resimler, ikonlar ve grafikler kullanılmaktadır. Ancak, dijital ortam ile bunlara ses, görüntü, sesli görüntü, animasyonlar ve imaj haritaları eklenmektedir. Dolayısıyla elektronik metin kavramı sadece metinlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sözel, görsel, işitsel ve dağınık (dispersed) nitelikliğe dönüşmektedir (Landow, 1992; Altun, 2013).

2. BÖLÜM: HALK KÜTÜPHANELERİNİN TOPLUMSAL İŞLEVİ

Geçmişten günümüze kütüphanelerin tarihçesine bakıldığın da kütüphane kurumunun toplumun bir parçası olduğu, uygarlıkların sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve de bilimsel gelişmişliklerinde kütüphanelerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Özellikle toplumların eğitim-öğretim faaliyetlerinde kütüphanelerin öneminin günümüzde olduğu gibi ilkçağ toplumlarında da önemli bir katkısı olmuştur. İlkçağ kütüphaneleri olan Asurbanibal, İskenderiye, Bergama ve Efes Celsus kütüphanelerinin eğitim-öğretim faaliyetlerini desteklemenin, toplumun bilgi ihtiyacını karşılamanın yanında aynı zamanda birer toplumsal yaşam merkezleri, insanların sosyalleşmesine katkı sağlama işlevini de görmüşlerdir. Bu büyük kütüphanelerin aynı zamanda büyük ve güçlü uygarlıklar tarafından kurulmuş olması da kütüphane-bilgi, bilgiyi kullanma ve güç arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Günümüzde yine küresel çapta ünlü kütüphanelere bakıldığın da Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya ve Japonya gibi ülkelerde olduğunu görüyoruz. Bu da kütüphane ve toplumların sosyo-ekonomik gücü arasındaki ilişkiyi bize göstermektedir.

Halk kütüphaneleri ilk ortaya çıktıklarında farklı sosyal tabakalar farklı yorumlamalarda bulunulmuştur. Felsefecilere göre 'bireysel gizil gücün' ortaya çıkarılması için, işçi sınıfına göre sosyal ve siyasal gelişim sağlamak için ihtiyaç duyulan bilgilenme için fırsat eşitliği sunan kurumlarken, "sosyal reformcular" tarafından sosyal ve kültürel eşitsizliğin ve çatışmaların azalmasının sembolü ve toplumsal uzlaşmanın yeri olarak tarif edilmiştir (Aslan, 1998: 307). Demokratik bir hak olan bilgiye erişim hakkı halk kütüphaneleri tanımı için önemlidir. Bu hak BM tarafından 1946'da "Bilgi edinme özgürlüğü temel bir hak ve BM'nin kutsal saydığı özgürlüklerin tümünün mihenk taşıdır" (Aslan,1998: 307).

Avrupa Konseyi bilgi edinme hakkını temel insan hakları açısından önemli bir insani hak olarak ele almıştır (Greehalgh ve Worpole, 1995: 15; Aslan, 1998: 308).

Halk kütüphaneleri içinde bulundukları toplumun özelliklerine ve uğraş alanlarına göre koleksiyon oluşturarak belli politikalar doğrultusunda hizmetlerini sunmaktadırlar. Halk kütüphanelerinin diğer kütüphane türlerinden ayıran önemli

özelliği bilgi ihtiyacını karşılama anlamında ekonomik koşulları farklı olan kişi ve kesimlerin bilgiye ulaşmadaki eşitsizliği büyük oranda gidermiştir.

Halk kütüphanelerinin sundukları hizmetle toplumun bilgilendirilmesinde önemli bir yer almaktadır. Bilgi toplumunun bütün gereksinimlerini karşılayan gelişmiş ülkelerde ülke nüfusunun önemli bir kesimi halk kütüphanelerine üyeliği vardır. Gelişmiş batı ülkelerinde bu durum oldukça yaygındır. Halk kütüphanelerinin ortaya çıkışından olduğu gibi günümüz bilgi toplumunda da önemleri devam etmektedir.

Bilgi toplumunun gelişmesinde temel bir öğe ve toplumun gelişmesi, katılımcı demokrasinin oluşmasında temel bir etkendir. Yerel topluluklarının ekonomik ve sosyal değişimle baş edebilmesi ağırlıklı olarak bilgiye erişime bağlıdır. Halk kütüphaneleri fiziksel olarak da kavramsal olarak da kolay erişilebilir olmalı ve aynı zamanda toplum içinde çeşitli gurupların gereksinimlerine göre çeşitlilik gösterilmelidirler (Aslan, 1998: 309).

Halk kütüphanelerinin bilgi toplumuyla ilgili Kopenhag'da 1996 yılında yapılan "Halk Kütüphaneleri ve Bilgi Toplumu" konulu toplantıda, bilginin toplanması, korunması, düzenlenmesi ve sunulması gibi klasik tanımının yanında 'kültür mirasına erişim' ve bilgiye erişim açısından zengin fakir arasındaki eşitsizliği giderici rolü öne çıkarmıştır (workshop, 1996) Bu değerlendirmeye bakıldığında bilginin toplumsallaşması yani geniş halk kitlelerine ulaştırılasında halk kütüphanelerinin öneminin vurgulandığı görülecektir.

İnsanlık tarihi boyunca pek çok uygarlık var olmuştur. Bu uygarlıklar sosyal ve kültürel yapıları birbirinden farklı olan medeniyeler kurmuşlardır. Bu medeniyetlerin sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimlerinde bilginin dolayısıyla kütüphanelerin önemli payı vardır. Bilgi kaynaklarından istifade edilerek kültürel gelişmişlik kaydedilmiştir. Bu nedenden dolayı kütüphanelerin kültürel gelişmişlik üzerinde önemli bir etkisi görülmektedir. Kültürün birikiminden, korunmasına ve sonraki kuşaklara aktarılmasında kütüphanelerin katkısı oldukça önemlidir.

Medeniyet kütüphane ilişkisini bilgi bağlamında ele alındığın da bir birini önemli derecede etkiledikleri görülmektedir. Dünyanın uygarlık sürecinde iz bırakan toplumların bilgi ve bilgi bilgi kurumu olan kütüphanelerin olumlu etkisi büyüktür. Bu bağlamda büyük uygarlıkların büyük kütüphaneleri olduğu bilinmektedir. Yerleşik hayata daha önce geçmiş uygarlıklarda bilginin ve bilgi kurumlarının varlığı daha önce

gelişmiştir. Uygarlıkların sosyo-ekonomik durumlarının kütüphane kurumuna yansıdığı görülmektedir. Nitelikli kütüphanelerin antik dönemlerde de günümüzde de sosyo-ekonomik olarak güçlü kütüphanelerin güçlü uygarlıkların ürünü oldukları görülmektedir (Yılmaz, 2008: 351-376). Mısır, Mezopotamya, Grek, Avrupa ve Asya gibi uygarlıkların gelişim süreçlerine bakıldığın da güçlü uygarlıkların bünyesinde büyük ve zengin kütüphanelerin olduğu görülecektir.

Uygarlıkların gelişmişlik durumları bir süreç olduğundan bir önceki uygarlıktan alınan birikimlere de bağlı olduğundan kütüphaneler bu birikimin aktarılmasında önemli bir yere sahiptirler. Eğitim, sanat, kültür ve din gibi toplumsal yapılar kütüphane kurumundan bağımsız olarak ele alınamaz. Toplumun önemli yapı taşları olan bu olguların nitelik düzeyi toplumda bilgiyle dolayısıyla kütüphanelerle ilişkilidirler. Toplumlar arasında rekabetin ekonomik, siyasi ve kültürü kapsadığı günümüzde olduğu gibi ilkçağlarda da görülmüştür. Örneğin İskenderiye ve Bergama kütüphaneleri arasında da bilgi ve bilgi kaynaklarının çokluğu ve niteliği dayalı bir rekabet söz konusudur (Radt, 2002: 282). Büyük kütüphanelerin varlığı toplumlarda bir prestij, eğitim ve bilim adına rekabet edilmesi ve antik kütüphanelerde saygın kişilerin bilge-filozofların çalıştırılması toplumda kütüphane kurumuna verilen önemi göstermektedir.

Yapılan kütüphane tanımlarında, kütüphanelerin verdikleri işlevlerden dolayı ve toplumdaki konumlarından yola çıkılarak birer toplumsal kurum olarak belirtilmiştir. Toplumda okuma alışkanlığının oluşması, okuma oranının arttırılması ve buna bağlı olarak toplumun bilinç düzeyinin yükselmesinde kütüphaneler önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda halk kütüphanelerinin toplumların eğitim öğretim faaliyetlerine direk olarak önemli bir etkisi görülmektedir.

Kütüphaneler ulusların ekonomik ve toplumsal kalkınmasında temel bir unsurdur. Bilgiye ve teknolojiye dayalı kalkınmalar kütüphaneleri ve bilgi merkezlerini daha da önemli kılmıştır. Aynı zamanda kütüphaneler toplumun sosyal gelişiminde de önemli bir yere sahiptir. Kütüphanelerin bir işlevi de kültürel etkinliklerin düzenlenmesi ve buna katılımları sağlamasıdır. Bu etkinliklerin birer sosyal faaliyet kapsamında ele alındığın da toplumun sosyalleşmesine katkı olarak değerlendirilmelidir.

Kütüphaneler, uygarlıkların sahip olduğu kültürel birikimlerin bir araya getirilmesinde, korunmasında, topluma sunulmasında ve sonraki kuşaklara aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Toplumsal kültür ve tarih bağlamında ele alındığında da kütüphaneler önemli bir etken olmaktadır. Kütüphane kurumu gelişen uygarlıkların destekçisi olmuş, uygarlık ve kütüphane ilişkisi birbirine bağlı olarak geliştiği görülmüştür. Kütüphaneler, bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla bilgi kaynaklarını sağlayan, düzenleyen ve yararlandırmaya sunan toplumsal kuruluşlardır (Çakın, 2011).

Kütüphaneler ilkçağ toplumlarında ve daha sonrasında kültürel gelişmelerin merkezindedir. Aynı zamanda birer müze gibi işlevleri olmuştur. Örneğin Bergama Kütüphanesi kütüphane işlevinin yanında aynı zamanda sanat eserlerinin de sergilendiği bir kültür merkezi gibidirler. (Yılmaz, 2008: 368). Nysa antik kent kütüphanesinin sağladığı işlevlerle bir "kültür kenti" konumuna gelmiştir (Üreten, 2006: 215). Bu dönemde kütüphanelerin başındaki kişiler genellikle bilginlerden oluşmaktadır ve bu bilginler devlet yöneticilerinin çocuklarına hocalık yapmaktaydı. (Dahl, 1999: 5).

Bir kültür ve sanat merkezi olan kütüphane kurumunun toplumda aynı zamanda ekonomiye önemli derecede katkı sağlamaktaydı. Bu kentler kültür ve bilim faaliyetlerinden dolayı birer cazibe merkezleri olması ticareti de olumlu olarak etkilemişlerdir. Güçlü sanatsal, kültürel ve bilimsel bir merkez olan Helenler Rodos, Bergama ve Efes gibi kültür merkezlerin etkisiyle önemli ticari faaliyetlerde bulunmuşlardı (Akurgal, 1999; akt. Yılmaz, 2008: 370).

Antik toplumlarda din ve toplum ilişkisi irdelendiğin de dinin toplumsal yaşamın merkezinde yer aldığı görülecektir. Bu ilkel toplumlar yönetimi teokrasiye dayanmaktaydı. Toplumun yöneticisi aynı zamanda din kurumunun da başındaydı (Yılmaz, 2008: 37). İlkçağda kütüphanelerin mabetlerin bünyesinde bulunduğu ve bu mabetlerin toplumsal yaşamın merkezinde gerçeğinden yola çıkarak kütüphaneler dinsel öğretilerin de öğretildiği yerler sayılabilir.

Kütüphane kurumu tarihsel ve toplumsal koşullar bağlamında ele alındığında şu söylenebilir: İlkçağlarda birer kültür, bilim ve sanat merkezi olan kütüphaneler süreç olarak ele alındığın da günümüzde değişen koşullara göre evirilerek birer bilim, halk eğitim merkezi olarak toplumsal yaşamın merkezinde yer almaktadır.

Bilginin toplumsallaşmasında halk kütüphaneleri, herhangi bir ayrım gözetmeksizin ücretsiz, ulaşımı kolay, gezici kütüphane hizmetiyle toplumun bütün kesimlerine hizmet sunmaktadır. Yazının bulunmasından günümüze değin bilgi taşıyıcı materyalin konulduğu ve hizmete sunulduğu yerler tam anlamıyla bir halk kütüphanesi hizmeti vermiş olmasalar da halkın yararlandığı yerler olmuşlardır. İlkçağlardan beri toplumun bilgi ihtiyacını karşılayan kütüphaneler günümüzde de bu işlevlerini sürdürmektedirler. Halk kütüphaneleri, sınıf, kimlik ve herhangi bir ayrım gözetmeksizin toplumun bilgi ihtiyacını karşılayan kurumlardır. Halk kütüphanelerinin bilgiyi aktaran kurumlar olması gerçeğinden yola çıkarak, bu kurumların ve bu kurumları kullanımını etkileyen faktörleri ve birbiriyle olan ilişkilerinin sosyolojik olarak ele alınarak açıklanmalıdır.

2.1. Kütüphane Nedir?

Kütüphane, Arapçada kitaplar anlamına gelen "kütüp" ile Farsça ev anlamına gelen "hane" kelimesinden oluşuyor (Ersoy, 1961: 1-2). Kütüphane teriminin etimolojik anlamı "kitapların bulunduğu yerdir". Batı dillerindeki "library"ve "bibliothek" terimleri de kitapların konulduğu ve saklandığı yer anlamına da gelmektedir. Grekçe olan "Bibliothek"iki sözcükten oluşur. Papirüs bitkisinin özü anlamına gelen "biblios" "bybios" ve ya daha sonraları papirüs rulosu anlamında kullanılan "biblion" sözcüğüdür. İkinci sözcük ise "tek"daha sonraları "theka" ise herhangi bir şeyi saklamaya veya korumaya yarayan yer anlamına gelmektedir. Romalılar ise kitapların korunduğu yer anlamına gelen "libraria" kullanmışlardır. "libraria" terimi ise ağaç kökü anlamında kullanılan "liber" kelimesinden türemiştir (Çakın, 1986: 10). Kütüphane kavramı, etimolojik olarak farklı dillerde kitapların konulduğu ve korunduğu yer anlamına gelmektedir. Kütüphane kavramının ilk çağrıştırdığı, bilgi kaynaklarının konulduğu, hizmete sunulduğu, öğrenci ve araştırmacıların istifade ettiği yerlerdir. Yapılmış kütüphane tanımlarına bakıldığın da oldukça bir birine yakın anlamlar ifade etmektedir. Bu tanımların ortak özelliği, bilgi kaynaklarının toplandığı, korunduğu düzenlendiği ve hizmete sunulduğu yerler olarak vurgulanmıştır. "Kütüphane, belirli ve sınırlı bir çevrenin ya da herkesin yararlanması için; yazılı, basılı, görsel-işitsel ve çizgisel her türden yayınları toplayan, düzenleyen, en elverişli yararlanma ortamını yaratacak araçları ve yöntemleri kullanarak çevresindekilere ulaştıran kuruluştur" (Baysal, 1992: 7).

Kütüphanelerin üç temel görevinin olduğu söylenebilir: Birincisi, kütüphaneler bilgi kaynaklarını, (Kil tabletler, papirüs tomarları, el yazması kitaplar, basılı kitaplar-dergiler, mikrofilm ve mikrofişler, fotoğraflar, görüntü camları ve filmler, plaklar, ses bantları, haritalar, planlar, bilgisayar şeritleri, CD-ROM, DVD, flaş bellekler, e-yayınlar vb.) toplar. İkincisi, toplanan bilgi kaynaklarını kolayca erişilecek bir şekilde yerleştirir ve erişimi sağlayacak kataloglar hazırlar. Üçüncüsü, toplanan ve bir sistem içerisinde yerleştirilmiş ve erişimi gerçekleştirilecek olan bilgi kaynaklarının, kütüphanenin politikaları doğrultusunda yararlandırmaya sunulmasıdır (Baysal, 1992).

Kütüphaneler, toplumun bilgiye olan ihtiyacını karşılamaya yönelik her türlü bilgi taşıyıcısını edinen, belli kurallara göre düzenleyen ve yararlandırmaya sunan toplumsal bir kurumdur (Çakın,1986: 10). Bu tanımda toplumun bilgi ihtiyacını karşılayan yerler olarak tarif edilmiştir. UNESCO'nun kütüphanenin amaç ve işlevleri doğrultusunda yapmış olduğu kapsamlı kütüphane tarifi aşağıdaki gibidir: "Kütüphane: Adı ne olursa olsun, baslı kitap ve süreli yayınların ya da başka her türden çizgisel, görsel-işitsel yayının düzenli koleksiyonları ile, okurların bilgi, araştırma, eğitim, dinlenme amaçları için bunların kullanılmalarını sağlayan ve kolaylaştıran elemanlar"(Ashworth, 1967; Baysal, 1992: 7).

Burada bütün kütüphane türlerinin de amaç ve işlevlerini göz önüne alarak, kütüphaneler hizmet verdikleri kitle veya kurumların amaçları doğrultusunda bilgi kaynaklarını toplayan, koruyan, bir sistematik içerisinde düzenleyen ve belirli kurallar doğrultusunda hizmete sunan kurumlardır şeklinde genel bir tanımlama yapabiliriz.

2.2. Kütüphanelerin Önemi

Toplumların sosyo-kültürel ve eğitimsel faaliyetlerine kantı sunan kütüphaneler toplumda önemli bir yere sahiptir. White göre kütüphaneler, "geniş anlamıyla modern komünikasyon araçlarının en önemlilerinden birisi olarak kabul edilebilirler. Çünkü ister araştırma ve üniversite, ister okul ve halk kütüphaneleri şeklinde olsun, bunların hepsi insanoğlunun yeryüzünde mevcut hazinelerin en mükemmeliyle yani hemcinslerinin verdiği fikir mahsulleriyle temasını sağlayan temel kurumlardandır" (Ersoy, 1961: 2)

Kütüphanelerin önemi kurulduğu ilkçağlardan modern dünya olan günümüz değin geçirmiş olduğu bütün evrelerde artarak devam etmiştir. Yani kütüphanelerin en önemli görevi olan bilgi ve bilgi kaynaklarını toplama, koruma, düzenleme ve hizmete sunma işlevi hep aynı kalmıştır. Değişen ise bilgi kaynaklarının formatları, kütüphanelerin fiziki yapıları ve hizmet verme şekilleridir. Toplumların bilimsel, kültürel ve sanatsal birikimleri muhafaza eden ve bu mirası sonraki kuşaklara ulaştırma gibi önemli işlevleri vardır. Bunlarla birlikte okulların olmadığı ilkçağlarda birer okul işlevi gören kütüphaneler, daha sonraki dönemlerde ve bilginin bir meta haline geldiği günümüzde eğitim kurumlarının doğal bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca eğitim kurumlarının nitelikli kütüphanelere sahip olmaları başarı düzeylerini etkilediği bir gerçektir. Aynı zamanda halk kütüphaneleri gibi toplumun geneline hizmet sunan bu kütüphaneler, toplumun bilgi ihtiyacını karşılamakla beraber sundukları kültürel faaliyetlerle birer toplumsal merkezler haline gelmiştir. Bilimsel çalışmaların ve araştırmaların gerçekleştirildiği yerler olarak ta önemli birer bilim ve bilgi merkezleridir.

2.2.1. Kütüphane Okuryazarlığı

Bawden (2001) bu terim iki ayrı anlama işaret etmektedir; biri kütüphanede bulunan bilgi kaynaklarının kullanımı konusundaki yeterlilikleri, diğeri geleneksel anlamda kütüphaneler tarafından düzenlenen bazı eğitim programlarını (okuma becerileri eğitimi, bilgisayar kursları, vb.) ifade etmektedir. Burada bizi ilgilendiren birinci anlamı olduğundan, bu amaçla yapılmış tanımlar üzerinde durulacaktır. Bawden (2001)'a göre kütüphane okur-yazarlığı terimi bugün de geçerliliği olan ve ilk olarak Lubans tarafından "bilginin bulunmasında temel becerilerin öğrenilmesi" olarak tanımlanmıştır (Polat, 2005: 25). Fatzer (1987) kütüphane okuryazarlığını, "ihtiyaç duyulan bilgi kaynaklarını bulabilen ve kullanabilen değerlendirebilen şeklinde tanımlamıştır (Polat, 2005: 26). Günümüz kütüphanelerinin koleksiyonlarının bir kısmı teşkil eden e-koleksiyonları göz önünde bulundurularak şöyle diyebiliriz: Bir kütüphane okuryazarının bilgi kaynaklarından ve basılı yayınlardan etkin yararlanabilmesi için geleneksel okuryazarlığı, elektronik yayın olan veri tabanlarından yararlanabilmesi için ise elektronik okuryazarlığı bilmesi gerekmektedir.

Ayrıca kütüphane okuryazarlığının çeşitli aşamalarını, kütüphane okuryazarı kişinin becerileri açısından da söyle belirtmiştir:

- "Kütüphane okuryazarlığı öncesi: Yardım almaksızın rafta kitapları bulamaz
- Orta düzey kütüphane okuryazarlığı: Katalogda ve rafta kitapları bulur ve makaleler için ilgili danışma kaynaklarından yararlanabilir.
- Kütüphane okuryazarı: Verilen bir konuya ilişkin bilgiyi elde etme ve değerlendirmede sistematik bir strateji izleyebilir.
- Deneyimli kütüphane okuryazarı: Çeşitli bilgi gereksinimlerini karşılamada arama stratejisi geliştirir, gerektiğinde bu stratejiyi gözden geçirir, bilgi gereksinimi için iletişim ve yayın modellerini de anlayabilir. Kütüphane okuryazarlığı kavramı çoğu zaman "bibliyografik eğitim", "kütüphane becerileri eğitimi" vb. gibi, kütüphane kullanıcılarına verilen eğitim için kullanılmıştır. Bu bağlamda kütüphane okuryazarlığı kavramının bilgi okuryazarlığı ile eş anlamlı kullanıldığı da görülmektedir" (McCrank 1992: 486; Polat, 2005: 26).

2.3. Başlıca Kütüphane Türleri

2.3.1. Milli Kütüphaneler

Milli kütüphaneler, sosyo-kültürel anlamda ulusların hayatında oldukça önemli bir yere sahiptirler. Bir yasa doğrultusunda kurulan bu ulusal kütüphaneler, içinde bulunduğu toplumun üretmiş olduğu ve üreteceği bütün yayınları toplayan bir bilgi ve kültür hazineleridir.

Milli kütüphaneler, kanuni düzenlemelerle derleme görevini yerine getiren yani ülke içerisinde yayınlanmış materyalleri toplayan, hizmete sunan ve koruma sorumluluğunu taşıyan kütüphanelerdir. (National Libraries, s. 107; akt. Akbulut, 1984:2). İlk milli kütüphaneler, bulundukları ülkelerdeki çıkarılan yayınları toplamaya ve bu yayınları korumaya yönelik olarak kurulmuşlardır. Milli kütüphaneler basit bir tanımla, içinde bulunduğu toplumda yayınlanan fikir ve sanat eserlerini toplayan, bilim ve kültür ürünü eserleri hizmete sunan, bu bilim ve kültürel birikimi sonraki dönemlere aktaran kurumlardır.

Kökenleri Batıya dayanan milli kütüphaneler başlangıçta kraliyet kütüphaneleridir. Milli kütüphanelere dönüşmeleri 1795 yılında Fransa Ulusal Kongresinde alınan kararla gerçekleşmiştir. Alınan bu kararla Fransa Kraliyet

Kütüphanesi Fransa Milli Kütüphanesine dönüştürülmüştür (National Libraries, s. 107; akt. Akbulut, 1984: 2). Dünya genelinde milli kütüphanelerin kurulması bu tarihten sonrasına denk gelmektedir.

Milli kütüphaneler ilk kurulduklarında kendi ülkeleri ve ülkeleri dışında çıkan bütün yayınların; yani bu kütüphanelerle bütün dillerde ve alanlarda yapılan yayınların sağlanmasını amaçlanmıştır (Nationalite Libraries: Their problems and prospects. Paris. UNESCO.1960. s.21; akt. Akbulut, 1984: 2).

2.3.2. Okul Kütüphaneleri

Okullarda verilen eğitimin kütüphaneyle desteklenmesi (öğrenci-öğretmen) eğitime katkı anlamında oldukça önemlidir. Okul kütüphanelerin amacı, okulda verilen eğitimin ödev ve araştırma yapma gibi bilgi ihtiyacını karşılamak, bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmek, bilimsel araştırma yapmayı öğretmek ve eğitime katkı sağlamaktır. Okullarda sürdürülen öğrenme faaliyetlerine katkı sunan okul kütüphaneleri, kütüphane de sürdürülen sosyo-kültürel etkinliklerle aynı zamanda öğretmen-öğrenci ve öğrencilerin kendi aralarındaki sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır.

2.3.3. Özel Konu Kütüphaneleri

Uzmanlık alanlarıyla ilgili ya da konu çalışmaları açıdan önemli bir yere sahip bu kütüphaneler geleneksel kütüphaneden farklıdırlar. Diğer bütün kütüphane türlerinin koleksiyonları her konudan materyali kapsarken özel konu kütüphaneleri bünyesinde bulunduğu kuruluşun amaçlarına göre koleksiyon oluşturur.

Türkçede "özel kütüphane" ya da "ihtisas kütüphaneleri" İngilizcede "special library", Fransızcada "bibliotheque specialisee" Almanca'da "spesial bibliothek" ya da "fachbibliothek" olarak adlandırmaktadır (Şenalp, 1959: 152-153).

2.3.4. Üniversite Kütüphaneleri

Ülkelerin ekonomik, toplumsal ve bilimsel gelişimini hedefleyen üniversiteler, bu amaç ve işlevlerini gerçekleştirebilmelerinin koşullardan birinin nitelikli bir kütüphaneye sahip olmasıyla ilişkilendirilebilir. Üniversitelerin temel amacı olan bilimsel gelişmişliğe yönelik eğitim ve araştırma faaliyetlerini gerçekleştirmesi iyi bir

kütüphanesi olmadan mümkün görülmemektedir. Üniversitede gerçekleştiren eğitim-öğretim faaliyetlerinin üniversitenin kütüphanesinin niteliğine göre değişir. Bilimsel gelişmenin bir süreç olduğu gerçeğinden yola çıkarak yapılacak bir araştırmayla ilgili önce bu konularda ne tür araştırmalar yapıldığı ne sonuçlara ulaşıldığına dair önceki birikimlerden çalışmalardan yararlanılır. Bunun da ancak benzer çalışmaları da kapsayan koleksiyonu zengin bir kütüphaneden istifade edilerek yapılabilmektedir.

2.4. Geçmişten Günümüze Kütüphaneler

İlkçağ uygarlıkları yazının bulunmasıyla kültür ve birimlerini kayıt altına almış ve sonraki dönemlere aktarmışlardır. Bu bilgi birikimlerini bir yerde bulundurmak, aktarmak ve kullanmaya sunmak kütüphane gerçeğini doğurmuştur (Yılmaz, 2008: 351-357).

Kütüphanelerin tarihi, insanların yerleşik hayata geçmesi ve yazıyı bulması zamanına gidecek kadar eskidir. Bilinen ilk kütüphaneler olan Asurbanibal, İskenderiye, Bergama ve Efes Celsus kütüphaneleri daha çok krallara ait kütüphanelerdir. Bu kütüphaneleri büyümesi ve gelişmesi çok hızlı olmuştur. İlk kütüphaneler, kuruldukları dönemde serbest bir ortam bulup hızlı bir gelişme yaşamışken; ortaçağda her alanda olduğu gibi kütüphaneler de olumsuz olarak etkilenmiştir. Ortaçağda kütüphanelerin içinde olduğu durum ile ilgili olarak Binark (1975) "Ortaçağ'ın devam ettiği 800 yıllık zaman içinde Batıda kitap kiliselerden ve manastırlardan dışarıya çıkmamıştır. Kitaplar adeta bir ziynet eşyası gibi korunuyor, sadece papazlar ya da saray mensupları bunları kullanabiliyordu"demektedir.

Thompson (1997) ilkçağ kütüphaneleri tapınakların ve sarayları bünyesinde olurken ortaçağ kütüphaneleri daha çok kiliselerin bünyesinde olduğunu belirtir. Teokratik bir toplumsal yapıya sahip olan ilkçağ uygarlıkların merkezlerinde saraylar ve mabetler vardır ve bu yerler önemli toplumsal merkezler. Kütüphaneler gibi önemli kurumlar başlangıçta bu saray ve mabetlerin bünyesinde kurulmuşlardır.

Rönesans'ın başlamasıyla bu baskı ortamının geride kalmasıyla birlikte kütüphaneler tekrar gelişme ve yaygınlaşma fırsatı bulmuşlardır. Kütüphanelerin varlığı yazının bulunmasıyla başladığı söylenebilir. Yapılan kazılarda eski medeniyetler olan Asur, Babil ve Hititlerden elde edilen bulgular (kil tabletler) o dönemin kütüphaneleriyle ilgili bize bilgi vermektedir. Bu medeniyetler bilgi taşıyıcısı

kil tabletlerini korumak saklamak için saray ve mabetler bünyesinde odalar teşkil etmişler ve böylece kütüphaneler oluşmuştur (Yılmaz, 2008: 351-357).

Mezopotamya ve Mısır coğrafyasındaki ilkçağ uygarlıkları teokratik bir toplumsal yapısına sahiptirler. Bu uygarlıklarda bulunan her tapınağın bir okulu bir de bu okula bağlı bir kütüphanesi bulunmaktadır (Yıldız, 1985). Bu bilgiden yola çıkarak: Birer mabet kütüphanesi olan bu koleksiyonlarda daha çok dini metinlerin bulunduğu ve bu kütüphanelerin yöneticilerinin de rahip olduğu ve bu kütüphanelerin bünyesinde bulunduğu mabet çevresine hizmet verdiği söylenebilir.

İlk kütüphane olarak bilinen Asurbanibal Kütüphanesi M.Ö. 667-626 yıllarında Asur Kralı Asurbanibal tarafından kurulmuştur (Ötüken, 1947: 8). Kütüphanelerin kurulması yerleşik hayata geçmesiyle ve özellikle de yazının kullanılmaya başlanmasıyla var olmaya başladığını bilinmektedir. Bu durum Asurbanibal Kütüphanesinin ilk kütüphane olması yerleşik hayatın olduğu bir coğrafyada ve de yazının ilk kullanılmış olduğu coğrafyada kurulmasıyla ilişkilendirilebilir (Ötüken, 1947: 9). Daha sonra kütüphanenin kurulmuş olduğu Ninova kenti savaşlarda tahrip edilince Asurbanibal Kütüphanesinde bu savaşlarda tahrip olmuştur. Kaynaklar, bu kütüphanede 30.000 üzerinde yazılı kaynakların olduğunu belirtmektedir. Asur dilinde yazılmış olan bu kaynaklar dini metin, resmi belge, tıp, edebiyat ve astronomi gibi konulardadır (Alar, 2001: 299).

İlkçağda bilinen en büyük kütüphane olan İskenderiye Kütüphanesi M.Ö. III. yy'ın başında II. Plolemus tarafından İskenderiye'de kurulmuştur (Ötüken, 1947: 11). İlk kütüphanelerin, ilk yerleşim alanlarına kurulduğu düşünüldüğün de, bu kütüphanenin kurulmuş olduğu yerin eski bir yerleşim merkezi olması, uygarlıklar kavşağı ve ticari yollar üzerinde bir yer olması ayrıca yazının ilk kullanıldığı coğrafyaya yakın olmasından kaynaklandığı söylenebilir. 700.000 civarında bir kaynağa sahip olan bu kütüphane tarihte birçok kez tahrip edilmiştir. Özellikle Ceusar'ın M.Ö. 48'de Mısıra yaptığı sefer sırasında şehir yağmalanmıştır. Kütüphane ise bu baskında yakılarak tahrip edilmiştir (Yıldız, 1985: 81).

Bergama Kütüphanesinin kuruluşu M.Ö. II.yy'da Atalos tarafından Bergama (Bakırçayda) kurulmuştur (Alar, 2001: 300). Bir ticaret şehri olan Bergama araştırmacılar, bilgi ve bilgi peşinde olan insanlar tarafından yoğun olarak ziyaret edilmiştir. Bir kültür merkezi niteliğine sahip bu kütüphaneler, içinde bulundukları

şehirlere ticaret anlamında da olumlu katkı sağlamıştır. Bazı kaynaklara göre 200.000 bilgi kaynağına sahip olan Bergama Kütüphanesinin İskenderiye Kütüphanesine rekabet edebilir hale geldiğini bildirmektedir (Ötüken, 1947: 15).

Efes Celsus Kütüphanesi dünyanın ilk ve en büyük kütüphanelerindendir (Tunay, 1969: 89).Roma dönemine ait bu kütüphane M.S. 135 yılında Celsus Palemaeanus'un anısına oğlu tarafından kurulmuştur.

Bilinen ilk kütüphaneler olarak İskenderiye, Bergama, Hattuşaş ve Celsus Kütüphaneleri uygarlıkların yaşam tarzlarını, bilgi birikimlerini sonraki dönemlere aktarılmasında önemli işlevler üstlenmişler. Ayrıca ilkçağda kütüphaneler krallar, imparatorlar, yöneticiler ve zenginler için prestij ve güç göstergesi olmaktaydı. Bu dönemde zenginlerin büyük kütüphaneler yaptırdığı görülmektedir. Aynı zamanda büyük kütüphanelerin yapıldığı şehirler zamanla merkez şehirler olarak birer cazibe merkezine dönüşmekteydi (Candoux, 2003: 238).

Yapılan araştırmalarda kütüphanelerin tarihi ile ilgili ve kazılarda ele geçen bulgulara göre M.Ö. 2400 yılına kadar gidilmektedir. Yine kazılardan elde edilen bilgilere göre M.Ö. 625 yılında Asur hükümdarı Asurbanibal tarafından Ninovada kurulmuştur (Tarih ve Medeniyet, 2009). Asurbanibal Kütüphanesinin tarihte kurulan ilk kütüphane olduğu konusunda araştırmacılar hemfikirdirler.

Tarihte bilinen bu ilk kütüphaneler genelde savaşlar ve işgaller sırasında yakılmış yıkılmış ve talan edilmiştir. Moğol istilası sırasında İskenderiye kütüphanesinin yakılması ve kitapların nehirlere atıldığı bilinmektedir.

İlk kütüphanelerin kurulduğu uygarlıklara bakıldığın da yerleşik hayata geçtikten sonra kütüphaneler kurduklarını görüyoruz. Thomson (1977), kütüphanelerin yerleşik hayata geçmiş toplumlar tarafından kurulduğunu belirtmektedir.

Tarihteki ilk büyük kütüphanelerin uygun yerleşim alanı olarak seçilen büyük akarsuların çevresinde oluşan büyük yerleşim alanlarında olduğu görülmektedir. M.Ö. 3000-2500 yıllarında Mezopotamya'da çivi, Mısırda hiyeroglif yazının kullanılmaya başlanması sonucu yazılı belgelerin çoğalması ve bu belgelerin korunması da kütüphanelerin doğuşuna neden olmuştur. Kütüphaneler üretilen bu yazılı materyallerin düzenlenmesinde, araştırmacılara sunulmasında, korunmasında ve sonraki dönemlere aktarılmasında önemli birer yerler olmuştur. (Yıldız, 2003: 8).

Bilginin yazı aracılığıyla işlendiği ve kaydedildiği bilgi taşıyıcısı materyaller zaman içerisinde format değiştirerek gelişim seyretmiştir. Bilginin kayıt edildiği ilk materyaller kil tabletler, papirüsler iken, kağıdın kullanılmasından sonra da manyetik alan özelliğine sahip bilgi taşıyıcıları geliştirilmiştir. Bu bilgi taşıyıcısı araçların konulduğu-korunduğu ve kullanıma sunulduğu yerler kütüphanelerin kurulmasına yol açmıştır.

İnsan topluluklarının günümüze değin hayatın her alanından kat ettiği gelişim, bilginin elde edilmesi ve kullanılmasıyla mümkün olmuştur. Bilginin toplumların hayatındaki önemini bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğun da daha iyi anlaşılmaktadır. Kütüphanecilik bilimi teorisyenlerinden Jesse H. Shera, Platt'ın hava, su, yiyecek ve barınak olarak tanımlanan insanoğlunun geleneksel gereksinimlerine bilgiyi de eklemektedir (Shera, 1972; Yılmaz, 1999). Bu bilgilerin barındırıldığı ve kullanıma sunulduğu yerler olarak kütüphanelerin toplumların gelişmesindeki etkisini daha da önemli kılmıştır. Kütüphane kurumunun toplum tarafından kullanılması sonucu yaygınlaşması da toplumdaki insanların okuryazarlık oranındaki artışa bağlı olarak gelişmiştir.

2.5. Kütüphanelerin İşlevleri

2.5.1. Araştırma İşlevi

Kütüphanelerin varoluş amacı olan bilgi kaynaklarını toplama ve araştırmacıların hizmetine sunma, kütüphanelerin en önemli işlevini oluşturmaktadır. İlk kütüphanelerden günümüz modern kütüphanelerine kadar bütün kütüphaneler bu amaçla hizmet vermektedirler.

Araştırma, UNESCO'nun tanımına göre "insan, kültür, toplum bilgilerinin birikimini arttırmak ve bu bilgiyi yeni uygulamalar için kullanmak için girişilen sistematik yaratıcı eylemi kapsar" (wikipedia, 2011). Kütüphane kurumunun araştırma işleviyle ilişkisi çok yönlüdür. Bunlardan en önemlisi ise, bilimsel bir araştırmanın en önemli koşulu, araştırma yapılacak konu hakkında daha önce yapılmış olan araştırmalara, sonuçlarına ve araştırmayla ilgili bilgilere ulaşılmasıdır. Bu durumda bilgilerin ve bilgi kaynaklarının toplandığı, düzenlendiği ve hizmete

sunulduğu kütüphanelerin araştırma yapılabilmesi için hayati derecede bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

2.5.2. Boş Zamanı Değerlendirme İşlevi

Kütüphanelerin önemli işlevlerinden birisi de okuyucuların boş zamanlarını değerlendirmesi amacı ile kullanılmasıdır. Bütün kütüphane türleri, içinde bulunduğu toplumun geneline hizmet verebilmelidir. Toplumun sosyo-kültürel-eğitsel durumuna sağladığı katkı da göz önünde bulundurarak okuyuculara yönelik kütüphane konusunda projeler geliştirmeli, bunun yanında ferah ve rahat mekanlar oluşturarak bahsedilen hizmeti verebilmelidir. Boş zamanlarda okuyucular kütüphaneden yararlanmalı gazete-dergi okuma ve kültürel faaliyetlere katılma gibi.

2.5.3. Eğitim İşlevi

Kütüphaneler ilköğretimden yükseköğretim kurumlarına kadar bütün eğitim öğretim müesseselerinin bünyesinde olmaları gereken doğal kurumlardır. Eğitim, insanın var olduğu günden beri devam edegelen bilgi edinmesi ve edindiği bilgilerle bireyin yeteneklerini geliştirmesi, sosyalleşmesi, içinde yaşadığı toplumun kültürü kazanması ve onu geliştirmesi için bir olgudur (Ergün, 2014: 1). Eğitim kalitesi bakımından dünya üzerinde en başarılı eğitim kurumlarının büyük ve zengin kütüphanelere sahip oldukları bilinmektedir. Bu da kütüphanelerin eğitim için ne denli önemli birer kurum olduğu ve başarılı bir eğitimin üzerindeki etkisini göstermektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesinde, öğrencilerin ödev ve araştırma yapmalarında önemli bir yere sahiptirler. Ayrıca ders çalışma ortamları sunmaları bakımından da önemli yerlerdir. Nitelikli kütüphanelere sahip olmayan toplumların, eğitim için gerekli bilgi kaynaklarına sahip olmayacağından kaliteli bir eğitim-öğretim faaliyeti sürdürülmesi eksik kalmaktadır. Kütüphaneler profesyonel anlamda okullaşmanın olmadığı zamanlarda birer eğitim işlevini yerine getirmiş, toplumla iç içe kurumlardır. İlkçağlarda kütüphane kurumu eğitim, sanat ve kültür alanında yerine getirmiş olduğu işlevleriyle toplumsal yaşamın bir parçası hatta merkezi bir kurumda olduğu bilinmektedir. Her kütüphane sunmuş olduğu hizmetle aynı zamanda birer eğitim merkezidir. Bu kütüphaneler aynı zamanda bir eğitim ve halk eğitim merkezi işlevi de görmektedirler. Günümüzde geçerli olan bu durum, ilkçağ kütüphaneleri için

de geçerlidir. Tarihteki bilinen ilk kütüphanelerden biri olan İskenderiye Kütüphanesi, Aristoteles'in öğretilerinin incelemesi öğrenip öğretilmesi için kurulmuş ve bu doğrultuda eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü bir yer olmuştur. Örneğin İskenderiye Kütüphanesi, kütüphanede bulunan kitapların bilgilerin kaydedilmesi, yorumlanması, kenarlarına not düşülmesi ve yeniden yorumlama gibi faaliyetlerin sürdürüldüğü atölyedir (Manguel,2013: 26). Bergama Kütüphanesi bu destek ve gelişmeler doğrultusunda bir bilim ve eğitim merkezi niteliğini kazanmıştır (Akurgal, 1999: 342-343; akt. Yılmaz, 2008: 369).

Kütüphaneler, içinde bulunduğu dönemin ve koşulların gerektirdiği bilgiyi edinme ve eğitimin bilgiye dayanması gibi nedenlerden dolayı kütüphaneyle-eğitim ilişkisi, bilgi bağlamında oldukça önem arz etmektedir. Eğitimin okumayı, dolayısıyla bilgi kaynaklarını gerektirmesi kütüphanenin eğitim üzerindeki etkisini arttırmaktadır. Özellikle yükseköğretim düzeyinde eğitim-kütüphane ilişkisi ele alındığın da yine görülecektir ki, dünya ölçeğinde eğitim düzeyi, dünya ortalamasının üzerinde olan ulusların en büyük ulusal ve halk kütüphanelerine sahiptir.

Nitelikli bir eğitim-öğretim hizmetinin sürdürülmesine birinci derecede katkı sunan kurumlar kütüphanelerdir. Öğrencilerin ödev yapma ve araştırmalarında ihtiyaç duydukları bilgi ve bilgi kaynaklarının bulunduğu yerler olarak ta kütüphaneler özellikle önem arz etmektedirler.

Eğitim, belli bir konuda bir bilgi ve bilim dalında yetiştirme, geliştirme ve eğitme işidir (Türkçe sözlük, 1988: 435). Eğitim bireyleri belli bir alanda bilgilerle donatmak ve bu bilgiyle pratik hayatta kullanabilme becerisidir. Örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki çeşit eğitim modeli vardır. Örgün eğitim, ilkokuldan başlayıp üniversite ve sonrasında yapılan eğitim modelidir. Nitelikli bir örgün eğitim yapılabilmesi için ilk-orta öğretim ve üniversite kütüphanelerine, yaygın eğitimde ise halk kütüphanelerine ve halk kütüphaneleri bünyesinde hizmet veren gezici ve çocuk kütüphanelerine ihtiyaç vardır (Ersoy, 1994: 92).

Kütüphaneler eğitimi destekleyen eğitime direkt ya da dolaylı olarak katkı sunan kurumlardır. Kütüphanelerin amaçlarından biri de bireylerin ve toplumların eğitim ve öğretim hayatlarında eğitsel ve toplumsal bilgi ihtiyacını karşılamaktır. Kütüphane desteğinden yoksun bir eğitimin kalitesi tartışılabilir. Kütüphaneler ilk-orta ve üniversite kurumunun doğal bir parçasıdır.

Toplumun geneline her hangi bir ayrım yapmaksızın hizmet veren halk kütüphanelerinin toplumun genel, eğitsel, sosyal ve kültürel durumuna katkı sunan yerler olmaları hasebiyle daha da önem kazanmaktadır. Toplumun geneline hizmet veren kurumlar oldukları gibi özellikle ders çalışma, ödev yapma ve araştırma yapma konularında öğrencilerin yararlandığı eğitime dolaylı katkı sunan yerlerdir. Çakın, halk kütüphanelerinin işlevlerini; eğitim işlevi, bilgi kaynaklarını koruma işlevi, boş zamanı geçirme, araştırma işlevi diye belirtmektedir (Çakın, 1986: 12).

2.5.4. Bilgi Kaynaklarını Koruma İşlevi:

Kütüphanelere bakıldığında da görülecektir ki kütüphanelerin kuruluş amacının en başın da bilgileri ve bilgi taşıyıcılarını bir araya getirme ve bunları korumadır. Bu bilgi taşıyıcılarını şöyle belirtilmektedir: Kil tabletleri, papirüs tomarları, el yazması kitaplar, basılı kitaplar-dergiler, mikrofilm ve mikrofişler, fotoğraflar, görüntü camları ve filmler, plaklar, ses bantları, haritalar, planlar, bilgisayar şeritleri, CD-ROM, DVD, flaş bellekler, e-yayınlar vb. (Çakın, 1986). Kütüphanelerin ilk kurulmuş olduğu Mezopotamya uygarlıklarında kütüphanede çalışanlarının "yazılı tabletlerin koruyucusu" ünvanına sahip olması kütüphanelerin asıl amaçlarının bilgilerin korunması olduğunu anlayabiliriz.

İlkçağ kütüphanelerinde önemsenen bilginin muhafazası amacı ve "yazılı tabletlerin koruyucusu" ünvanını ve benzeri ünvanların sonraki dönemlerde de asıl amaçlanan bir durum olduğu görebilmekteyiz (Çakın, 1986). Ortaçağdaki katedral ve kiliselerde kütüphanecilerin vazifelerinin başında yine bilgi kaynaklarının korunmasının geldiği bilmekteyiz. Kütüphanelerin bilgi kaynakların korunmasının önemsenmesi antik çağ kütüphanelerindeki bilgi taşıyıcısı olan kil tabletlerin, papirüslerin, parşömen gibi ilkel bilgi taşıyıcılarından günümüz modern kütüphanelerinde olan basılı, görsel-işitsel ve e-kaynaklara kadar bilginin korunması önemsenmiştir. Özellikle matbaanın kullanılmaya başlanmasından önceki dönemler olan kitapların ancak elle yazıldığı ve çoğaltıldığı dönemlerde, onun da öncesin de okuma-yazma bilenlerin sayıca çok az olduğu dönemlerde; bilgi taşıyıcısı materyalin kısıtlı olduğu ve bu kaynakların da çoğunun da tek nüsha olduğu dönemlerde bilgi kaynaklarının ne kadar önemli olduğu ve bu kaynakların korunmasının ne kadar önemsendiği daha anlaşılmaktadır. Bilgi kaynaklarının korunmasının önemsenmesi, bu bilgi kaynaklarının önemli olması ve tahribatların ihtimal dahilinde olmasındandır.

Elbette ki asıl amaç olan bu bilgilerin kütüphane kullanıcılarının hizmetine sunarak bilginin ilerlemesinin sağlanması ve bu birikimlerin sonraki kuşaklara aktarılmasıdır.

2.6. Halk Kütüphaneleri

2.6.1. Kavramsal Olarak Halk Kütüphaneleri

Halk kütüphaneleriyle ilgili yapılan tanımlar halk kütüphanesinin varoluş nedenlerini, işlevlerini ve toplumla olan ilişkisini göz önüne alarak yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Yılmaz (1996: 360) Halk kütüphanelerini toplumsal yaşamın, ilişkilerin ve bilgi gereksinimlerin ve bu gereksinimleri karşılama sonucunda ortaya çıktığını; amaç ve işlevlerini gerçekleştirirken de içinde bulundukları toplumların koşulların etkilenerek biçimlendiğini belirtmektedir. Bu tanımda Yılmaz, halk kütüphanelerinin işlevlerinden ve toplumsal bir gerçeklikten ortaya çıktığını dolayısıyla toplumsal bir kurum olduğunu vurgulamaktadır. Yine IFLA'nın (Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu) yapmış olduğu halk kütüphanesi tanımda da halk kütüphanesinin toplumsal bir gerçeklikten ortaya çıktığını dolayısıyla da toplumun işlevsel olarak ta ihtiyacını karşılayan tarafının üzerinde durarak halk kütüphanelerini: "İnsan düşünce ve fikirlerinin kaydının ve yaratıcı hayal gücünün, ifadesinin herkesçe özgür bir biçimde kullanılmasını sağlayan temel araç" şeklinde tanımlamaktadır (IFLA, 1986: 57). Bu tanımda kütüphanelerin düşünce özgürlüğünün geliştirilmesi, toplumundaki bütün kesimlerin herhangi bir ayırım ve kısıt olmadan bilgi ihtiyacını karşılayan yönü vurgulanmaktadır.

Ersoy (1966) Halk kütüphanelerinin herkese eşit derecede hizmet verebilen demokratik yönünü vurgulayarak: "kadın-erkek, her yaşta, her düzeyde ve her meslekten okuyucunun çeşitli konulardaki fikir ürünlerinden ücretsiz ve serbestçe yararlanmasını sağlayarak, bölgesinin kültürel, sosyal ve teknik kalkınmasına yardımcı olan kurumlar" diye bir tanımlama yapmaktadır. Keseroğlu (1989) da yine halk kütüphaneleri toplumun demokratikleşme olgusunu destekleyen yönüne vurgu yaparak: "bir toplumda yaşayan kişiler arasında hiçbir ayrım gözetmeden, onların eğitim, kültür ve bilgi gereksinimlerini karşılıksız yerine getirmeyi ve boş zamanlarını değerlendirmeyi amaçlayan kurumlar" diye tanımlamaktadır.

> "Halk kütüphaneleri; "cins, yaş, ırk, milliyet, din, dil, eğitim, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve politik görüş farkı gözetmeden, her tür kütüphane materyalini ve çeşitli iletişim yolları aracılığıyla

kültür ürünlerini ve bilgiyi insanlığın hizmetine ücretsiz sunarak; onlara ömür boyu eğitim ve boş zamanlarını değerlendirme olanağı veren, toplumla bütünleşip, sağlıklı kamuoyunun oluşmasına olanak sağlayan, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel kültürel ve teknik kalkınmasının gerçekleşmesini etkileyen, dünya barışının sağlanmasına yardımcı olan demokratik kuruluşlardır" (Sağlamtunç 1990: 54).

2.6.2. Halk Kütüphanelerinin Tarihçesi

Halk kütüphanelerinin sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak ortaya çıktıkları ve bu tarih 200 yıl kadar bir geçmişe götürülmektedir. Ancak modern anlamda halk kütüphanelerinin 19. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıktığı genel kabul görmektedir (Özlük, 2006: 22).

Halk kütüphanelerinin ortaya çıkması 1700'lü yılların başlarına kadar gitse de tam teşekküllü olarak halk kütüphanesi hizmeti vermeleri amacıyla yapılanmaları ve günümüzdeki halk kütüphaneleri işlevini kazanmaları 19. yüzyılda olmuştur. Halk kütüphanelerinin ortaya çıkışı farklı etkenler ve durumların sonucu olsa da asıl etken Rönesans ve Sanayi Devrimi gibi sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşümlerin olmasıdır. Sanayi devrimi sonrası başlayan endüstri alanında zamanın verimli kullanılması ve çalışanlardan daha çok verim alınması gibi nedenlerden dolayı başlayan arayışların sonunda; bu verimliliğin ancak çalışanların çalıştıkları alanlarla ilgili eğitilmesiyle ve genel eğitim düzeylerinin arttırılmasıyla olanaklı olduğu; sanayi devrimi sonucu ihtiyaç duyulan bu eğitimin toplumsal düzeyde verilebilmesi gerçeği halk kütüphanelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2.6.3. Halk Kütüphanelerinin Önemi

Halk kütüphanelerini diğer kütüphanelerden ayıran özelliği içinde bulunduğu toplumun bütün kesimlerine hizmet veriyor olmasıdır (Ersoy 1983). Bu nedenle araştırmalarda yararlanılan bu kütüphane türleri toplum açısından önemli kurumlardır. Halk kütüphaneleri verdikleri hizmet türüne göre ve toplumun bütün kesimlerine açık olması nedeniyle; her yaştan, meslekten insanların kendilerini sosyo-kültürel olarak yetişmesine olan katkısından dolayı 'halk üniversitesi' olarak tanımlanmaktadır.

UNESCO (Dünya Kütüphaneleri Dernekleri Federasyonu) Halk kütüphaneleri "Bilgiye yerel geçiş kapısı olarak halk kütüphaneleri, yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar verme, bireylerin ve toplumsal grupların gelişmesine temel bir ortam sağlar" diye belirtir (Unesco Public Library Manifesto, 1995: 66) . Keseroğlu (1989), ise halk kütüphanelerini resmi eğitim kurumlarını tamamlayan, eğitim kurumlarını bilgi kaynakları ile destekleme yönünü ile önemini vurgulamasının yanında; halk kütüphanelerini sağladıkları işlevleri ile birer "kültür evi" "kültür merkezi" olduğunu belirtmekte ve özellikle sanayileşmiş ülkelerde halk kütüphanelerinin toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarına göre amaç ve işlevlerini şekillenmesini gerektiğini belirtmektedir.

Halk kütüphanelerinin toplumun bilgilenmesi ve toplumsal eğitim açısından önemli yerlerdir. Toplumun bütün sorunlarının tartışıldığı ve toplumla iç içe geçmiş birer kurumdur (Üstün, 2000: 46; Özlük, 2006: 28). Örgün, yaygın ve yaşam boyu eğitimi destekleyen, toplumun bütün kesimlerine hizmet götüren halk kütüphanelerinin son yıllarda bilinen hizmetlerinin dışında pek çok değişik alanda hizmetler vermekte ve bu toplumsal hizmetlerde toplum ile halk kütüphanelerinin kaynaşmasına götürecek toplumun vazgeçilmez bir öğesi haline gelmiştir (Sağlamtunç, 1997; Özlük, 2006: 30). Okuryazarlık oranının oldukça düşük olduğu ve okulların yaygın olmadığı bu dönemde halk kütüphanelerinin başlıca işlevi okuryazarlık ve okuma alışkanlığının yaygınlaştırılmasıydı (Yılmaz, 1996: 6).

Halk kütüphaneleri, bilgi toplumunun bir niteliği olan bilgiye dayalı üretim, üretilen bilginin sistemli bir dönüşümle kullanıma hazır hale getirilmesi ve yeniden üretimlere temel dayanak olacak kurumlardır. Bu kumlar bilişim teknolojileri gibi modern bilgi araçlarını bünyesinde katarak hizmetlerini çeşitlendirmişlerdir. (Kukancı ve Anameriç, 2004) Birer bilgi kaynakları koruma işlevleri olan halk kütüphaneleri günümüzde ilgili bilgi teknolojilerini bünyesine katarak ve bünyesindeki bilgileri çeşitlendirerek kullanıcısına sunan kurumlardır. Halk kütüphaneleri modern anlamda hizmetlerini sürdürebilmeleri için bilgi teknolojilerini bünyelerine katarak ve koleksiyonlarını çeşitlendirerek kullanıcılarına hizmet sunabilmelidir.

Halk kütüphaneleri bilgi toplumunun başlangıcıyla birlikte oluşan bilgi ihtiyacını geniş halk kitlelerine kadar götürerek bilgi toplumu olma niteliğine önemli katkıda bulunmuşlardır. Bilgi toplumuna geçişte önemli bir yere sahip olan halk

kütüphanelerinin toplumun bütün kesimlerine vermiş oldukları ücretsiz hizmeti sunmada altyapı, bütçe, personel vb. olanaklarını iyileştirilmesi gerekmektedir. Geniş halk kitlelerine kadar hizmetlerini götürdüklerinden ve toplumların okuryazarlık oranının artmasına olanak sağladıklarından dolayı halk kütüphaneleri aydınlanma çağının bir ürünü olarak tanımlanmıştır (Greenhalgh ve Worpole, 1995: 20 ; Aslan, 1998: 306-312).“Halk kütüphaneleri, eğitim, kültür ve bilgi aktarımı için cins, yas, ırk, milliyet, din, dil, eğitim, kültür, sosyoekonomik düzey ve politik fark gözetmeden kültür ve bilgiyi insanlığın hizmetine ücretsiz sunan, toplumla bütünlesen, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknik kalkınmasına yardımcı olan, kar amacı gütmeyen demokratik kuruluşlardır” (Sağlamtunç, 1994:149).

Halk kütüphanesinin IFLA tarafından yapılan tanımı söyledir: “ Halk kütüphanesi, insan düşünce ve fikirlerinin kaydının ve yaratıcı hayal gücünün ifadesinin herkesçe özgür bir biçimde kullanılmasını sağlayan temel araçtır” (IFLA, 1986: 57). Halk kütüphanesi, insanlığın bilgi ve kültürdeki başarısını değerlendirmede sürekli ve ömür boyu süren bir işlem olan evrensel eğitime demokrasinin duyduğu inancın uygulamalı bir göstergesidir. Halk kütüphaneleri merkez kütüphane, şube kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri, geçici kitaplıklar ile gezici kütüphaneler gibi alt birimlerden oluşmaktadır.

2.6.4. İşlevlerine Göre Halk Kütüphaneleri

İşlevlerine göre halk kütüphanelerini şu şekilde ayırabiliriz:

Merkez Halk Kütüphaneleri: Şehir merkezlerinde bulunan merkez halk kütüphaneleri IFLA tarafından şöyle tanımlanmaktadır: “Halk kütüphanesinin tanımına uygun, amacına yönelik hizmet veren ve görevlerini yerine getiren en büyük hizmet birimidir” (Sağlamtunç, 1980: 42). Bulunduğu kent merkezinde hizmet veren ve merkeze bağlı diğer kütüphaneleri denetlemek ve hizmetlerini vermelerini desteklemektir.

Şube Kütüphaneleri: Şube kütüphaneleri bulundukları yerleşim alanlarında merkeze bağlı olarak hizmet veren kütüphanelerdir.

Çocuk Kütüphaneleri: Merkez ya da şube kütüphanelerine bağlı olarak kütüphanelerinin bir bölümünde ya da ayrı bir binada 16 yaşa kadar ki çocuklara hizmet veren kütüphanelerdir. (KTB,1982: 23)

Gezici Kütüphaneler: Merkezi ya da şube halk kütüphanesi hizmetlerinin verilemediği yerlerde farklı ulaşım araçlarının kullanılarak kütüphane hizmetlerinin verilmesidir (Yılmaz,1990: 20- 21)Gezici kütüphane hizmetlerinin verildiği yerler merkeze uzak, herhangi bir kütüphanecilik hizmetlerinin verilemediği, okuma ve kitap alma gibi imkanlardan yoksun olan yerlerdir.

2.7. Halk Kütüphanelerinin Amacı

Halk kütüphanesi hizmetleriyle amaçlanan vatandaşlar arasında herhangi bir ayrım yapmaksızın bilgi edinmelerini, zamanlarını değerlendirmelerini için kitaplardan ve diğer bilgi kaynaklarından serbestçe, ücretsiz olarak yararlanmalarını sağlamaktır (KTB,1982c). Halk kütüphanelerinin ömür boyu öğrenmeyi desteklemek, bilgi kaynaklarından herkesin yararlanmasını sağlamak, boş zamanlarda kütüphaneden faydalandırmak, kitap ve diğer iletişim araçlarından yararlandırmak insan moralini canlandırmada katkıda bulunmak gibi hedefleri bulunmaktadır. (Onat Öz, 1997; Şahin, 2007: 10). "Halk-çocuk kütüphanelerinde asıl amaç kitapların okunması ve okumanın alışkanlık haline getirilerek hayat boyu sürdürülmesini sağlamaktır" (Ersoy, 1983; Yılmaz, 1990: 18).

2.7.1. Halk Kütüphanelerinde Belirlenen Amaçlara Ulaşmak Verilen Hizmetler:

- Çevresinin okuma ve bilgi edinme ihtiyacını karşılamak için kitap, dergi, gazete, harita, nota, film, plak, ses bandı, fotoğraf, tablo, plan, yazma eser, elektronik ortamdaki her türlü bilgi kaynağı vb. fikir ve sanat ürünleri toplayarak düzenler ve kullanıcıya sunar.
- Bulunduğu bölge ile ilgili araştırmalara imkan sağlamak için o bölge ile ilgili kaynaklardan kurulu bir derme meydana getirilir.
- Kullanıcılara ödünç kitap verilir.
- Kütüphaneye başvuran kullanıcılara, aranan bilgi ve belgeler kütüphanede yoksa diğer kuruluşlardan yararlanmaları için yardımcı olunur.
- Bina ve personel imkanlarına göre çeşitli eğitici ve kültürel etkinlikler düzenlenir.

- Özürlü kullanıcıların istekleri, bunlar için özel bölümleri olan kütüphanelerden ödünç getirtilerek karşılanmaya çalışılır hatta körler okullarıyla da işbirliği yapılır.
- Çevredeki eğitim, öğretim, sanat, kültür kuruluşları ile hastane, cezaevi vb. birimlerle kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılabilmesi için işbirliği imkanlarını araştırılır (KTB, 1982c; Şahin, 2007: 12-13).

2.7.2 Okuma Alışkanlığını Kazandırmada Halk Kütüphaneleri

Okuma alışkanlığının toplumsal boyutuna gelince; dünyada ve ülkemizde yaşanan hızlı ekonomik, toplumsal, kültürel ve teknolojik değişime bireysel ve toplumsal olarak uyum sağlayabilmek, bilgi ile bu bilgiye ulaşmak ise sürekli okumak ile olanaklıdır. Toplumun kalkınmasında büyük sorumluluk taşıyan halk kütüphaneleri için okuma alışkanlığı yaratmak zorunlu bir hizmet olmaktadır. Halk kütüphaneleri hizmet vermiş olduğu kitlenin sosyal yapısıyla ilgili ayrıntılı bir çözümlemeye giderek ve gerekirse ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak topluma okuma alışkanlığını kazandırmaya yönelik projeler gerçekleştirmelidir (Doğanay, 2001: 42- 43). Halk kütüphaneleri toplumun okuma yazma alışkanlığı kazanmasında toplumdaki yaygınlıklarında ve ücretsiz olması gibi de nedenlerden dolayı önemlidir. Bilgiden yeterince istifade edebilmek ve bilgiden toplumsal düzeyde daha fazla yararlanmak ancak okuma alışkanlığının kazanılmasıyla olabilmektedir. Bilgi çağının önemli bir gerçeği olan bilgiyi kullanma ve bilgiden yararlanıp bilgiyi yeniden üretime dönüştürerek kazanım sağlama ancak bilgiyi kullanmakla mümkün olmaktadır.

Halk kütüphanelerinin geniş halk kitlelerine bu imkanları sağlayabilmeleri için, çağın sağladığı bütün bilgi teknolojileriyle donanmaları, bu teknolojileri kullanacak bilgi uzmanlarını bünyelerinde personel olarak istihdam etmelidirler. Ayrıca bulundukları yerlerin okur ihtiyaçlarına göre güncel koleksiyonlarını oluşturmaları, basılı kaynakların yanında e-kaynakları da kullanıcılarına sunabilmelidirler. Halk kütüphanesinin topluma okuma alışkanlığını kazandırabilmesinin bir diğer önemli koşulu okuyucunun ihtiyacını karşılayabilecek özellikte geniş bir koleksiyonun olması gerekmektedir. Halk kütüphanelerinin topluma etkili bir okuma alışkanlığını kazandırması ancak yukarıda bahsedilen özelliklere sahip olması, profesyonel bir

kadroya sahip olmasıyla gerçekleşebilmektedir. Aksi takdirde halk kütüphaneleri bu önemli işlevlerini etkili bir şekilde gerçekleştiremezler.

Okuma alışkanlığının sonuç verebilmesi için bilgi okuryazarlığının bir türü olan kütüphane okuryazarlığı giderek önem kazanmaktadır. Bilgi kaynaklarının hacimce olabildiğince artması, bu bilgi kaynaklarının depolanmasının kolaylaşması, bilgi kaynaklarına erişimin gittikçe yaygınlaşması ve kolaylaşması etkili okuryazarlık becerilerini gerektirmektedir. Günümüz bilgi toplumunda kütüphane okuryazarlığı oldukça önem kazanmaktadır. Kütüphanede bulunan çeşitli basılı ve e-kaynaklardan zamanında verimli olarak değerlendirilmesi ve hedeflenen çalışmanın da yapılabilmesi için kütüphane okuryazarlığı ayrıca önem kazanmaktadır.

Halk kütüphaneleri kütüphane okuryazarlığı konusunda kullanıcılarına eğitim vererek kütüphaneden etkin bir şekilde yararlanmalarına katkı sağlamalıdırlar (Doğanay, 2001).

Bilgi bolluğunun olduğu bu dönemde ve toplumsal kalkınma için bilgili bireylerden oluşan bir toplum oluşturmada bir bilgi okuryazarlığı türü olan kütüphane okuryazarlığı oldukça önemsenmelidir.

2.7.3 Yaşam boyu Öğrenme Sürecinde Halk Kütüphanelerinin Rolü

"Yaşam boyu öğrenme bir kişinin kişisel, şehre ait, sosyal ve ya işle ilgili bir bakış açısından bilgi yetenek ve yeterlilik geliştirmek amacıyla hayat boyu sürdürülen tüm öğrenme faaliyetleridir" (Calimera...2005: 6; Şahin: 2007: 36).Halk kütüphaneleri, gerek toplumsal yapı içerisindeki konumları ve yaygın olmaları, gerekse vermiş oldukları hizmetin niteliği açısından yaşam boyu öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli birer bilgi merkezleridir. Öğrenmenin gerçekleşmiş olduğu eğitim kurumlarını tamamlayan kütüphaneler, sağladıkları eğitim-öğretimi destekleyen materyal ve araç gereçle, sundukları ders çalışma ortamları ve araştırmaların yapıldığı yerler olarak önemlidirler.

Halk kütüphaneleri kullanıcılarının bilgi gereksinimini karşılamak için ilgili kurumlarla işbirliğine giderek toplumun bilgi ihtiyacını karşılar. Sağlamtunç (1997) halk kütüphanelerinde verilen bilgi hizmetleri ile UNESCO'nun Halk Kütüphanesi Bildirgesini ilişkilendirerek bilgi hizmetlerini şöyle tanımlamaktadır:

"Halk kütüphanesinin üstlendiği görevin enformasyon çalışmalarının, okuryazarlık öğrenme girişimlerinin desteklenmesini, eğitim ve kültüre ilişkin hizmetleri kapsadığı görülmektedir. Bu hizmetler kısaca, her yaş için okuryazarlık öğrenimi etkinliklerini ve kampanyalarını desteklemek, katılmak, en küçük yaşlardan başlayarak çocuklarda okuma alışkanlığının yaratılması ve güçlendirilmesi, her bireyin yaratıcılığının geliştirilmesi, her düzeyde yaygın ve örgün eğitimin desteklenmesi, kültürel mirasın tanıtımı ve korunması çalışmaları, sanat eserlerinin, toplumun kültür mozaiğinin tanıtımı ve sevdirilmesi, sözlü edebiyat örneklerinin korunması ve desteklenmesi, her vatandaşa yöreyle ilgili her tür, yaşamını kolaylaştıracak bilginin verilmesi, yörede bulunan resmi ve özel kurumlara, sivil toplum örgütlerine enformasyon hizmetlerinin ulaştırılması, kullanıcıların enformasyon erişim ve bilgisayar kullanımı becerilerinin geliştirilmesi için olanakların sunulması vb. gibi hizmetlerdir" (Akt. Özlük, s.34)

Keseroğlu (1989) Halk kütüphaneleri bilgide meydana gelen gelişmeleri uygulayarak amaç ve işlevleri gereği toplumun bütün kesimlerine hizmet vermeleri gereğini belirterek; halk kütüphanelerinin amaçlarını ve işlevlerini şu şekilde olması gerektiğinin belirtir:

- Bir ayrım gözetmeden toplumun bütün bireylerine hizmet vermek,
- Kolay girilebilir olmak,
- Kütüphane kullanıcılarının kültür ve eğitim gereksinimlerini karşılamak,
- Kütüphane kullanıcılarının kişisel gelişimlerini sürdürmeleri için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak,
- Bilgilenme için fırsat eşitliği sunarak demokratik toplum kavramını geliştirmek,
- Toplumun sosyo-ekonomik ve eğitsel gelişimine katkı sunmak,
- İnsanlığın gelişmişlik birikimini kitaplar ve kitap dışı belgelerle sonraki kuşaklara aktarımını sağlamak,
- Hizmetini karşılıksız vermek,
- Boş zamanların olumlu yönde kullanılmasına katkıda bulunmaktır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM ve BULGULAR

3.1. Araştırmanın Örneklemi

Bilgi toplumlarında ve bilginin toplumsallaşmasında halk kütüphaneleri, verdikleri hizmetlerin toplumun geneline yönelik ve de ücretsiz olduğundan önemli bir konumdadırlar. Tezin araştırma konusu oldukça geniş olmasına rağmen bu çalışma evreni sınırlandırılmıştır. Çalışma evrenini İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Kocaeli iline bağlı Gebze ilçesinde bulunan Gebze İlçe Halk Kütüphanesi kullanıcılarından oluşmaktadır. Araştırma anketi 01.05.2015 – 07.06.2015 tarihleri arasında her iki halk kütüphanesine gelen okurlara gelen 120 kullanıcıya (120 rakamı bir yıl içerisinde her iki kütüphaneyi kullanan okuyucunun %10'una tekabül etmektedir) tesadüfü örneklem anket uygulanmıştır. Örneklem rastlantısal olarak her iki kütüphaneden seçilmiş bireyleri kapsamaktadır. Bu iki kütüphanenin seçilme nedeni bulundukları ilçelerin farklı sosyo-kültürel ve ekonomik yapıya sahip olmasıdır.

Kadıköy ilçesi yaklaşık 1 milyon nüfusu ile İstanbul ilinin nüfus açısından 1.sırada ona bağlı olarak da şehirsel her türlü özelliklerde en önde gelen ilçesidir. Yaklaşık 34 km^2'lik yerleşim alanı vardır. Uzun bir tarihsel bir geçmişi, zengin bir kültür mirası olan şehir günümüzde de bu özeliklerini devam ettirmektedir. Nitekim tiyatroları, sinemaları, iş merkezleri, eğitim, sağlık kurumları turizm alanları ile Anadolu'nun şehirsel özellikleri en gelişmiş yerleşim birimlerinin başında gelir.

Şehrin ekonomisi daha çok hizmet sektörüne dayanmaktadır. Başta ticaret olmak üzere eğitim, sağlık, eğlence, ulaşım, konut inşaat, reklamcılık, büyük marketler ve turizm sektörleri en önde gelen iş alanlarıdır. Diğer yandan başta, tekstil, boya, matbaa, hediyelik eşya, otomotiv tamir önde gelen sanayi ve atölye kuruluşlarını oluşturmaktadır. Batıdan İstanbul Boğazı ile Avrupa'ya ayak basılan, yine Avrupa'dan da Asya'ya geçişte en çok kullanılan kara parçası olan Kadıköy; doğudan ise Bostancı deresi ile Maltepe İlçesi ile sınırdır. Kuzeyden ise Üsküdar ve Ümraniye ile komşudur. Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan İstanbul Boğazına kıyısı olan Kadıköy'ün en önemli özelliği İstanbul ilinden daha fazla mazisi olması buna bağlı olarak da kentsel özellikler itibariyle İstanbul ve hatta Türkiye'nin en önde gelen kenti ve kentsel üretim

ve tüketim kültür ve davranışlarına sahip olmasıdır. Nitekim Havayolu hariç tüm ulaşım araçları, sinemaları, resmi ve özel tiyatroları, sanat galerileri, moda merkezleri, spor kulüpleri ve üniversiteleri ile bir cazibe ve çekim merkezidir (Kadıköy/Çevrimiçi, 2009)

Gebze ilçesi, Kocaeli ilinde bulunan ilçenin rakımı 190 m alanı ise 418 km^2 dir. 40 mahallesi bulunan Gebze; İstanbul'a 41, Kocaeli kent merkezine ise 51 km mesafede yer alan ve toplam nüfusu 600.000 olan Gebze, Marmara bölgesinin en dinamik yerleşim merkezidir. Türkiye ortalamasında yüzde 2 olan nüfus artış oranı Gebze'de yüzde 13 seviyesindedir. Türkiye'nin hemen tüm yörelerinden insanların yaşadığı Gebze'de, Balkan, Kafkas, Kırım kökenli göçlerle tam bir kültür mozaiği hâkimdir. Gebze, sahip olduğu özellikleri ile dünyanın başlıca sanayi ve ticaret merkezleri arasında anılmaktadır (Kocaeli/Çevrimiçi, 2006).

3.2.Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırmada yararlanılacak kaynaklar seçilirken; toplum-bilgi ilişkisi, bilgi toplumu, bilginin toplumsallaşması, halk kütüphaneleri ve halk kütüphanesi kullanıcıları ile ilgili kaynaklara başvurulmuştur. Halk Kütüphaneleri Genel Müdürlüğü Yayınlarına, Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Gebze İlçe Halk Kütüphanesine üyeleri bilgilerine başvurulmuştur. Çalışma evreni ve örneklemi üzerinde durularak çalışma sahası olan her iki kütüphane ve çevreleri 15.04.2015 - 30.04.2015 tarihleri arasında iki hafta içinde incelenerek uygulanacak anketin soruları hazırlanmıştır. Bu çalışmanın soruları hazırlanırken; Yasemin YILDIZ'ın "Çocukların Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Halk Kütüphanelerinin Rolü: Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Örneği" isimli uzmanlık tezi, Yenal ÜNAL'ın "Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Halk Kütüphanelerinin İşlevleri Ve Yeni Rolleri: Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Örneği" isimli uzmanlık çalışması ve "Kütüphan-E Türkiye Planlama Ve Pilot Uygulama Projesi Halk Kütüphanesi Kullanıcı Anketi Değerlendirmesi" çalışmalarından faydalanılmıştır. Ayrıca bu konuyla ilgili daha önce çalışılmış olan doktora, yüksek lisans tezleri ve makalelerden yararlanılmıştır. Özellikle araştırmaya konu teşkil eden Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Gebze İlçe Halk Kütüphanesi kullanıcıları ile mülakat yapılması bu çalışmanın en önemli veri kaynağını oluşturmaktadır.

3.3. İşlem Basamakları

Tez konusu seçiminden sonra, tezin sorunsalı tanımlanarak amaç belirlenmiştir, ardından literatür çalışması yapılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Çalışma evreni ve örneklemi üzerinde durularak çalışma sahası olan her iki kütüphane ve çevreleri incelenmiştir. Daha sonra anketlerin içeriği bilimsel ölçütlere dikkat edilerek hazırlanmıştır. Anketlerin uygulanmasından sonra elde edilen veriler, SPSS programıyla değerlendirilmiştir. Okurların kütüphaneyi kullanmalarını etkileyen sosyo-kültürel etkenler bağlamında; katılımcıların demografik bilgileri, eğitim durumları, kendilerinin ve ailelerinin ekonomik ve eğitim durumları, içinde bulundukları çevreye ilişkin bilgiler gibi değişkenler irdelenerek bilginin toplumsallaşmasında halk kütüphanelerinin önemini anlamaya çalışılmıştır.. Elde edilen veriler istatistiksel yöntemle analiz edilerek, bulgular, tartışma ve sonuç kısmı oluşturulmuştur.

Bu bölümde, İstanbul ili Kadıköy ilçesi Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Kocaeli ili Gebze ilçesi Gebze İlçe Halk Kütüphanesinde, kütüphane kullanıcılarının kütüphaneyi kullanmalarını etkileyen sosyal faktörleri incelemek amacıyla yapılan anket çalışması değerlendirilmektedir. Anket çalışması SPSS 22 programı ile analiz edilerek, özellikle frekans ve yüzde analizi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde önce ankete katılan kütüphane kullanıcılarının demografik özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Katılımcılara ve ailelerine ait temel bilgiler verilip analiz edildikten sonra, katılımcıların kütüphaneyi kullanma sıklıkları ortaya konulmuş ve buna etki eden sosyal faktörlerle birlikte çaprazlayarak anlamlandırmaya çalışılmıştır. Anket sorularıyla, katılımcıların araştırma konusuyla ilgili görüşleri irdelenmiştir. Daha sonra katılımcıları etkileyen sosyal faktörler incelenerek, bilgilenmeye etkisi belirtilmeye çalışılmıştır.

3.4. Demografik Bilgiler

3.4.1. Cinsiyet Dağılımı

Tablo 5. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kadın	64	53.3	53.3	53.3
	Erkek	56	46.7	46.7	100.0
	Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 5. Anket katılımcıların cinsiyet durumunu göstermektedir. Çalışma alanı olarak seçilen her iki kütüphanede ankete katılanların %53,3'ü kadın, % 46,7'si erkeklerden oluşmaktadır.

3.4.2. Yaş Dağılımı

Tablo 6. Katılımcıların Yaş Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	7-18	10	8.3	8.3	8.3
	18-25	58	48.3	48.3	56.7
	25-40	34	28.3	28.3	85.0
	40-Üzeri	18	15.0	15.0	100.0
	Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 6. Anket katılımcıların yaş dağılımlarını göstermektedir. Katılımcılar %8,3'ü 7-18 yaş arası, % 48,3'ü 18-25 yaş arası, 28,3'ü % 25-40 yaş arası ve %15'i 40 yaş üzerinden oluşmaktadır. Yaş durumuyla ilgili oranlara bakıldığın da, kütüphanelerden daha çok 40 yaş altı okuyucuların yararlandığı söylenebilir. Katılımcıların yaş bilgilerine bakıldığında kütüphanenin genellikle öğrenciler tarafından ders çalışma amaçlı kullanıldığı söylenebilir.

3.4.3. Katılımcıların Medeni Durumu

Tablo 7. Katılımcıların Medeni Durum

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Evli	34	28.3	28.6	28.6
	Bekar	84	70.0	70.6	99.2
	Boşanmış	1	0.8	0.8	100.0
	Toplam	119	99.2	100.0	
Geçersiz		1	0.8		
Toplam		120	100.0		

Tablo 7. Katılımcıların medeni durumlarını göstermektedir. Ankete katılan kütüphane kullanıcıların %28.6'sı evli, % 70.6 bekar, %0.8'i ise boşanmıştır. Bir katılımcı ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu veriler doğrultusunda halk kütüphanesi kullanıcılarının büyük çoğunluğunun bekar olduğu ve medeni durumun halk kütüphanesini kullanmayı olumlu etkilediği söylenebilir.

3.4.4. Katılımcıların Eğitim Durumu

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	İlkokul	8	6.7	6.7	6.7
	Ortaokul	7	5.8	5.8	12.5
	İlköğretim	4	3.3	3.3	15.8
	Lise	40	33.3	33.3	49.2
	Üniversite	55	45.8	45.8	95.0
	Lisansüstü	6	5.0	5.0	100.0
	Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 8. Katılımcıların eğitim durumlarını göstermektedir. Katılımcıların eğitim seviyeleri; % 6.7 ilkokul öğrencisi, % 5.8 ortaokul öğrencisi, %3.3 ilköğretim öğrencisi, %33.3 lise öğrencisi, % 45.8 üniversite öğrencisi ve % 5.0 lisansüstü düzeyindedir.

3.4.5. Katılımcıların Meslek Dağılımı

Tablo 9. Katılımcıların Meslek Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Memur	15	12.5	12.5	12.5
	Kamu İşçisi	2	1.7	1.7	14.2
	Özel Sektör İşçisi	14	11.7	11.7	25.8
	Esnaf	8	6.7	6.7	32.5
	Geçici/Düzensiz İşler	7	5.8	5.8	38.3
	Öğrenci	74	61.7	61.7	100.0
	Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 9. Katılımcıların mesleğini göstermektedir. Ankete katılım sağlayanların % 12.5'şi memur, % 1.7'si kamu işçisi, %11.7'si özel sektör işçisi, %6.7'si esnaf, % 5.8'i geçici/düzensiz işlerle uğraşan ve % 61.7'si öğrencidir. Bu soruyla ilgili verilere bakıldığın da halk kütüphanesi kullanıcılarının çoğunun öğrencidir. Bununla birlikte kütüphanelerin memur, esnaf ve işçi gibi toplumun diğer kesimleri tarafından da kullanıldığı görülmektedir.

3.4.6. Katılımcıların Aylık Gelir Durumu

Tablo 10. Katılımcıların Aylık Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	0-949	47	39.2	40.5	40.5
	950-2000	32	26.7	27.6	68.1
	2001-3000	30	25.0	25.9	94.0
	3001-5000	5	4.2	4.3	98.3
	5000-Üzeri	2	1.7	1.7	100.0
	Toplam	116	96.7	100.0	
Geçersiz		4	3.3		
	Toplam	120	100.0		

Tablo 10. Katılımcıların aylık gelir düzeylerini göstermektedir. Ankete katılanlardan % 40.5'i 0-949 TL arası, %27.6'sı 950-2000 TL arası, %25.9'u 2001-3000 TL arası, %4.3'ü 3001-5000 TL arası, % 1.7 'si 5.000 TL ve üzeri bir gelire sahip oldukları görülmektedir. 4 katılımcı ise aylık gelirini belirtmemiştir. Katılımcıların 0.949 TL ve 5.000 TL arası aylık kazanca sahip oldukları görülmektedir. Toplumu oluşturan farklı gelir düzeyine sahip insanların halk kütüphanesini kullanlanmaları, halk kütüphanelerinin topluma yönelik ücretsiz ve bir ayrım yapmaksızın hizmet vermiş olmasından

kaynaklanmaktadır.

3.4.7. Katılımcıların Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu

Tablo 11 .Katılımcıların Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Kendi evim - aileme ait	73	60.8	61.3	61.3
	Kiracıyım	46	38.4	38.7	95.8
	Toplam	119	99.2	100.0	100.0
Geçersiz		1	0.8		
	Toplam	120	100.0		

Tablo 11. Katılımcıların oturdukları evin kendilerinin ya da kiracı olduklarını göstermektedir. Ankete katılanlardan %61.3'ü oturdukları evin kendilerine ait olduğunu, 38.7'si kiracı olduğunu belirtmiştir. Bu soruya yönelik verilen cevapların oturdukları evin kendilerine aitlik durumumları, katılımcıların kütüphaneyi kullanmalarına yönelik bir etkisinin olup olmadığı saptanamamıştır.

3.5. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı / Halk kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 12. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı / Halk kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada		Yaklaşık					
		2-3 defa	1 defa	Ayda 2 defa	Ayda 1 defa	iki-üç ayda 1 defa	6 ayda 1 defa	Yılda 1 defa	
Cinsiyet	Kadın	18	12	20	7	6	1	0	64
	Erkek	24	10	11	2	1	0	7	56
	Toplam	42	22	31	9	7	1	6	119

Tablo 12. Cinsiyete göre halk kütüphanesi kullanımını gösterir. Katılımcılardan kütüphaneyi haftada 2-3 defa kullanan kadın sayısı 18, erkek sayısı 24'tür. Haftada1 defa kullanan kadın sayısı 12, erkek sayısı 10'dur. Yaklaşık ayda 2 defa kullanan kadın sayısı 20, erkek sayısı 11'dir. Ayda bir defa kullanan kadın sayısı7, erkek sayısı 2'dir. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kullanan kadın sayısı 6, erkek sayısı 1'dir. Yaklaşık 6 ayda 1 defa kullanan kadın sayısı 1 erkek sayısı 0'dır. Yaklaşık yılda 1 defa kullanan kadın sayısı 0, erkek sayısı 7'dir. Tablonun geneline bakıldığın da halk kütüphanesini kadınlar erkeklere oranla daha fazla kullandıkları söylenebilir.

3.6. Katılımcıların Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 13. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	
Eğitim durumu	İlkokul	3	2	0	1	1	0	2	9
	Ortaokul	2	0	4	1	0	0	0	7
	İlköğretim	1	3	0	0	0	0	0	4
	Lise	14	10	11	1	0	0	4	40
	Üniversite	20	7	15	4	6	1	0	54
	Lisansüstü	2	0	1	2	0	0	1	6
	Toplam	42	22	31	9	7	1	6	119

Tablo 13. Eğitim durumuna göre Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığını göstermektedir. Katılımcılardan haftada 2-3 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 3, ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 2, ilköğretim düzeyindeki öğrenci sayısı 1, lise düzeyindeki öğrenci sayısı,14 üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 20, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 2'dir. Katılımcılardan haftada 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 2, ilköğretim düzeyindeki öğrenci sayısı 3, lise düzeyindeki öğrenci sayısı,10 üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 7, ortaokulu ve lisansüstü düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneyi kullanan ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 4, lise düzeyindeki öğrenci sayısı 11, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 15, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 1, bu grupta ilköğretim düzeyindeki öğrenci yoktur. . Katılımcılardan haftada yaklaşık ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, lise düzeyindeki öğrenci sayısı 1, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 4, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 2, bu grupta ilköğretim düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan haftada yaklaşık ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, lise düzeyindeki öğrenci sayısı 1, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 4, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 2, grupta

ilköğretim düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan haftada yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 6'dır. Grupta ortaokul, ilköğretim, lise ve lisansüstü düzeyinde katılımcı yoktur. Katılımcılardan yaklaşık 6 ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 1'dir. Bu grupta ilkokul, ortaokul, ilköğretim, lise ve lisansüstü katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcılardan yaklaşık yılda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 2, lise düzeyinde 4 öğrenci vardır. Bu grupta ortaokul, ilköğretim, üniversite ve lisansüstü düzeyindeki öğrenci bulunmamaktadır. Bulgulara bakıldığın da, katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitiminin lise ve üniversite düzeyinde olması, eğitim düzeyi yüksek olan okuyucuların kütüphaneyi daha çok kullandıkları göstermektedir. Eğitim durumlarına bakılmaksızın katılımcıların çoğu halk kütüphanesini haftada 2-3 defa kullandığı söylenebilir. Bu durumda halk kütüphanelerinin toplumdaki bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik önemli birer merkez oldukları söylenebilir.

3.7. Katılımcıların Aylık Gelir Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 14. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Aylık Gelir Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk Kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	
Aylık gelir	0-949	23	6	11	3	1	1	0	46
	950-2000	5	9	8	3	5	0	3	33
	2001-3000	11	4	8	2	1	0	4	30
	3001-5000	1	1	2	1	0	0	0	5
	5000-Üzeri	0	1	1	0	0	0	0	2
	Toplam	40	21	30	9	7	1	6	115

Tablo 4.14. Katılımcıların aylık gelirine göre kütüphaneyi kullanma sıklığını göstermektedir. Katılımcılardan aylık 0-949 TL geliri olan 23 kişi, 950-2000 TL geliri olan 5 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 11 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 1 kişi vardır.

Bu grupta aylık geliri 5000 TL üzeri olan kimse bulunmamaktadır. Ankete katılanlardan aylık 0-949 TL geliri olan 6 kişi, 950-2000 TL geliri olan 9 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 4 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 1 kişi ve aylık geliri 5000 TL üzeri olan 1 kişi kütüphaneyi haftada 1 defa kullanmaktadır. Kütüphane kullanıcılarından aylık 0-949 TL geliri olan 11 kişi, 950-2000 TL geliri olan 8 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 8 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 2 kişi ve aylık geliri 5000 TL üzeri olan 1 kişi kütüphaneyi yaklaşık ayda 2 defa kullanmaktadır. Ankete katılanlardan aylık 0-949 TL geliri olan 3 kişi, 950-2000 TL geliri olan 3 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 2 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 1 kişi vardır. Bu kullanıcı grubunda aylık geliri 5000 TL üzeri olan katılımcı bulunmamaktadır. Kütüphaneyi kullanan katılımcılardan aylık 0-949 TL geliri olan 1 kişi, 950-2000 TL geliri olan 5 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 1 kişi bulunmaktadır. 3001-5000 TL üzeri geliri olan kişi bu grupta bulunmamaktadır. Ankete katılanlardan aylık 0-949 TL geliri olan 1 kişi bulunmaktadır. Bu grupta 950-2000 TL, 2001-3000 TL ve 3001-5000 TL üzeri geliri olan kullanıcı bulunmamaktadır. Katılımcılardan aylık, 950-2000 TL geliri olan 3 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 4 kişi bulunmaktadır. Bu grupta aylık geliri 0-949 TL, 3001-5000 TL üzeri olan katılımcı bulunmamaktadır. Halk kütüphanesini en çok kullanan grubun 0-949 TL arası aylık geliri olan kullanıcılardır. Bu durumda katılımcılardan halk kütüphanesini en çok kullananlar gelir düzeyi en düşük toplum kesimi olduğu söylenebilir. Bu da halk kütüphanesi hizmetlerinin toplumun bütün kesimlerine ücretsiz olarak sunulmasından kaynaklanabilir. Ayrıca toplumun bilgi ihtiyacını halk kütüphanelerinden karşılamalarının bir diğer önemli nedeni de halk kütüphanelerinin toplumda yaygın olarak bulunmasıyla açıklanabilir.

3.8. Katılımcıların Medeni Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 15. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Medeni Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	
Medeni durum	Evli	7	7	12	2	2	0	5	35
	Bekar	33	15	19	7	5	1	2	83
	Boşanmış	1	0	0	0	0	0	0	1
	Toplam	41	22	31	9	7	1	6	118

Tablo 4.15. Medeni duruma göre kütüphane kullanma sıklığını göstermektedir. Katılımcılardan kütüphaneyi haftada 2-3 defa kullanan evli okuyucu sayısı 7, bekar okuyucu sayısı 33'tür. Katılımcılardan kütüphaneyi haftada 1 defa kullanan evli okuyucu sayısı 7, bekar okuyucu sayısı 15'tir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık ayda 2 defa kullanan evli okuyucu sayısı 12, bekar okuyucu sayısı 19'dur. Kütüphane kullanıcılarından kütüphaneden ayda 1 defa yararlanan evli sayısı 2, bekar sayısı 7'dir. Yine okurlarından kütüphaneden yaklaşık 2-3 ayda 1 defa yararlanan evli okuyucu sayısı 2 bekar okuyucu sayısı 5'tir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık 6 ayda 1 defa kullanan kütüphane okuru bulunmamaktadır. Bekar okuyucu sayısı 1'dir. Kütüphane kullanıcılarından kütüphaneden yaklaşık yılda 1 defa yararlanan evli sayısı 5, bekar sayısı 2'dir. Okurlarının medeni durumların göre kütüphaneyi kullanma sıklarına bakıldığın da, bekar okuyucuların (83 kişi) evli okuyuculara (35 kişi) göre daha sık kütüphaneyi kullandıkları söylenebilir.

3.9.Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 16. Çapraz Tablolama: Oturdukları Evin Mülkiyet Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk Kütüphanesini Hangi Sıklıkla Kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	
Oturduğunuz ev kime ait?	Kendi evim - aileme ait	26	15	18	5	3	0	5	72
	Kiracıyım	15	7	12	4	4	1	1	46
	Toplam	41	22	31	9	7	1	6	118

Tablo 4.16. Oturdukları evin kendilerine aitlik durumuyla kütüphaneyi kullanma sıklığını gösterir. Haftada 2-3 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 26 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 15 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Haftada 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 15 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu,7 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 18 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 13 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Ayda 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 5 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 4 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 3 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 4 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık 6 ayda 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 1 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Oturduğu evin kendisine ait olduğunu belirten okuyuculardan, 6 ayda içinde kütüphaneye gelen olmamıştır. Okurlardan oturduğu evin kendisine ait olduğunu söyleyen 5 kişi ve kiracı olduğunu söyleyen 1kişi kütüphaneye yılda bir defa geldiğini belirtmiştir. Anketimize katılım sağlayanların büyük çoğunluğu (72 kişi) oturdukları evin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir.

3.10. Katılımcıların Meslek Dağılımı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 17. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Meslek Dağılımı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	
Mesleğiniz?	Memur	5	0	5	2	1	0	2	15
	Kamu İşçisi	0	0	1	0	1	0	0	2
	Özel Sektör İşçisi	4	1	5	1	0	0	3	14
	Esnaf	2	1	3	1	1	0	0	8
	Geçici/Düzensiz İşler	4	2	1	0	0	0	0	7
	Öğrenci	27	18	16	5	4	1	2	73
	Toplam	42	22	31	9	7	1	6	119

Tablo 4.17. Kullanıcıların mesleklerine göre kütüphaneyi kullanma sıklığını göstermektedir. Ankete katlanılanlardan kütüphaneye haftada 2-3 defa gelenlerden 5 kişi memur, 4 kişi özel sektör işçisi, 2 kişi esnaf, geçici/düzensiz işlerde çalışan 4 kişi ve 25 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca haftada 2-3 defa kütüphaneye gelenler arasında kamu işçisi bulunmamaktadır. Haftada 1 defa kütüphaneye gelenler arasında 1 özel sektör işçisi, 1 esnaf, 2 düzensiz işlerde çalışan ve 18 öğrenci bulunmaktadır. Katılımcılar arasında kütüphaneyi haftada 1 defa kullananlar arasında memur ve kamu işçisi bulunmamaktadır. Katılımcılardan kütüphaneyi ayda 2 defa kullananlar arasında 5 memur, 1 kamu işçisi, 5 özel sektör işçisi, 3 esnaf, 1 geçici işler yapan ve 16 öğrenci bulunmaktadır. Ayda bir defa kütüphaneden yararlananlar arasında 2 memur, 1 özel sektör işçisi, 1 esnaf ve 5 öğrenci bulunmaktadır. Bu grup içinde kamu işçisi bulunmamaktadır. 2-3 ayda bir defa kütüphaneyi kullananlardan 1 memur, 1 kamu işçisi, 1 esnaf ve 4 öğrenci bulunmaktadır. Bu grup içinde özel sektör işçisi ve geçici işlerde çalışanlar bulunmamaktadır. Kütüphaneyi 6 ayda 1 defa kullananlar arasında sadece 1 öğrenci bulunmaktadır. Kütüphaneden yılda 1 defa yararlananlar arasında 2 memur, 3 özel sektör işçisi ve 2 öğrenci bulunmaktadır. Ankette belirtilen bütün mesleklerin ihtiyaç duydukları bilgi ve bilgi kaynaklarını kullanmak amaçlı kütüphaneden faydalandıkları görülmektedir. Bu tabloda da kütüphaneden en çok

yararlananların başında öğrenciler gelmektedir. Bununla beraber belirtilen meslekler arasında kütüphaneyi en çok kullananlar arasında özel sektör işçileri gelmektedir.

3.11. Katılımcıların Babalarının Veya Aile Büyüğünün Mesleki Dağılımı / Geçim Kaynağı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 18. Çapraz sorgulama: Katılımcıların Babalarının Veya Aile Büyüğünün Mesleki Dağılımı / Geçim Kaynağı / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk Kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	
Babanızın veya aile büyüğünüzün mesleği/geçim kaynağı nedir?	Memur	8	3	2	3	1	0	1	18
	Kamu işçisi	1	2	2	0	1	0	1	7
	Özel sektör işçisi	9	2	8	2	0	0	0	21
	Mevsimlik işçi	1	1	2	0	0	0	1	5
	Esnaf	7	4	7	0	2	0	1	21
	Sanayici	4	0	1	0	0	0	0	5
	Geçici/Düzensiz işler	3	1	3	0	0	0	0	7
	Diğer	9	9	6	4	3	1	3	35
	Toplam	42	22	31	9	7	1	7	119

Tablo 18. Ailenin geçim kaynağı ile kütüphane kullanma sıklığı gösterilmiştir. Haftada 2-3 kez kütüphaneyi kullanan gruptan ailelerinin geçimlerini sağlayanlardan 8 kişi memur, 1'er kamu işçisi ve mevsimlik işçi, 9 kişi özel sektör çalışanı, 4 sanayici, geçici işlerde çalışan 4 kişi ve mesleğini diğer işler kategorisinde belirten 9 kişi vardır. Kütüphaneyi haftada 1 defa kullandığını belirten diğer gruptan ailelerinin geçimini sağlayana meslekleri şöyle belirtmişler: 3 memur, 2 kamu işçisi, 2 özel sektör işçisi, mevsimlik işçi, 4 esnaf ve 1 geçici işler. Yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneyi kullananlar ailelerinin geçimlerini sağlayan meslekleri; 2 kişi memur, 2 kişi kamu işçisi, 8 kişi özel sektör işçisi, 2 mevsimlik işçi, 7 kişi esnaf, 1 kişi sanayici, 3 kişi geçici işçi ve 6 kişi diğer olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi ayda 1 defa kullananlar ailelerinin geçimlerini sağladıkları meslekleri 3 kişi memur, 2 kişi özel sektör işçisi 4 kişi ise diğer işler olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık 2-3 ayda

1 defa kullananlar ailelerinin geçimlerini sağladıkları meslekleri; 1 kişi memur, 1 kişi kamu işçisi, 2 kişi esnaf 3 kişi ise diğer olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık olarak 6 ayda 1 defa kullanan 1kişi, ailenin geçimini sağlayan mesleği diğer olarak belirtmiştir. Kütüphaneyi yılda bir defa kullandıkları belirten katılımcılar ise bu meslekleri; 1 kişi memur, 1 kişi kamu işçisi, 1 kişi esnaf, 1 kişi sanayici ve 3 kişi de diğer olarak belirtmiştir. Bu tabloda ortaya çıkan sonuca göre kütüphane kullanıcılarının kütüphaneyi kullanma sıklıkları üzerinde ailelerinin geçimini sağladıkları mesleklerin bir etkisi görülmemektedir.

3.12. Katılımcıların Anne Mesleği / Halk Kütüphanesi Kullanma Sıklığı

Tablo 19. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Anne Mesleği / Halk Kütüphanesi Kullanma Sıklığı

		Halk Kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda 1 defa	Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa	Yaklaşık 6 ayda 1 defa	Yaklaşık yılda 1 defa	
Annenizin mesleği nedir?	Memur	9	3	2	2	1	0	0	17
	Özel sektör işçisi	2	1	0	0	1	0	0	4
	Esnaf	2	0	1	0	0	0	0	3
	Geçici/Düzensiz İşler	2	0	0	0	0	0	1	3
	Ev hanımı	27	18	28	7	5	1	6	92
	Toplam	42	22	31	9	7	1	7	119

Tablo 19. Anne mesleğinin kütüphaneyi kullanma sıklığına etkisi gösterilmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi haftada 2-3 defa kullandığını söyleyenler annelerinin mesleklerini: 6 kişi memur, 2 kişi özel sektör işçisi, 2 kişi esnaf, 2 kişi geçici işler olarak belirtmiştir. Haftada bir defa kütüphaneye gelenlerden 3 kişi memur, 1 kişi özel sektör işçisi ve 18 kişi ise annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Kütüphaneye ayda 1 defa gelenler gelenlerden 2 kişi memur, 7 kişi ise annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Kütüphaneye 2-3 ayda bir gelenlerden 1 kişi memur, 1 kişi özel sektör işçisi, 5 kişi ise annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi yılda 1 defa kullandıklarını belirten bir gruptan 1 kişi geçici ve düzensiz işler, 6 kişi de annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Katılımcılardan büyük çoğunluğu teşkil eden birinci grubun anne

mesleklerinin ev hanımı olduğu saptanmıştır. Bu durumun kütüphane kullanımı üzerinde bir etkisinin olduğu anlamlandırmak kolay olmamaktadır. Anne mesleğine bakılmaksızın katılımcıların çoğu halk kütüphanesini haftada 2-3 defa kullandığı söylenebilir.

3.13. Katılımcıların Yerli Ya da Göç Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 20. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Yerli Ya da Göç Durumu / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda bir defa	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	Yaklaşık 6 ayda bir defa	Yaklaşık yılda bir defa	Toplam
Yerli değilseniz buraya nereden göç ettiniz?	Kentten kente	20	9	14	3	1	1	5	52
	İlçeden kente	6	4	4	1	2	0	0	17
	Kasabadan kente	0	1	0	1	1	0	0	3
	Köyden kente	14	6	9	4	1	0	1	36
	Toplam	40	20	27	9	5	1	5	108

Tablo 20. Kütüphane okurlarının göç durumlarına göre kütüphaneyi kullanma sıklığını göstermektedir. Katılımcılardan haftada 2-3 defa kütüphaneyi kullananlardan yerli olanlar ve kentten kente göç eden 20 kişi, ilçeden kente göç eden 6 kişi, köyden kente göç eden 14 kişi bulunmaktadır. Bu grupta kasabadan kente göç eden kimse yoktur. Kütüphane kullanıcılarından kütüphaneyi haftada 1 defa kullananlardan kentten kente göç eden 9 kişi, ilçeden kente göç eden 4 kişi, kasabadan kente göç eden 1 kişi ve köyden kente göç eden 6 kişidir. Kütüphaneyi ayda 2 defa kullananlardan kentten kente göç eden 14 kişi, ilçeden kente göç eden 4 kişi, köyden kente göç eden 9 kişidir. Bu grupta kasabadan kente göç eden yoktur. Kütüphaneyi ayda 1 defa kullananlardan kentten kente göç eden 3 kişi, ilçeden kente göç eden 1kişi, köyden kente göç eden 1 kişi ve kasabadan kente göç eden 1 kişidir. Kütüphaneyi yaklaşık olarak 2-3 ayda 1 defa kullananlardan kentten kente göç eden 1 kişi, ilçeden kente göç eden 2kişi, köyden kente göç eden 1 kişi ve kasabadan kente göç eden 1 kişidir. Kütüphaneden 6 ayda 1 defa yararlananlardan kentten kente göç eden 5 kişi ve köyden kente göç eden 1 kişidir. Bu grupta ilçeden ve kasabadan kente göç eden yoktur. Bu tablodaki veriler

ele alındığın da yerli olan ve kentten kente göç edenlerin oranının fazla olduğu görülecektir. Kütüphaneden yararlananlar arasındaki çoğunluğu oluşturan kentlilerin ve kentten kente göç edenlerin olması; ilkokuldan başlayarak şehir ortamında bulunmaları, şehirdeki kütüphaneleri daha bu dönemlerden itibaren kullanmaya başlamaları ve bir kütüphane kültürünün oluşmasıyla açıklanabilir.

3.14. Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı / Düzenli Olarak Gazete Takip Etme Durumu

Tablo 21. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı / Düzenli Olarak Gazete Takip Etme Durumu

		Düzenli olarak gazete okur musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Aylık Geliriniz?	0-949	16	31	47
	950-2000	10	22	32
	2001-3000	18	11	29
	3001-5000	4	1	5
	5000-Üzeri	2	1	3
	Toplam	50	66	116

Tablo 21. Aylık gelirlerine göre düzenli olarak gazete okuyup okumadığını göstermektedir. Katılımcılardan 0-949 TL arası gelire sahip okuyuculardan 16 kişi düzenli gazete okudukları, 31 kişinin düzenli olarak gazete okumadığını belirtmiştir. 950-2000 TL grubundaki katılımcılardan 10 kişi düzenli olarak gazete okuduklarını, 22 kişinin düzenli olarak gazete okumadıkları görülmüştür. 2001-3000 TL grubundaki katılımcılardan19 kişi bu soruya evet, 11 kişi hayır demiştir. 3001-5000 TL grubundaki okurlardan 4 kişi evet 1 kişi hayır demiştir. 5000 TL üzeri aylık gelire sahip 2 kişi evet 1 kişi hayır cevabı vermiştir. Tablo bakıldığın da düzenli olarak gazete okumadığını belirten 47 kişinin aylık gelirleri 0-949 TL arasındadır. Yine düzenli olarak günlük gazete okumadığını belirten 22 kişinin aylık geliri 950-2000 TL'dir. Aylık geliri 2000 TL'nin üzerinde olan bütün okuyucuların düzenli olarak günlük gazete okudukları saptanmıştır. Bu veriler ışığında insanların aylık gelirleri arttıkça bir bilgi edinme aracı olan gazeteleri düzenli olarak takip ederler sonucu çıkarılabilir. Ayrıca aylık gelir düzeyine bakılmaksızın ankete katılan okuyucuların çoğunun düzenli olarak gazete takip etmedikleri görülmüştür.

3.15. Katılımcıların Mesleği / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 22. Çapraz Tablolama: Katılımcıların Mesleği / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Mesleğiniz?							Toplam
		Kitap gazete dergi okumk	Ödev yapmak/ ders çalışmak/araştırma yapmak	İnternetten ve bilgisayarlar dan faydalanmak	Kütüphane etkinliklere katılmak	Ödünç kitap-dergi almak	Boş zamanları değerlendirme	Diğer	
Halk Kütüphanesini hangi amaçla kullanıyorsunuz?	Memur	7	5	0	2	0	1	0	15
	Kamu İşçisi	0	2	0	0	0	0	0	2
	Özel Sektör İşçisi	3	3	1	3	4	0	0	14
	Esnaf	3	3	0	1	1	0	0	8
	Geçici/Düzensiz İşler	1	5	0	0	1	0	0	7
	Öğrenci	16	29	6	2	19	1	1	74
		30	47	7	8	25	2	1	120

Tablo 22. Mesleğe göre kütüphaneyi kullanma sıklığı göstermektedir. Mesleğini memur olarak belirten 15 memurdan 6'sı kitap-gazete-dergi okumak için, 2'si kütüphanedeki etkinliklere katılmak için ve 1'i de boş zamanlarını değerlendirmek üzere halk kütüphanesini kullandığını belirtmiştir. Mesleğini kamu işçici olarak belirten kişi kütüphaneyi ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak üzere kullandığını belirtmiştir. Katılımcılardan 14 özel sektör işçisinden 3 kişi kitap/gazete/dergi okumak amaçlı, 3 kişi ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, 1 kişi internetten faydalanmak, 3 kişi kütüphanedeki etkinliklere katılmak ve 4 kişi de ödünç kitap/dergi almak üzere kütüphaneye geldiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan esnaf olan 8 kişiden 3'ü kitap/gazete/dergi okumak, 3'ü ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, 1 kişi etkinliklere katılmak ve 1 kişi de ödünç kitap/dergi almak üzere kütüphaneye geldiklerini belirtmişlerdir. Geçici işlerde çalışan 7 kişiden 1'kitap/gazete/dergi okumak, 5'i ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak ve 1'i de ödünç kitap/dergi almak üzere kütüphaneye

geldiklerini belirtmişlerdir. Öğrenci olduğunu belirten 74 katılımcıdan 16'sı kitap/gazete/dergi okumak, 29'u ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, 6'sı internetten faydalanmak, 2'si etkinliklere katılmak, 19'u ödünç kitap/dergi almak, 1'i boş zamanını değerlendirmek ve 1'i de diğer nedenlerle kütüphaneyi kullandığını belirtmiştir. Bakıldığın da kütüphaneyi en çok kullanan grubun öğrenci olduğu görülecektir. Kütüphane öğrenciler tarafından en çok ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, sırasıyla bunu takip eden kitap/gazete/dergi okumak ve ödünç kitap/dergi almak amacıyla kullanılmaktadır. Bu grupta kütüphaneyi öğrencilerden sonra en çok kullanan meslek grubu memurlardır. Bu durumun eğitim düzeyiyle ilişkilendirilip ele alınabilir; memuriyet mesleğini yapanların yüksek eğitimli bireyler olmasıyla açıklanabilir. Katılımcıların mesleklerine bakılmaksızın kütüphanenin en çok ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, kitap/gazete/dergi okumak ve ödünç kitap/dergi almak amacıyla kullanıldığı söylenebilir.

3.16. Kütüphaneye Fiziki Yakınlık / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 23. Çapraz Tablolama: Kütüphaneye Fiziki Yakınlık / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Kütüphaneye fiziki yakınlığınızı nasıl ifade edersiniz?		
		Yürüme mesafesinde	Araçla gitme mesafesinde	Toplam
Halk Kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?	Haftada 2-3 defa	14	27	42
	Haftada 1 defa	9	13	22
	Yaklaşık ayda 2 defa	17	14	31
	Ayda bir defa	4	6	10
	Yaklaşık iki-üç ayda bir defa	3	4	7
	Yaklaşık 6 ayda bir defa	1	0	1
	Yaklaşık yılda bir defa	4	4	6
	Toplam	52	68	120

Tablo 23. Kütüphaneye fiziki yakınlığın kütüphaneyi kullanma sıklığına etkisini göstermektedir. Kütüphaneye haftada 2-3 defa gelen 42 katılımcıdan 14'ü kütüphaneye yürüme mesafesinde 27'si araçla ulaşma mesafesindedir. Haftada 1 defa

kütüphaneye gelen 22 katılımcıdan 9'u kütüphaneye yürüme mesafesinde 13'ü araçla ulaşma mesafesindedir. Kütüphaneye ayda 2 defa gelen 31 katılımcıdan 17'si kütüphaneye yürüme mesafesinde 14'ü araçla ulaşma mesafesindedir. Kütüphaneye ayda 1 defa gelen 10 katılımcıdan 4'ü kütüphaneye yürüme mesafesinde 6'sı araçla ulaşma mesafesindedir. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneye gelen 7 katılımcıdan 3'ü kütüphaneye yürüme mesafesinde 4'ü araçla ulaşma mesafesindedir. Yaklaşık 6 ayda 1 defa kütüphaneye gelen 1 katılımcı yürüme mesafesinde olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık yılda1 defa kütüphaneyi kullandığını belirten 1 kullanıcının kütüphaneye uzaklığı yürüme mesafesindedir. Verilere bakıldığın da kütüphaneyi kullananların çoğunun kütüphaneye uzaklığı araçla ulaşma mesafesindedir. Bundan çıkarılacak sonuç; araştırmanın yapıldığı Kadıköy ve Gebze gibi büyük ilçelerde toplumun geneline hitap eden sadece birer halk kütüphanesinin olmasıdır. Bu ilçelerin coğrafi büyüklüğü de göz önünde bulundurulursa kullanıcıların çoğunun araçla gelme mesafesinde olması anlaşılabilir bir durumdur.

3.17. Sosyal Çevre / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

Tablo 24 Çapraz Tablolama: Sosyal Çevre / Halk Kütüphanesini Kullanma Sıklığı

		Halk Kütüphanesini hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?							Toplam
		Haftada 2-3 defa	Haftada 1 defa	Yaklaşık ayda 2 defa	Ayda 1 defa	Yaklaşık iki-üç ayda 1 defa	Yaklaşık 6 ayda 1 defa	Yaklaşık yılda 1 defa	
Bulunduğunuz sosyal çevreyi nasıl tanımlarsınız?	Sosyal demokrat	25	11	22	4	3	1	0	66
	Muhafazakar	12	9	8	5	3	0	6	43
	Milliyetçi	5	2	1	0	1	0	0	9
	Diğer	1	0	0	0	0	0	0	1
	Toplam	42	22	31	9	7	1	6	119

Tablo 24. Bulunduğu sosyal çevrenin kütüphaneyi kullanma sıklığı üzerine etkisini göstermektedir. Katılımcılardan haftada 2-3 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu sosyal çevreyi 24'u sosyal demokrat, 12'si muhafazakâr, 12'si milliyetçi

olarak tanımlamamıştır. Haftada 1 defa kütüphaneyi kullananlardan 11'i sosyal demokrat, 9'u muhafazakar, 2'si milliyetçi olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır. Yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu sosyal çevreyi 22 kişi sosyal demokrat, 8 kişi muhafazakar, 1 kişi milliyetçi olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır.

Yaklaşık ayda 1 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu sosyal çevreyi 4 kişi sosyal demokrat, 5 kişi muhafazakar, olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu çevreyi 3 kişi sosyal demokrat, 3 kişi muhafazakar, 1 kişi milliyetçi olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır. Yaklaşık 6 ayda bir defa kütüphaneden yararlanan 1 kişi bulunduğu sosyal çevreyi sosyal demokrat olarak belirtmiştir. Yılda 1 defa kütüphaneye 6 kişi ise bulunduğu çevreyi muhafazakâr olarak tanımlamıştır. Anketimize 120 kişiden 66 kişi bulunduğu çevreyi sosyal demokrat, 43 kişi muhafazakâr, 9 kişi milliyetçi ve 1 kişi ise bulunduğu çevreyi diğer olarak belirtmiştir. Bulgulara bakıldığın da yıl içerisinde kütüphaneyi en çok kullanan okurlar bulundukları çevreyi sosyal demokrat olarak tanımlamışlardır. Haftalık süreç içerisinde ise kütüphaneyi en çok kullanan okuyucular bulunduğu sosyal çevreyi sosyal demokrat olarak tanımlamıştır. Bulunduğu sosyal çevreyi milliyetçi olarak belirten okuyucular haftalık ve yıllık bazda kütüphaneyi en az kullanan grup olarak tespit edilmiştir. Bulunduğu sosyal çevreye bakılmaksızın kütüphanenin en yoğun kullanıldığı zaman dilimi haftalık zaman dilimidir.

3.18. Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesinde İnternet Erişim Hizmetlerini Kullanma Sıklığı

Tablo 25. Çapraz Tablolama: Eğitim Durumu / Halk Kütüphanesinde İnternet Erişim Hizmetlerini Kullanma Sıklığı

		Halk Kütüphanesinde internet erişim hizmetlerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?					Toplam
		Çok sık	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hiç	
Eğitim Durumuz?	İlkokul	1	0	3	1	3	8
	Ortaokul	1	0	0	0	6	7
	İlköğretim	1	1	1	0	1	4
	Lise	2	6	7	7	18	40
	Üniversite	8	11	3	8	25	55
	Lisansüstü	0	0	1	3	2	6
	Toplam	13	18	15	19	55	120

Tablo 25. Eğitim durumuna göre kütüphaneden internet erişimini kullanma sıklığını göstermektedir. Katılımcılardan kütüphanedeki internet hizmetlerinden faydalandığını belirtenlerden eğitim durumunu 8 kişi ilkokul düzeyinde, 7 kişi ortaokul düzeyinde, 4 kişi ilköğretim düzeyinde 40 kişi lisans düzeyinde, 61 kişi lisans ve lisansüstü düzeyde olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphanedeki internet erişimini çok sık ve genellikle kullandığını belirten ilkokul düzeyinde 1 kişi, ortaokul düzeyinde 1 kişi, ilköğretim düzeyinde 2 kişi lise düzeyinde 8 kişi, üniversite ve lisansüstü düzeyinde 19 kişi vardır. Buradan eğitim düzeyi yükseldikçe kütüphanede internet ortamında bulunan e-bilgi hizmetlerinden yararlanma oranı da artar diyebiliriz.

3.19. Kendilerini Kütüphaneye ilk Yönlendiren / Eğitim Durumu

Tablo 26. Çapraz Tablolama: Kendilerini Kütüphaneye ilk Yönlendiren / Eğitim Durumu

		Eğitim Durumu						Toplam
		İlkokul	Ortaokul	İlköğretim	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Sizi kütüphaneye ilk yönlendiren kimdir?	Kendim	5	1	2	22	35	4	69
	Annem/babam	1	0	0	3	5	2	11
	Öğretmenim	0	2	0	2	3	0	7
	Arkadaşım	2	2	2	13	12	0	31
	Diğer	0	2	0	0	0	0	2
	Toplam	8	7	4	40	55	6	120

Tablo 26. katılımcıların kütüphaneye ilk kim tarafından yönlendirdiğini göstermektedir. Katılımcılardan 69 kişi, kendileri, 11 kişi anne-babasının yönlendirdiği, 7 kişi öğretmenlerinin yönlendirdiğini, 31 kişi arkadaşının yönlendirdiği, 2 kişi diğer yönlendirme sonucunda kütüphaneyi ilk kullandıklarını belirtmiştir.

Katılımcılardan 69 kişi, kendileri, 11 kişi anne-babasının yönlendirdiği, 7 kişi öğretmenlerinin yönlendirdiğini, 31 kişi arkadaşının yönlendirdiği, 2 kişi diğer yönlendirmeler sonucunda kütüphaneyi ilk kullandığı belirtmiştir. Katılımcılardan 69 kişi kütüphaneyi ilk kullanmaları kendi insiyatifleri sonucunda olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun öğrenci olması gerçeğinden yola çıkılırsa, öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarının bir ihtiyaç olduğu ve kütüphanenin eğitim için önemli bir kurum olduğu söylenebilir. Ayrıca 31 kişinin kütüphaneyi ilk kullanmalarının arkadaşlarının yönlendirmesiyle olduğunu belirtmesi, sosyal çevrenin kütüphaneyi kullanma üzerinde etkisinden bahsedilebilir.

4.BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bilgi toplumunda gittikçe önem kazanan bilgi kullanıcılara farklı platformlarda sunulmaktadır. Bilginin toplumsallaşmasında önemli bir yere sahip halk kütüphaneleri vermiş oldukları bilgi hizmetleriyle bilgi toplumunda her geçen gün daha da önemli hale gelmektedirler. Halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneyi kullanmalarını etkileyen sosyal faktörler üzerinde duran bu çalışma İstanbul ili Kadıköy ilçesi Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ile Kocaeli ili Gebze ilçesi Gebze Halk Kütüphanesin de yapılmıştır. Her iki halk kütüphanesinde 120 kişiyle yapılan anket incelenerek araştırmanın amacına uygun bir şekilde analiz edilip yorumlanmıştır.

Ankete katılan kütüphane kullanıcılarının demografik bilgileri incelendiğin de; %53,3'ü kadın, % 46,7'si erkektir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığın da; % 6,7'si ilkokul öğrencisi, % 5,8'i ortaokul öğrencisi, %3,3 ilköğretim öğrencisi, %33,3 lise öğrencisi, % 45,8 üniversite öğrencisi ve % 5,0 lisansüstü düzeyindedir. Katılımcıların yaş durumları şöyledir; %8,3'ü 7-18 yaş arası % 48,3'ü 18-25 yaş arası, 28,3'ü % 25-40 yaş arası ve %15'i 40 yaş üzerinden oluşmaktadır. Yaş durumuyla ilgili oranlara bakıldığın da, kütüphanelerden daha çok 40 yaş altı nüfusun yararlandığı söylenebilir. Katılımcıların yaş oranlarına bakıldığın da kütüphanenin genellikle öğrenciler tarafından ders çalışma amaçlı kullanıldığı söylenebilir.

Katılımcıların aylık gelir düzeyleri; % 40,5'i 0-949 TL arası, %27,6'sı 950-2000 TL arası, %25,9'u 2001-3000 TL arası, %4,3'ü 3001-5000 TL arası, % 1,7 'si 5.000 TL ve üzeri bir gelire sahip oldukları görülmektedir. 4 katılımcı ise aylık gelirini belirtmemiştir. Katılımcıların 0.949 TL ve 5.000 TL arası aylık kazanca sahip oldukları görülmektedir. Toplumu oluşturan farklı gelir düzeyine sahip insanların halk kütüphanesini kullandıkları söylenebilir. Burada halk kütüphanelerinin önemli bir özelliği olan bütün topluma yönelik ücretsiz ve bir ayrım yapmaksızın hizmet vermesinin öneminden bahsedilebilir.

Ankete katılan kütüphane kullanıcıların medeni durumları %28.6'sı evli, % 70.6 bekar, %0.8'i ise boşanmıştır. Bir katılımcı ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu veriler doğrultusunda halk kütüphanesi kullanıcılarının büyük çoğunluğunun bekar olduğu ve medeni durumun halk kütüphanesini kullanmayı olumlu etkilediği söylenebilir.

Katılımcıların oturdukları evin kendilerine ait durumunu göstermektedir. Ankete katılanlardan %61,3'ü oturdukları evin kendilerine ait olduğunu, 38,7'si kiracı olduğunu belirtmiştir. Bu soruya yönelik verilen cevapların oturdukları evin kendilerine aitlik durumları, katılımcıların kütüphaneyi kullanmalarına yönelik bir etkisinin olup olmadığı saptanamamıştır.

Katılımcılardan cinsiyete göre kütüphaneyi haftada 2-3 defa kullanan kadın sayısı 18, erkek sayısı 24'tür. Haftada1 defa kullanan kadın sayısı 12, erkek sayısı 10'dur. Yaklaşık ayda 2 defa kullanan kadın sayısı 20, erkek sayısı 11'dir. Ayda bir defa kullanan kadın sayısı 7, erkek sayısı 2'dir. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kullanan kadın sayısı 6, erkek sayısı 1'dir. Yaklaşık 6 ayda 1 defa kullanan kadın bulunmamaktadır. Yaklaşık yılda 1 defa kullanan kadın bulunmamaktadır. Yaklaşık yılda 1 defa kullanan erkek sayısı 7'dir. Tablonun geneline bakıldığında halk kütüphanesini kadınların erkeklere oranla daha fazla kullandıkları söylenebilir. Yılmaz (1990) tarafından Ankara'nın farklı ilçelerinde yapılan benzer bir araştırma sonucuna göre de halk kütüphanelerinin erkeklere oranla kadınlar tarafından daha sık kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Eğitim durumuna göre halk kütüphanesini haftada 2-3 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 3, ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 2, ilköğretim düzeyindeki öğrenci sayısı 1, lise düzeyindeki öğrenci sayısı,14 üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 20, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 2'dir. Katılımcılardan haftada 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 2, ilköğretim düzeyindeki öğrenci sayısı 3, lise düzeyindeki öğrenci sayısı,10 üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 7, ortaokulu ve lisansüstü düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneyi kullanan ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 4, lise düzeyindeki öğrenci sayısı 11, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 15, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 1, bu grupta ilköğretim düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan haftada yaklaşık ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, lise düzeyindeki öğrenci sayısı 1, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 4, lisansüstü eğitim düzeyindeki öğrenci sayısı 2, bu grupta ilköğretim düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan haftada yaklaşık ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, ortaokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, lise düzeyindeki öğrenci sayısı 1, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 4, lisansüstü düzeyindeki öğrenci sayısı 2, grupta

ilköğretim düzeyindeki öğrenci yoktur. Katılımcılardan haftada yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 1, üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 6'dır. Grupta ortaokul, ilköğretim, lise ve lisansüstü düzeyinde katılımcı yoktur. Katılımcılardan yaklaşık 6 ayda 1 defa kütüphaneyi kullanan üniversite düzeyindeki öğrenci sayısı 1'dir. Bu grupta ilkokul, ortaokul, ilköğretim, lise ve lisansüstü katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcılardan yaklaşık yılda 1 defa kütüphaneyi kullanan ilkokul düzeyindeki öğrenci sayısı 2, lise düzeyinde 4 öğrenci vardır. Bu grupta ortaokul, ilköğretim, üniversite ve lisansüstü düzeyindeki öğrenci bulunmamaktadır. Bulgulara bakıldığın da; katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitiminin lise ve üniversite düzeyinde olması, eğitim düzeyi yüksek olan okuyucuların kütüphaneyi daha çok kullandıkları göstermektedir.

Eğitim durumlarına bakılmaksızın katılımcıların çoğu halk kütüphanesini haftada 2-3 defa kullandığı söylenebilir. Bu durumda halk kütüphanelerinin toplumdaki bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik önemli birer merkez oldukları söylenebilir.

Aylık gelirine göre kütüphaneyi kullanma sıklığına bakıldığında, aylık 0-949 TL geliri olan 23 kişi, 950-2000 TL geliri olan 5 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 11 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 1 kişi vardır. Bu grupta aylık geliri 5000 TL üzeri olan kimse bulunmamaktadır. Ankete katılanlardan aylık 0-949 TL geliri olan 6 kişi, 950-2000 TL geliri olan 9 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 4 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 1 kişi ve aylık geliri 5000 TL üzeri olan 1 kişi kütüphaneyi haftada 1 defa kullanmaktadır. Kütüphane kullanıcılarından aylık 0-949 TL geliri olan 11 kişi, 950-2000 TL geliri olan 8 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 8 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 2 kişi ve aylık geliri 5000 TL üzeri olan 1 kişi kütüphaneyi yaklaşık ayda 2 defa kullanmaktadır. Ankete katılanlardan aylık 0-949 TL geliri olan 3 kişi, 950-2000 TL geliri olan 3 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 2 kişi, 3001-5000 TL geliri olan 1 kişi vardır. Bu kullanıcı grubunda aylık geliri 5000 TL üzeri olan katılımcı bulunmamaktadır. Kütüphaneyi kullanan katılımcılardan aylık 0-949 TL geliri olan 1 kişi, 950-2000 TL geliri olan 5 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 1 kişi bulunmaktadır. 3001-5000 TL üzeri geliri olan kişi bu grupta bulunmamaktadır. Ankete katılanlardan aylık 0-949 TL geliri olan 1 kişi bulunmaktadır. Bu grupta 950-2000 TL, 2001-3000 TL ve 3001-5000 TL üzeri geliri olan kullanıcı bulunmamaktadır. Katılımcılardan aylık, 950-2000 TL geliri olan 3 kişi, 2001-3000 TL geliri olan 4 kişi bulunmaktadır. Bu grupta aylık geliri 0-949 TL, 3001-

5000 TL üzeri olan katılımcı bulunmamaktadır. Halk kütüphanesini en çok kullanan grubun 0-949 TL arası aylık geliri olan kullanıcılardır.

Medeni duruma göre kütüphane kullanma sıklığını göstermektedir. Katılımcılardan kütüphaneyi haftada 2-3 defa kullanan evli okuyucu sayısı 7, bekar okuyucu sayısı 33'tür. Katılımcılardan kütüphaneyi haftada 1 defa kullanan evli okuyucu sayısı 7, bekar okuyucu sayısı 15'tir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık ayda 2 defa kullanan evli okuyucu sayısı 12, bekar okuyucu sayısı 19'dur. Kütüphane kullanıcılarından kütüphaneden ayda 1 defa yararlanan evli sayısı 2, bekar sayısı 7'dir. Yine okurlarından kütüphaneden yaklaşık 2-3 ayda 1 defa yararlanan evli okuyucu sayısı 2 bekar okuyucu sayısı 5'tir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık 6 ayda 1 defa kullanan kütüphane okuru bulunmamaktadır. Bekar okuyucu sayısı 1'dir. Kütüphane kullanıcılarından kütüphaneden yaklaşık yılda 1 defa yararlanan evli sayısı 5, bekar sayısı 2'dir. Okurlarının medeni durumların göre kütüphaneyi kullanma sıklarına bakıldığın da, bekar okuyucuların (83 kişi) evli okuyuculara (35 kişi) göre daha sık kütüphaneyi kullandıkları söylenebilir.

Oturdukları evin kendilerine aitlik durumuyla kütüphaneyi kullanım sıklığına göre haftada 2-3 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 26 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 15 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Haftada 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 15 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu,7 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 18 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 13 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Ayda 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 5 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 4 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 3 kişi oturduğu evin kendine ait olduğunu, 4 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık 6 ayda 1 defa kütüphaneden yararlanan okuyuculardan 1 kişi kiracı olduğunu belirtmiştir. Oturduğu evin kendisine ait olduğunu belirten okuyuculardan, 6 ayda içinde kütüphaneye gelen olmamıştır. Okurlardan oturduğu evin kendisine ait olduğunu söyleyen 5 kişi ve kiracı olduğunu söyleyen 1kişi kütüphaneye yılda bir defa geldiğini belirtmiştir. Anketimize katılım sağlayanların büyük çoğunluğu (72 kişi) oturdukları evin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir.

Kütüphane kullanıcıların mesleklerine göre kütüphaneyi kullanma sıklığı incelendiğinde; kütüphaneye haftada 2-3 defa gelenlerden 5 kişi memur, 4 kişi özel sektör işçisi, 2 kişi esnaf, geçici/düzensiz işlerde çalışan 4 kişi ve 25 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca haftada 2-3 defa kütüphaneye gelenler arasında kamu işçisi bulunmamaktadır. Haftada 1 defa kütüphaneye gelenler arasında 1 özel sektör işçisi, 1 esnaf, 2 düzensiz işlerde çalışan ve 18 öğrenci bulunmaktadır. Katılımcılar arasında kütüphaneyi haftada 1 defa kullananlar arasında memur ve kamu işçisi bulunmamaktadır. Katılımcılardan kütüphaneyi ayda 2 defa kullananlar arasında 5 memur, 1 kamu işçisi, 5 özel sektör işçisi, 3 esnaf, 1 geçici işler yapan ve 16 öğrenci bulunmaktadır. Ayda bir defa kütüphaneden yararlananlar arasında 2 memur, 1 özel sektör işçisi, 1 esnaf ve 5 öğrenci bulunmaktadır. Bu grup içinde kamu işçisi bulunmamaktadır. 2-3 ayda bir defa kütüphaneyi kullananlardan 1 memur, 1 kamu işçisi, 1 esnaf ve 4 öğrenci bulunmaktadır. Bu grup içinde özel sektör işçisi ve geçici işlerde çalışanlar bulunmamaktadır. Kütüphaneyi 6 ayda 1 defa kullananlar arasında sadece 1 öğrenci bulunmaktadır. Kütüphaneden yılda 1 defa yararlananlar arasında 2 memur, 3 özel sektör işçisi ve 2 öğrenci bulunmaktadır. Ankette belirtilen bütün mesleklerin ihtiyaç duydukları bilgi ve bilgi kaynaklarını kullanmak amaçlı kütüphaneden faydalandıkları görülmektedir. Bu tabloda da kütüphaneden en çok yararlananların başında öğrenciler gelmektedir.

Ailenin geçin kaynağı ile kütüphaneyi kullanma sıklığı ilişkilendirildiğinde; Haftada 2-3 kez kütüphaneyi kullanan gruptan ailelerinin geçimlerini sağlayanlardan 8 kişi memur, 1'er kamu işçisi ve mevsimlik işçi, 9 kişi özel sektör çalışanı, 4 sanayici, geçici işlerde çalışan 4 kişi ve mesleğini diğer işler kategorisinde belirten 9 kişi vardır. Kütüphaneyi haftada 1 defa kullandığını belirten diğer gruptan ailelerinin geçimini sağlayana meslekleri şöyle belirtmişler: 3 memur, 2 kamu işçisi, 2 özel sektör işçisi, mevsimlik işçi, 4 esnaf ve 1 geçici işler. Yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneyi kullananlar ailelerinin geçimlerini sağlayan meslekleri; 2 kişi memur, 2 kişi kamu işçisi, 8 kişi özel sektör işçisi, 2 mevsimlik işçi, 7 kişi esnaf, 1 kişi sanayici, 3 kişi geçici işçi ve 6 kişi diğer olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi ayda 1 defa kullananlar ailelerinin geçimlerini sağladıkları meslekleri 3 kişi memur, 2 kişi özel sektör işçisi 4 kişi ise diğer işler olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kullananlar ailelerinin geçimlerini sağladıkları meslekleri; 1 kişi memur, 1 kişi kamu işçisi, 2 kişi esnaf 3 kişi ise diğer olarak belirtmiştir.

Katılımcılardan kütüphaneyi yaklaşık olarak 6 ayda 1 defa kullanan 1kişi, ailenin geçimini sağlayan mesleği diğer olarak belirtmiştir. Kütüphaneyi yılda bir defa kullandıkları belirten katılımcılar ise bu meslekleri; 1 kişi memur, 1 kişi kamu işçisi, 1 kişi esnaf, 1 kişi sanayici ve 3 kişi de diğer olarak belirtmiştir. Sağlamtunç'a (1991) göre; "ailenin okuma alışkanlıkları konusundaki tutumu çocuğu olumlu yönde olduğu gibi olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Ailenin, çocuğu için anılan konuda yerine getirmesi gereken sorumluluklar, sorumluluk bilinci ve yapması gerekenler bu duyarlılıktan kaynaklanmaktadır". Bu tabloda ortaya çıkan sonuca göre kütüphane kullanıcılarının kütüphaneyi kullanma sıklıkları üzerinde ailelerinin geçimini sağladıkları mesleklerin bir etkisi görülmemektedir.

Anne mesleğinin kütüphaneyi kullanma yönelik etkisine bakıldığında; kütüphane kullanıcılarının kütüphaneyi haftada 2-3 defa kullandığını söyleyenler annelerinin mesleklerini: 6 kişi memur, 2 kişi özel sektör işçisi, 2 kişi esnaf, 2 kişi geçici işler olarak belirtmiştir. Haftada bir defa kütüphaneye gelenlerden 3 kişi memur, 1 kişi özel sektör işçisi ve 18 kişi ise annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Kütüphaneye ayda 1 defa gelenler gelenlerden 2 kişi memur, 7 kişi ise annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Kütüphaneye 2-3 ayda bir gelenlerden 1 kişi memur, 1 kişi özel sektör işçisi, 5 kişi ise annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphaneyi yılda 1 defa kullandıklarını belirten bir gruptan 1 kişi geçici ve düzensiz işler, 6 kişi de annesinin mesleğini ev hanımı olarak belirtmiştir. Katılımcılardan büyük çoğunluğu teşkil eden birinci grubun anne mesleklerinin ev hanımı olduğu saptanmıştır. Bu durumun kütüphane kullanımı üzerinde bir etkisinin olduğu anlamlandırmak kolay olmamaktadır. Anne mesleğine bakılmaksızın katılımcıların çoğu halk kütüphanesini haftada 2-3 defa kullandığı söylenebilir.

Kütüphane okurlarının yerlilik ve göç durumlarına göre kütüphaneyi kullanmaya yönelik irdelendiğinde; katılımcılardan haftada 2-3 defa kütüphaneyi kullananlardan yerli olanlar ve kentten kente göç eden 20 kişi, ilçeden kente göç eden 6 kişi, köyden kente göç eden 14 kişi bulunmaktadır. Bu grupta kasabadan kente göç eden kimse yoktur. Kütüphane kullanıcılarından kütüphaneyi haftada 1 defa kullananlardan kentten kente göç eden 9 kişi, ilçeden kente göç eden 4 kişi, kasabadan kente göç eden 1 kişi ve köyden kente göç eden 6 kişidir. Kütüphaneyi ayda 2 defa kullananlardan kentten kente göç eden 14 kişi, ilçeden kente göç eden 4 kişi, köyden kente göç eden

9 kişidir. Bu grupta kasabadan kente göç eden yoktur. Kütüphaneyi ayda 1 defa kullananlardan kentten kente göç eden 3 kişi, ilçeden kente göç eden 1kişi, köyden kente göç eden 1 kişi ve kasabadan kente göç eden 1 kişidir. Kütüphaneyi yaklaşık olarak 2-3 ayda 1 defa kullananlardan kentten kente göç eden 1 kişi, ilçeden kente göç eden 2 kişi, köyden kente göç eden 1 kişi ve kasabadan kente göç eden 1 kişidir. Kütüphaneden 6 ayda 1 defa yararlananlardan kentten kente göç eden 5 kişi ve köyden kente göç eden 1 kişidir. Bu grupta ilçeden ve kasabadan kente göç eden yoktur. Bu tablodaki veriler ele alındığın da yerli olan ve kentten kente göç edenlerin oranının fazla olduğu görülecektir. Kütüphaneden yararlananlar arasındaki çoğunluğu oluşturan kentlilerin ve kentten kente göç edenlerin olması; ilkokuldan başlayarak şehir ortamında bulunmaları, şehirdeki kütüphaneleri daha bu dönemlerden itibaren kullanmaya başlamaları ve bir kütüphane kültürünün oluşmasıyla açıklanabilir.

Ankete katılanların aylık gelirlerinin kütüphaneden faydalanmalarına olan etkisi incelenmiştir. Buna göre katılımcılardan 0-949 TL arası gelire sahip okuyuculardan 16 kişi düzenli gazete okudukları, 31 kişinin düzenli olarak gazete okumadığını belirtmiştir. 950-2000 TL grubundaki katılımcılardan 10 kişi düzenli olarak gazete okuduklarını, 22 kişinin düzenli olarak gazete okumadıkları görülmüştür. 2001-3000 TL grubundaki katılımcılardan19 kişi bu soruya evet, 11 kişi hayır demiştir. 3001-5000 TL grubundaki okurlardan 4 kişi evet 1 kişi hayır demiştir. 5000 TL üzeri aylık gelire sahip 2 kişi evet 1 kişi hayır cevabı vermiştir. Tabloya bakıldığın da düzenli olarak gazete okumadığını belirten 47 kişinin aylık gelirleri 0-949 TL arasındadır. Yine düzenli olarak günlük gazete okumadığını belirten 22 kişinin aylık geliri 950-2000 TL'dir. Aylık geliri 2000 TL'nin üzerinde olan bütün okuyucuların düzenli olarak günlük gazete okudukları saptanmıştır. Bu veriler ışığında insanların aylık gelirleri arttıkça bir bilgi edinme aracı olan gazeteleri düzenli olarak ederler sonucu çıkarılabilir. Ayrıca aylık gelir düzeyine bakılmaksızın ankete katılan okuyucuların çoğunun düzenli olarak gazete takip etmedikleri görülmüştür.

Katılımcıların kütüphaneden yararlanmalarına etkisi; mesleğini memur olarak belirten 15 memurdan 6'sı kitap-gazete-dergi okumak için, 2'si kütüphanedeki etkinliklere katılmak için ve 1'i de boş zamanlarını değerlendirmek üzere halk kütüphanesini kullandığını belirtmiştir. Mesleğini kamu işçici olarak belirten kişi kütüphaneyi ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak üzere kullandığını belirtmiştir. Katılımcılardan 14 özel sektör işçisinden 3 kişi kitap/gazete/dergi okumak

amaçlı, 3 kişi ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, 1 kişi internetten faydalanmak, 3 kişi kütüphanedeki etkinliklere katılmak ve 4 kişi de ödünç kitap/dergi almak üzere kütüphaneye geldiklerini belirtmiştir. Katılımcılardan esnaf olan 8 kişiden 3'ü kitap/gazete/dergi okumak, 3'ü ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, 1 kişi etkinliklere katılmak ve 1 kişi de ödünç kitap/dergi almak üzere kütüphaneye geldiğini belirtmiştir. Geçici işlerde çalışan 7 kişiden 1'i kitap/gazete/dergi okumak, 5'i ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak ve 1'i de ödünç kitap/dergi almak üzere kütüphaneye geldiklerini belirtmişlerdir. Öğrenci olduğunu belirten 74 katılımcıdan 16'sı kitap/gazete/dergi okumak, 29'u ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, 6'sı internetten faydalanmak, 2'si etkinliklere katılmak, 19'u ödünç kitap/dergi almak, 1'i boş zamanını değerlendirmek ve 1'i de diğer nedenlerle kütüphaneyi kullandığını belirtmiştir. Bakıldığın da kütüphaneyi en çok kullanan grubun öğrenci olduğu görülecektir. Kütüphane öğrenciler tarafından en çok ödev yapmak/ders çalışmak/araştırma yapmak, sırasıyla bunu takip eden kitap/gazete/dergi okumak ve ödünç kitap/dergi almak amacıyla kullanılmaktadır. Bu grupta kütüphaneyi öğrencilerden sonra en çok kullanan meslek grubu mensupları memurlardır. Bu durumun eğitim düzeyiyle ilişkilendirilip ele alınmasında fayda vardır; memuriyet mesleğini yapanların yüksek eğitimli bireyler olmasıyla açıklanabilir.

Kütüphaneye fiziki yakınlığın kütüphaneyi kullanma sıklığına etkisine bakıldığında kütüphaneye haftada 2-3 defa gelen 42 katılımcıdan 14'ü kütüphaneye yürüme mesafesinde 27'si araçla ulaşma mesafesindedir. Haftada 1 defa kütüphaneye gelen 22 katılımcıdan 9'u kütüphaneye yürüme mesafesinde 13'ü araçla ulaşma mesafesindedir. Kütüphaneye ayda 2 defa gelen 31 katılımcıdan 17'si kütüphaneye yürüme mesafesinde 14'ü araçla ulaşma mesafesindedir. Kütüphaneye ayda 1 defa gelen 10 katılımcıdan 4'ü kütüphaneye yürüme mesafesinde 6'sı araçla ulaşma mesafesindedir. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneye gelen 7 katılımcıdan 3'ü kütüphaneye yürüme mesafesinde 4'ü araçla ulaşma mesafesindedir. Yaklaşık 6 ayda 1 defa kütüphaneye gelen 1 katılımcı yürüme mesafesinde olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık yılda1 defa kütüphaneyi kullandığını belirten 1 kullanıcının kütüphaneye uzaklığı yürüme mesafesindedir. Verilere bakıldığın da kütüphaneyi kullananların çoğunun kütüphaneye uzaklığı araçla ulaşma mesafesindedir. Bundan çıkarılacak sonuç; araştırmanın yapıldığı Kadıköy ve Gebze gibi büyük ilçelerde toplumun

geneline hitap eden sadece birer halk kütüphanesinin olmasıdır. Bu ilçelerin coğrafi büyüklüğü de göz önünde bulundurulursa kullanıcıların çoğunun araçla gelme mesafesinde olması anlaşılabilir bir durumdur. Ayrıca bu iki büyük ilçeye birer halk kütüphanesinin yetersiz kaldığını gerçeğidir.

Toplumlar, bilgi toplumuna geçerken bilgi alt yapısı ve bilgi toplumunun alt yapısı unsurları olan o toplumdaki bilgi kaynaklarının hacmi, bilgi hacmi, bilginin işlenmesi ve erişime sunulması önem arz etmektedir. Bilgi kaynaklarının konulduğu ve bilgiyle toplumun buluştuğu mekanların, özellikler toplumsal işlevleri bakımından halk kütüphanelerinin halkın bütün kesimlerine hizmetlerini kolaylıkla ulaştırabilecek yaygınlığa sahip olmalılar (Dura-Atik, 2002: 176). Bu durumda halk kütüphanelerinin daha yaygın olması toplumun daha fazla istifadesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Ankete katılanların bulunduğu sosyal çevrenin kütüphaneyi kullanmalarına etkisini; katılımcılardan haftada 2-3 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu sosyal çevreyi 24'ü sosyal demokrat, 12'si muhafazakar, 12'si milliyetçi olarak tanımlamıştır. Haftada 1 defa kütüphaneyi kullananlardan 11'i içerisinde bulunduğu çevreyi sosyal demokrat, 9'u muhafazakar, 2'si milliyetçi olarak tanımlamıştır. Yaklaşık ayda 2 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu sosyal çevreyi 22 kişi sosyal demokrat, 8 kişi muhafazakâr, 1 kişi milliyetçi olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır.

Yaklaşık ayda 1 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu sosyal çevreyi 4 kişi sosyal demokrat, 5 kişi muhafazakar, olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır. Yaklaşık 2-3 ayda 1 defa kütüphaneyi kullananlardan bulunduğu çevreyi 3 kişi sosyal demokrat, 3 kişi muhafazakar, 1 kişi milliyetçi olarak bulunduğu çevreyi tanımlamıştır. Yaklaşık 6 ayda bir defa kütüphaneden yararlanan 1 kişi bulunduğu sosyal çevreyi sosyal demokrat olarak belirtmiştir. Yılda 1 defa kütüphaneye 6 kişi ise bulunduğu çevreyi muhafazakar olarak tanımlamıştır. Anketimize 120 kişiden 66 kişi bulunduğu çevreyi sosyal demokrat, 43 kişi muhafazakar, 9 kişi milliyetçi ve 1 kişi ise bulunduğu çevreyi diğer olarak belirtmiştir. Bulgulara bakıldığın da yıl içerisinde kütüphaneyi en çok kullanan okurlar bulundukları çevreyi muhafazakar olarak tanımlamışlardır. Haftalık süreç içerisinde ise kütüphaneyi en çok kullanan okuyucular bulunduğu sosyal çevreyi sosyal demokrat olarak tanımlamıştır. Bulunduğu sosyal

çevreyi milliyetçi olarak belirten okuyucular haftalık ve yıllık bazda kütüphaneyi en az kullanan grup olarak tespit edilmiştir. Bulunduğu sosyal çevreye bakılmaksızın kütüphanenin en yoğun kullanıldığı zaman dilimi haftalık zaman dilimidir. Yılmaz, Bireylerin Okuma alışkanlığını kazanmalarında ve kütüphane den yararlanmalarını bireysel ve toplumsal koşullar belirlemektedir (Yılmaz, 2000: 281).

Bireylerin bilişsel gelişiminde ve bilgi edinme davranışlarında içinde yaşamış olduğu sosyal çevrenin önemli rolü vardır. Kişiler, edinmiş oldukları yeni bilgileri çevrelerindeki kişilerden ve sosyal yaşamlarından etkilenerek öğrenirler. Toplumdaki insanların anlayışlarının, tutumlarının, düşüncelerinin ve kavramlarının kaynağı, içinde yaşamış oldukları sosyal çevreleridir. Bilişsel gelişim çevreyle etkileşim sonucunda gelişir ve bilgilenmeyi sosyokültürel bir aktivite olarak görür. Bireysel gelişimin sosyal kaynakları ve kültürel temelleri üzerinde duran sosyokültürel kuramcı Vygotsk (1997) bireylerin davranışlarının mensup olduğu kültür tarafından şekillendiğini belirterek "öğrenmenin sosyo-kültürel" boyutu üzerinde durmakta ve içinde bulunulan çevrenin etkisine işaret etmektedir.

Eğitim durumuna göre kütüphaneden internet erişimini kullanmalarına yönelik etkisi incelendiğinde; katılımcılardan kütüphanedeki internet hizmetlerinden faydalandığını belirtenlerden eğitim durumunu 8 kişi ilkokul düzeyinde, 7 kişi ortaokul düzeyinde, 4 kişi ilköğretim düzeyinde 40 kişi lisans düzeyinde, 61 kişi lisans ve lisansüstü düzeyde olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan kütüphanedeki internet erişimini çok sık ve genellikle kullandığını belirten ilkokul düzeyinde 1 kişi, ortaokul düzeyinde 1 kişi, ilköğretim düzeyinde 2 kişi lise düzeyinde 8 kişi, üniversite ve lisansüstü düzeyinde 19 kişi vardır. Buradan eğitim düzeyi yükseldikçe kütüphanede internet ortamında bulunan e-bilgi hizmetlerinden yararlanma oranı da artar diyebiliriz.

Katılımcıların kütüphaneye ilk kim tarafından yönlendirdiğini yani bulunduğu yakın çevresinin kütüphaneyi kullanmasına yönelik etkisi; katılımcılardan 69 kişi, kendileri, 11 kişi anne-babasının yönlendirdiği, 7 kişi öğretmenlerinin yönlendirdiğini, 31 kişi arkadaşının yönlendirdiği, 2 kişi diğer yönlendirme sonucunda kütüphaneyi ilk kullandıklarını belirtmiştir. Katılımcılardan 69 kişi, kendileri, 11 kişi anne-babasının yönlendirdiği, 7 kişi öğretmenlerinin yönlendirdiğini, 31 kişi arkadaşının yönlendirdiği, 2 kişi diğer yönlendirme sonucunda kütüphaneyi ilk kullandıklarını

belirtmiştir. Katılımcılardan 69 kişi kütüphaneyi ilk kullanmaları kendi insiyatifleri sonucunda olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun öğrenci olması gerçeğinden yola çıkılırsa, öğrencilerin kütüphaneyi kullanmalarının bir ihtiyaç olduğu ve kütüphanenin eğitim için önemli bir kurum olduğu söylenebilir. Ayrıca 31 kişinin kütüphaneyi ilk kullanmalarının arkadaşlarının yönlendirmesiyle olduğunu belirtmesi, sosyal çevrenin kütüphaneyi kullanma üzerinde etkisini göstermektedir. Bu konuda ailenin yanı sıra öğretmenlere de büyük görevler düşmektedir. Öğretmenlerin bu görevlerini gerçekleştirmeleri, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığının toplumsal yaygınlığa ulaşmasında büyük katkılar sağlayacaktır. Bundan dolayı okul ve özellikle kütüphaneler açısından öncelikli hedef kitlenin öğretmenler ya da öğretmen adayları olduğu ileri sürülebilir. Unutmamak gerekir ki; öğretmenlerin anılan alışkanlıkları kazandırmaları her şeyden önce kendilerinin bu tür alışkanlık sahibi olmalarına bağlıdır (Yılmaz, 2000).

Bu konuda ailenin yanı sıra öğretmenlere de büyük görevler düşmektedir. Öğretmenlerin bu görevlerini gerçekleştirmeleri, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığının toplumsal yaygınlığa ulaşmasında büyük katkılar sağlayacaktır. Bundan dolayı okul ve özellikle kütüphaneler açısından öncelikli hedef kitlenin öğretmenler ya da öğretmen adayları olduğu ileri sürülebilir. Unutmamak gerekir ki; öğretmenlerin anılan alışkanlıkları kazandırmaları her şeyden önce kendilerinin bu tür alışkanlık sahibi olmalarına bağlıdır (Yılmaz, 2000). "Ailenin okuma alışkanlıkları konusundaki tutumu çocuğu olumlu yönde olduğu gibi olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Ailenin, çocuğu için anılan konuda yerine getirmesi gereken sorumluluklar, sorumluluk bilinci ve yapması gerekenler bu duyarlılıktan kaynaklanmaktadır" (Sağlamtunç, 1991). Çocukların aile üyeleriyle olan ilişkileri, diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturur (Yavuzer, 2002: 132). Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyi, mesleği ve ekonomik dü- zeyi bu alışkanlıkların kazanılmasında etkili olmaktadır. Okuma alışkanlığının kazanılmasında 8-13 yaşları yaşamsal bir değere sahiptir (Bamberger, 1990: 8).

Sonuç olarak; 1950'li yıllarla başlayan bilgi toplumunda bilgi, hayatın her alanında kullanılması zaruri hale gelmiştir. Bilginin bu denli önemli bir konuma gelmesi, beraberinde bilgiye ulaşım ve bilgiyi kullanma sorununu getirmiştir. Bilgiye ulaşmanın farklı yol ve yöntemleri bulunmaktadır. Bilgiye erişimde en önemli

yollardan biri de kütüphanelerdir. Toplumun bütün kesimlerine ücretsiz ve ayrım gözetmeksizin hizmet vermesi yönüyle halk kütüphaneleri önem kazanmaktadır. Halk kütüphanelerini önemli kılan bir diğer özelliği de toplumda yaygın olarak bulunmalarıdır. Bilginin toplumsallaşmasında yani toplumun bütün kesimleri tarafından kolayca erişilebilir olmasında halk kütüphaneleri önemli görevler üstlenmiştir. Toplumu oluşturan bireylerin sosyal-kültürel ve ekonomik durumları halk kütüphanesini kullanmalarını etkilediği söylenebilmektedir. Halk kütüphanesi kullanım sıklığının eğitim durumu yükseldikçe arttığı görülmüştür. Halk kütüphanesini en çok kullanan kesim, bilgiyi en çok kullanan öğrenciler olduğu görülmüştür. Halk kütüphaneleri meslek, statü, cinsiyet ve ekonomik durumları farklı olan toplumun bütün kesimleri tarafından kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte bu sosyal etkenlerin kütüphaneyi kullanma sıklığını etkilediği söylenebilir. Bilginin toplumsallaşmasında çok önemli bir konumda olan halk kütüphanelerinin gelişmiş ülkelerle kıyaslandığın da yetersiz ve donanımsız oldukları görülmüştür. Katılımcıların bilgi edinmelerinde önemli bir yeri olan halk kütüphanelerinin yetersizliğini belirtmişlerdir. Bu yetersizliklerin başında kütüphane binasının küçük ve elverişsiz olması ve kütüphanelerin sayısının az olması gelmektedir. Halk kütüphaneleri vermiş oldukları hizmetlerin daha etkin ve faydalı olabilmesi için alt yapılarından sundukları hizmetlere kadar yeniden yapılanmaları gerekmektedir. Bu yapılanmalar içinde bulundukları toplumun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleşmelidir. Bu durumda toplumu kütüphaneyle buluşturmak daha kolay olacaktır. Halk kütüphanelerini en çok kullananların öğrenciler olduğu gerçeğinden hareketle kütüphanelerin okulların çevresinde yapılmaları oldukça faydalı olacaktır. Halk kütüphanesi binalarının tam teşekküllü olarak yapılanmaları gerekmektedir. Ödünç kitap alma ve ders çalışma dışında sunmuş oldukları sosyal etkinliklerle birer kültür merkezi konumunda olmalıdır. Bir diğer önemli konuda halk kütüphaneleri kullanıcıların sosyal profillerini (yaş, cinsiyet, meslek, sosyal çevre, çevresel koşullar ve ekonomik durum gb.) baz alarak yeniden yapılanmalı ve hizmetlerini bu çerçevede sunmalıdırlar. Böylece bilgi çağının bir gereği olan bilgi ihtiyacını, toplumun bütününe yönelik olarak sunabilecektir. Halk kütüphaneleri fiziksel olarak da kavramsal olarak da kolay erişilebilir olmalı ve aynı zamanda toplum içinde çeşitli gurupların gereksinimlerine göre çeşitlilik gösterilmelidirler.

Bilginin toplumsallaşmasında, toplumun bütün kesimlerine eşit olarak yararına sunulan halk kütüphanelerinin hizmetleri önemsenmelidir. Halk kütüphaneleri gönümüz koşullarına ve içinde bulunduğu toplumun ilgi ve ihtiyaçlarına göre bir koleksiyon oluşturulmalıdır. Bilgi ve bilgi teknolojilerini bünyesinde barındırarak ve koleksiyonunu güncel tutarak hizmetlerini verimlilik esasına göre etkin bir hizmet sunmalıdır. Halk kütüphaneleri vermiş oldukları hizmetleri çeşitli sosyo-kültürel ve eğitsel faaliyetlerle daha fazla kullanıcıya götürmeli ve toplumla entegrasyonunu sağlayabilmelidir. Halk kütüphaneleri verdikleri hizmetlerin nitelikleri ve gerekliliğinden dolayı toplumun bilgi ihtiyacını karşılama özelliğinden dolayı önemli bir kurum olarak etkinliğini sürdürmelidir.

KAYNAKLAR

Akbulut, M. (1984). Milli kütüphaneler. Türk Kütüphaneciliği, 33,(1), s.1-10.

Akdağ, M. (1993). Genel Liselerin Matematik Ve Fen Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. (Yayınlanmamış doktora tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktan, C. & Tunç, M. (1998). Bilgi toplumu ve Türkiye, Yeni Türkiye Dergisi, 4,(19), s. 118-134.

Aktan, C. & Tunç, M. (2008). Bilgi Toplumu ve Özellikleri. Yeni Türkiye Derneği. Ocak-Şubat 1998, s.118–134.

Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğin Tarihçesi ve İlk Kütüphaneler, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (16), s. 298-305.

Altay, L. (2001). Bilgi Toplumu Örgütlerinde Yaratıcı Yönetim Anlayışı-Bir Alan, Araştırması, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

Altun, A. (2005). Gelişen Teknolojiler ve Yeni Okuryazarlıklar. Ankara: Anı Yayıncılık.

Anameriç, H. (2008). Türkiyede Çağdaşlaşma Sürecinde Bilginin Toplumsallaşması ve Bilgi Merkezleri. (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Armağan, İ. (1998). Bilgi ve Toplum 1: İstanbul: Otağ Matbaası.

Aslan, S. (1998). Halk Kütüphanelerinin Toplumsal Rolü. Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 12,(4) s. 306-312.

Aydın, M. (2010). Bilgi Sosyolojisi. İstanbul: Açılım Kitap.

Aydın, T. (1997). Bilgi Toplumu ve Demokrasi. Trabzon: Efor Masaüstü Yayıncılık

Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37, (2), s: 61-82.

Bamberger, R. (1990). Okuma Alışkanlığını Geliştirme. Çev. Bengü Çapar. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Barutçugil, İ. (2002). Bilgi Yönetimi. İstanbul: Kariyer Yayınları.

Bayır, D. (2000). Ortaçağ Avrupasında Kent Olgusu ve Kütüphanelerin Toplumsallaşma Süreci-I. Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 14 (3), s. 294-316.

Baysal, B. (1991). Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Baysal, J. (1992). Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş. İstanbul: TKD Yayınları.

Bilgi. (1992). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 6, (6) s. 157-161.

Binark, İ. (1972). İngiltere Kütüphaneleri II: Türk Kütüphaneciliği, 21,(3), s.159-165.

Bozkurt, V. (1996). Enformasyon Toplumu ve Türkiye. İstanbul: Sistem Yayınları.

Bundy, A. (1998). Information Literacy: The Key Competency for the 21st Century. (UNISA, 2015).

Burke, P. (2001). Gutenberg'den Diderot'ya Bilginin Toplumsal Tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Burke, P. (2004). Bilginin Toplumsal Tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Canlıoğlu, G. (2002). Değişen Toplum Yapılarında Bilginin Değişen Konumu. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Castelle, M. (1996). The rise of the network societ. Cambridge. Blackwell Publishing.

Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin Toplumsal Konumu ve İşlevleri. TKDB., 35 (1), s.8-16.

Çalık, T. & Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1), 55-66.

Çetin. G. M. & Odabaş, A. (2011).Türkiye Bilim Terimleri Sözlüğü: Sosyal Bilimler. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.

Çoban, H. (1997). Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş. İstanbul: İnkılap Kitapevi

Çötok, A.N. (2006). Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Eğitim Olgusu. (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çüçen. A. (2001) Bilgi Felsefesi. Bursa: Asa Kitabevi Yayınları.

Dahl, S. (1999). Antikçağ'dan günümüze her yönüyle kitabın tarihi. Çev. M. Dündar. Ankara: Millî Kütüphane Başkanlığı.

Demirsoy, A. (1995). Son İmparatora Öğütler Bilgi Toplumu. Ankara: Meteksan Yayınları.

Doğan, M. (1975). Doğan Büyük Türkçe Sözlük İstanbul: Pınar Yayınları.

Doğan, M.E. (2013). Bilim İnsanlarının Bilginin Toplumsallaşması Sürecinde Yeni İletişim Teknolojileri, Deneyimleri. Gümüşhane Üniversitesi. İletişim Fakültesi Etkinlik Dergisi, 2 (2).

Doğanay, H. (2001). Halk kütüphanelerinin okuma alışkanlığındaki rolü ve önemi. Türk Kütüphaneciliğ, 15, (1), s. 40-44.

Dooley, B. (1999). The Social History of Scepticism: Experience and Doubt in Early Modern Culture. Baltimore

Drucker, P.E. 1993. Kapitalist Ötesi Toplum, Çev. Belkis Çorakçı, İstanbul: İnkılap Yayınları

Dura, C. &Atik, H. (2002). Bilgi Toplumu ve Bilgi Ekonomisi ve Türkiye. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Eğitim. (1988). Türkçe Sözlük Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ergün, M. (2014). Karşılaştırmalı Eğitim. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

Ersoy, O. (1961). Kütüphanelerin Çağımızdaki Önemi. TKDB, 10, 1-2.

Ersoy, O. (1966). Halk Kütüphanelerimiz Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Güven Matbaası.

Ersoy, O. (1983). Halk Kütüphaneleri. Ankara: Türk Kütüphaneciliği, 32 (1), s.1-4.

Ersoy, O. (1994). Eğitimde Kütüphane. Türk Kütüphaneciliği, 8,(2) s.91-94.

Erünsal, İ. E. (2013). Osmanlı'da Kütüphaneler ve Kütüphanecilik Anlayışı. Ed. Bülent Yılmaz. Anadolu Kütüphaneleri İçinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. s. 187-215.

Fındıkçı, İ. (1998). Enformasyon Bilgi Toplumu Dünyası; Bilgi Toplumunda Eğitim ve Öğretmen. Bilgi ve Toplum Dergisi. Nisan, 1998. 10 (1), s. 81-84.

Geray, H. (1997). İletişim, Bilgi Toplumu ve Küreselleşme. Küreselleşme içinde (34-45). Ankara: İmge.

Giddens, A. (1976). New Rules of Sociological Method: A Positive Critique of Interpretive Sociologies. London: Hutchiston

Gurvitch, G. (1984), Sosyoloji ve Felsefe. Der. Kadir Cangızbay. İstanbul: Değişim Yayınları.

Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (1982c). T.C. Resmi Gazete, Sayı, 17625.

Hançerlioğlu, O. (2001). Toplumbilim Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.

IFLA .(1986). Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri, (2004).

IFLA. (2007). Unesco Public Library Manifesto. Journal, (1995), V21. N.1 p.66

IFLA/UNESCO. (2004). Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri.

İşler, A. Ş. (2002). Günümüzde Görsel Okur Yazarlık Ve Görsel Okur Yazarlık Eğitimi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Kellner, D. (2001). Multiple literacies and critical pedagogy in a multicultural.

Keseroğlu, H. S. (1989). Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyetinde Durum. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Kurtulmuş, N. (1996). Sanayi Ötesi Dönüşümü. İstanbul: İz Yayıncılık

Kütüphane Haftasını Kutlama Yönetmeliği. (1982b) T.C. Resmi Gazete, Sayı: 17625

Kütüphan-E Türkiye Planlama Ve Pilot Uygulama Projesi / Halk Kütüphanesi Kullanıcı Anketi Değerlendirmesi, 2014

Manguel, A. (2013). Geceleyin Kütüphane. Çev. Dilek Şendil. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Martin,W.J. (1988). The Information Society MASUDA, Y. (1990). Managing in the Information Society: Releasing Synergy Japanese Style. Oxford: Basil Blackwell.

Mccarthy, E. D. (2002). Bilgi Kültürü: Yeni Bilgi Sosyolojisi. Çev. A. Figen Yılmaz. İstanbul: Chiviyazilari.

Meder, M. (2001). Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(9), s. 72-81.

Mengüşoğlu, T. (1992). Felsefeye Giriş. İstanbul: Remzi Kitabevi.

National Libraries. Encyclopediaof Library and Information Science. c.19. s. 101).

National Libraries. Encyclopediaof Library and Information Science. c.19. s. 101).

Nationalite Libraries: Their problems and prospects. Paris. UNESCO.1960. s.21).

Ötüken, A. (1947) : Bibliotekçinin El Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ötüken, A. (1984)Bibliyotekçinin Elkitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Özlük, H.K. (2006). Halk Kütüphanesi Kullanıcılarının Bilgi Arama Davranışları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pitirim, A. (1994). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. Çev. M. Raşit Öymen. Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

Polat, C. (2014). Üniversitelerde kütüphane merkezli bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi örneği. (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Radt, W. (2002). Pergamon: Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları. Çev. S. Tamer İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Rukancı, Fatih & ANAMERİÇ, H. (2004) Bilgi Toplumu ve Toplumun Bilgilenmesinde Kütüphanelerin Rolü", Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu (21-24 Ekim 2004, Ankara).

Sağlamtunç, T. (1980). Ankara'da Halk Kütüphanesi Hizmeti. (Yayımlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sağlamtunç, T. (1990). Toplumun kültürel kalkınmasında halk kütüphanelerinin rolü. Türk Kütüphaneciler Derneği, 40, 54-58.

Sağlamtunç, T. (1991). Türk Gençlerinin Okuma Alışkanlıkları. Çağdaş Kütüphanecilik ve Düşünce Özgürlükleri Üzerine içinde (141-148). İstanbul: Yapı Tasarım Üretim.

Sağlamtunç, T. (1994). Çağdas Kütüphanecilik ve Düşünce Özgürlüğü Üzerine. İstanbul: Yapı Tasarım.

Sarıgöz, O. (2012). Bilgi Toplumunun Eleştirisi ve Türkiye'de Modern Eğitimin Gerçekleştiremedikleri. EJOVOC: Electronic Journal of Vocational Colleges, 2(1).

Selvi, Ö. (2012). Bilgi Toplumu, Bilgi Yönetimi ve Halkla İlişkiler. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, (3), s. 191-214.

Shera, J. H. (1972). Foundations of Education for Librarianship (Information Science S.) Society. Educational Theory, 48 (1), s. 103 –122.

Soysal, Özer (1997). Bilgi üzerine çeşitlemeler-5. 33. Kütüphane Haftası Bildirileri içinde (85-89). Yayına haz. Bülent Yılmaz. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Stevenson, N. (2003). Cultural citizenship: Cosmopolitian question. Berkshüre, Englan: Open University Press.

Sümer, B. (2007). Bilgi Toplumunda Dönüşüm Sürecinin Avrupa ve Türkiyede İstihdam Yaratmaya Etkisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Şahin, T. (2007). Halk Kütüphaneler Toplumsal Rolü Ve Eti Mesgut İlçe Halk Kütüphanesi Kullanım Etkinliğinin Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenalp, L. (2008). Eski Çağlarda Kütüphaneler. T.K.D.B. VI (3), s.40-44.

Şenalp, L., Lemaître, H., & Thompson, A. (1959). Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü: Vocabularium bibliothecarii. Ankara: Millî Kütüphane Yayınları.

Şencan, İ., & Yılmaz, B. (1998). İnternet'in Halk Kütüphanesi Kullanımına Etkisi: Ankara'da Ortaöğretim Öğrencileri Üzerine Yapılan Bir Araştırma, 15, (1), s.1-15. Thompson, L. S. (1952). Türkiye'de Kütüphaneleri Geliştirme Programı. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, I (2), s. 85-100.

Toffler, A. & Toffler, H. (1996). Technology rapidly changes Society. America Beyond. SanDiego: Greehaven Press. S. 107-111.

Tonta, Y., & Küçük, M. E. (2005). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde temel dinamikler, Türk Kütüphaneciliği, 19,(4), s. 449-464.

Törenli, M. (2004). Enformasyon Toplumu ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Tuman, M. (1994), Word Perfect: Literacy in Computer Age, Falmer, London: Philadelphia.

Tuncay, M. (1969) Efes Celsus Kütüphanesi. T.K.O.B. XIX (3). Türk Kütüphaneciliği.10, (4), s.360-383.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, 2002, s.4.

Uçak, Ö. N. (2010). Bilgi: Çok Yüzlü Bir Kavram, Türk Kütüphaneciliği Dergisi, Ankara. 24, (4), s. 705-722

Unesco Public Library Manifesto, 1995: 66) Unesco Public Library Manifesto, 1994. IFLA. Journal, (1995), V21. N.1 p.66.

Usherwood, B. (1997). The Public Library Paradox: An International Perspective 33. Kütüphane Haftası Bildirileri İçinde, Yay. Haz. Bülent Yılmaz, Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği s. 144-157

Ünal, Y. (2009a). Bilgi Toplumunun Tarihçesi, Tarih Okulu, Sonbahar 2009 Sayı V, 123-144.

Ünal, Y. (2009b). Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Halk Kütüphanelerinin İşlevleri Ve Yeni Rolleri: Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Örneği, (Yayınlanmamış uzmanlık tezi) Ankara: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Üreten, H. (2006). Bir Antikçağ Okul— Gymnasion- Kütüphanesi: Nysa. Görüşler / Opinion Paper. Türk Kütüphaneciliği, 20,(2), s. 207-216.

Wertsch, J. V. (1997). Vygotsky and the formation of the mind, Cambridge, MA.

Yalçınkaya, T. (2001). Sanayi ve Bilgi Toplumunda Rekabet Ekonomisi, Rekabet Bülteni Dergisi, ESC Colsunting Yayını, (5), s. 13.

Yavuzer, H. (2002). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yenal, Ü. (2009) Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Halk Kütüphanelerinin İşlevleri ve Yeni Rolleri: Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Örneği (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). Ankara: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Yenilmez, E.H. (1993). Bilgi Toplumu Olgusu ve Türkiye Hedef 2000 Yılı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, E. (1999). Anthony Giddens'ın Yapılanma Teorisi. 5. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresine (12-14 Kasım 1997, ODTÜ, Ankara) s. 25-44.

Yıldız, N. (1985). Eski Çağ Kütüphaneleri. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Yıldız, N. (2003). Antikçağ Kütüphaneleri Kalıntılar ve Edebi Kaynaklar Işığında. İstanbul: Arkeoloji Sanat Yayınları.

Yıldız, Y. (2010). Çocukların Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Halk Kütüphanelerinin Rolü: Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Örneği (Yayınlanmamış uzmanlık tezi). Nevşehir: T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Nevşehir Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü.

Yılmaz, B .(2000).Viyana İlkokullarında okuyan Türk öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. Bilgi Dünyası, 1(2), 280-306.

Yılmaz, B. (1990). Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi.

Yılmaz, B. (1990). Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü: Prof. Dr. Osman Ersoy`a Armağan içinde. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği. s.152-165

Yılmaz, B. (1990). Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü. Türk Kütüphaneciliği, 22(3), s. 351-376.

Yılmaz, B. (1996). Halk Kütüphanesi Kullanımına Sosyolojik Bir Yaklaşım, İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Yılmaz, B. (1996b). Halk Kütüphanesi Kullanımına Sosyolojik Bir Yaklaşım.

Yılmaz, B. (1998). Bilgi Toplumu: Eleştirel Bir Yaklaşım "Information Society": A Critical Approach. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,15, (1), s.147-158.

Yılmaz, B. (1998). Bilgi toplumu: eleştirel bir yaklaşım, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 15(1).

Yılmaz, B. (2002). Bilgi Toplum İlişkisi ve Türkiye, Ankara: Hacettepe Üniversiesi. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 191, (3), s. 101-114.

Yılmaz, B. (2008). İlkçağ Anadolu Uygarlıklarında Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapı Bağlamında Kütüphane/Arşiv Kurumu. Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 22, (3), s. 351-376.

Yılmaz, B. (2008). İlkçağ Anadolu uygarlıklarında sosyo-ekonomik ve kültürel yapı bağlamında kütüphane/arşiv kurumu. Türk Kütüphaneciliği, 22,(3), s. 351-376.

Yılmaz. B. (1999).Halk Kütüphaneleri Üzerine Güncel Bir Karşılaştırma. Türk Kütüphaneciliği, 13(1), s. 28-39.

İnternet Kaynakları:

Kay Raseroka, IFLA eski başkanı; http://www.ilipg.org/bilgi-okuryazarligi adresinden 22.07.2015 tarihinde indirildi.

http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/ipeksencan/%C4%B0nternet'inHalk%20K%C3%BCt%C3%BCphanesiKullan%C4%B1m%C4%B1naEtkisi.pdf adrsinden 12.07.2015 tarihinde indirildi.

www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi-toplumu-ozellik adresinden 13.09.2015 tarihinde alındı.

(CANAKTAN, 2015). www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi-toplumu-ozellik adresinden 13.09.2015 tarihinde indirildi.

(ILIG, 2006).http://www.ilipg.org/sites/ilipg.org/files/documents/2011/02/unesco-il-2006-tr.pdf adresinden 06.04.2015 tarihinde indirildi.

(MEB, 2015). http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/158/altun.htm adresinden 04.06.2015 tarihinde alındı.

Reinking, D. (1994). Electronic Literacy. Perspectives in Reading Research No. 4. 04.06.2015 tarihinde http://eric.ed.gov/?id=ED371324 adresinden alındı.

http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/eb051115 adresinden 13.06.2015 tarihinde indirildi.

(TARİH VE MEDENİYET, 2009). htt://tarihve medeniyet.org/2009/09/kitabe-ve-kutuphane adresinden 18.07.2016 tarihinde alınmıştır.

http://www.ilipg.org/sites/ilipg.org/files/documents/2011/02/unesco-il-2006-tr.pdf) adresinden 21.07.2015 tarihinde indirildi.

www.nypl.org/ask-nypl adresinden 13.07.2015 tarihinde alındı.

(WIKIPEDIA, 2011). Wikipedia adresinden 13.07.2015 tarihinde alındı.

http://www.ilipg.org/bilgi-okuryazarligi adresinden 22.07.2015 tarihinde indirildi.

www.kadiköy.com adresinden 31.10.2015 tarihinde alınmıştır.

www.kocaeli.bel.tr adresinden 31.10.2015 tarihinde alındı.

www.kocaeli.bel.tr adresinden 31.10.2015 tarihinde alınmıştır.

www.library.unisa.edu.au/about/papers/inlit21.pdf adresinden 22.07.2015 tarihinde indirildi.

(WIKIPEDIA, 2009). wikipedia adresinden 17.07.2015 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK–1: KADIKÖY AZİZ BERKER İLÇE HALK KÜTÜPHANESİ ANKET ÖRNEĞİ

Bu anket, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yürütülen "Bilginin Toplumsallaşmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü:
(Kadıköy Aziz Berker Ve Gebze İlçe Halk Kütüphaneleri Örneği)'' konulu yüksek lisans tez çalışmasında değerlendirilmek üzere hazırlanmıştır. Anket çalışmasının amacı kütüphane kullanıcılarının sosyal profilinin sosyolojik olarak incelenmesine veri oluşturmaktır. Veriler isimsiz (anonim) olarak toplanmaktadır ve sizden herhangi bir kişisel bilgi istenmemektedir. **Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi** kullanıcılarına uygulanan bu anket çalışmasına katıldığınız için teşekkürlerimizi sunarız.

I. Demografik Bilgiler

I. 1. Cinsiyetiniz: □ Erkek □ Kadın

I. 2. Yaşınız: □ 7-18 □ 18-25 □ 25-40 □ 40 ve üzeri

I. 3. Eğitim durumunuz: □ İlkokul □ Ortaokul□ İlk Öğretim□ Lise □ Üniversite □ Lisansüstü

I.4. Aylık geliriniz?

□ 0-949 TL
□ 950-2000 TL
□ 2001-3000 TL
□ 3001-5000 TL
□ 5000 TL üzeri

I.5. Medeni durumunuz?

□ Evli □ Boşanmış □ Dul □ Bekar

I.6. Oturduğunuz ev kime aittir?

□ Kendi evim veya aileme ait
□ Kiracıyım

II. Araştırma Soruları

1.Mesleğiniz aşağıdakilerden hangisidir?

□ Memur
□ Kamu işçisi
□ Özel Sektör İşçisi
□ Mevsimlik İşçi
□ Esnaf
□ Sanayici
□ Geçici/Düzensiz İşler

□ Öğrenci
□(***Lütfen Belirtiniz***) …

2. Babanızın veya aile büyüğünüzün mesleği/geçim kaynağı nedir?

□ Memur
□ Kamu işçisi
□ Özel Sektör İşçisi
□ Mevsimlik İşçi
□ Esnaf
□ Sanayici
□ Geçici/Düzensiz İşler
□(***Lütfen Belirtiniz***) …

3. Annenizin mesleği nedir?

□ Memur
□ Kamu işçisi
□ Özel Sektör İşçisi
□ Mevsimlik İşçi
□ Esnaf
□ Sanayici
□ Geçici/Düzensiz İşler
□ Ev Kadını
□(***Lütfen Belirtiniz***) …

4. Nüfusa kayıtlı olduğunuz il…

5. Yerli değilseniz buraya nereden göç ettiniz?

□ Kentten kente
□ İlçeden kente
□ Kasabadan kente
□ Köyden kente

6. Düzenli olarak gazete okur musunuz?

□ Evet
□ Hayır

7. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi'ni hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

□ Hafta 2-3 defa
□ Hafta 1 defa
□ Yaklaşık ayda iki defa
□ Ayda bir defa
□ Yaklaşık iki-üç ayda bir defa
□ Yaklaşık 6 ayda bir defa
□ Yaklaşık yılda bir defa

8. Ne tür gazete okursunuz?

□ Kültürel - Magazin
□ Spor
□ Siyasi
□ Ekonomik
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

9. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi'ni hangi amaç/amaçlarla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek belirtilebilir)

□ Kitap, gazete, dergi okumak
□ Ödev Yapmak/Ders çalışmak/Araştırma yapmak
□ İnternetten ve bilgisayarlardan faydalanmak
□ Kütüphanedeki etkinliklere katılmak
□ Ödünç kitap-dergi almak
□ Boş zamanları değerlendirmek
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

10. Kütüphaneye fiziki yakınlığınızı nasıl ifade edersiniz?

□ Aynı mahallede
□ Yürüme mesafesinde
□ Araçla gitme mesafesinde

11. Daha çok hangi tür kitaplar okursunuz?

□ Felsefi
□ Siyasi
□ Edebiyat
□ Kültürel
□ Dini
□ Kişisel gelişim/Psikoloji
□ Tarih
□ Sosyal bilimler
□ Eğitim

12. Sizi kütüphaneye ilk yönlendiren kimdir?

□ Kendim
□ Annem-Babam
□ Öğretmenim
□ Arkadaşım
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

13. Bulunduğunuz çevreyi nasıl tanımlarsınız?

□ Sosyal demokrat

□ Muhafazakar

□ Milliyetçi

□Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

14. Yakın çevreniz kütüphane alışkanlığınız hakkında ne düşünüyor?

□ Olumlu ve teşvik edici

□ Olumsuz ve caydırıcı

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

15. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi'nde internet erişim hizmetlerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

□ Çok Sık □ Genellikle □ Bazen □ Nadiren □ Hiç

16. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi'nin sunduğu internet erişim hizmetlerini ne derece yeterli buluyorsunuz?

□ Çok Yetersiz □ Yetersiz □ Yeterli □ Çok Yeterli □ Fikrim Yok

17. (Yanıtınız "Çok Yetersiz" veya "Yetersiz" ise) İnternet erişim hizmetlerini yeterli bulmamanız hangi sebep/sebeplerden kaynaklanıyor? (Birden fazla seçenek belirtilebilir)

□ Bilgisayarların sayıca yetersiz olması

□ Bilgisayarların eski ve yavaş olması

□ Personelin internet erişimi konusunda yeterli yardımı sağlamaması ve bu konuda donanımsız olması

□ İnternet erişiminin belli saatlerle sınırlı olması

□ Sırada bekleme durumunda kalınması ve bilgisayarların arızalanması

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***)

18. Kütüphane Memnuniyetini Artırmak İçin kütüphanede yapılabilecekler neler olabilir?

□ Masa ve sandalyeler artırılmalıdır
□ Koleksiyon geliştirilmelidir
□ İnternet ve fotokopi hizmeti düzenlenmelidir
□ Bina daha geniş olmalı
□ Kültürel etkinlikler arttırılmalı
□ Elektronik Kaynaklar arttırılmalı
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

19. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi koleksiyonu (Bilgi kaynakları) yeterli mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

20. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphane binası kullanım için elverişli mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

21. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesinde yapılan konferans, konuşma, yarışma ve kültürel etkinliklere katılım oranınız nedir?

□ Çoğunlukla Katılıyorum □ Bazen Katılıyorum □ Katılmıyorum □ Fikrim Yok

22. Aziz Berker İlçe Kütüphanedeki bilgisayarlar yeterli sayıda ve özellikte mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

23. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesinin sunduğu hizmetler yeterli midir?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

24. Aziz Berker İlçe Halk kütüphanesinin çalışma saatleri yeterli mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

25. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi kaynaklarından en çok kullandığınız hangisidir?

□ Roman ve Hikâye
□ Danışma Kaynakları
□ Kitap Dışı Materyal
□ Süreli Yayınlar
□Elektronik Yayınlar
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

26. Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi ders çalışma, öğrenme ve araştırma için tam anlamıyla uygun bir mekan mıdır?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

EK–2: GEBZE İLÇE HALK KÜTÜPHANESİ ANKET ÖRNEĞİ

Bu anket, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yürütülen "Bilginin Toplumsallaşmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü:
(Kadıköy Aziz Berker Ve Gebze İlçe Halk Kütüphaneleri Örneği)'' konulu yüksek lisans tez çalışmasında değerlendirilmek üzere hazırlanmıştır. Anket çalışmasının amacı kütüphane kullanıcılarının sosyal profilinin sosyolojik olarak incelenmesine veri oluşturmaktır. Veriler isimsiz (anonim) olarak toplanmaktadır ve sizden herhangi bir kişisel bilgi istenmemektedir. **Gebze İlçe Halk Kütüphanesi** kullanıcılarına uygulanan bu anket çalışmasına katıldığınız için teşekkürlerimizi sunarız.

I. Demografik Bilgiler

I. 1. Cinsiyetiniz: □ Erkek □ Kadın

I. 2. Yaşınız: □ 7-18 □ 18-25 □ 25-40 □ 40 ve üzeri

I. 3. Eğitim durumunuz: □ İlkokul □ Ortaokul□ İlk Öğretim□ Lise
□ Üniversite □ Lisansüstü

I.4. Aylık geliriniz?

□ 0-949 TL
□ 950-2000 TL
□ 2001-3000 TL
□ 3001-5000 TL
□ 5000 TL üzeri

I.5. Medeni durumunuz?

□ Evli
□ Bekar
□ Boşanmış
□ Dul

I.6. Oturduğunuz ev kime aittir?

 Kendi evim veya aileme ait

 Kiracıyım

II. Araştırma Soruları

1.Mesleğiniz aşağıdakilerden hangisidir?

 Memur

 Kamu işçisi

 Özel Sektör İşçisi

 Mevsimlik İşçi

 Esnaf

 Sanayici

 Geçici/Düzensiz İşler

 Öğrenci

(***Lütfen Belirtiniz***) …

2. Babanızın veya aile büyüğünüzün mesleği/geçim kaynağı nedir?

 Memur

 Kamu işçisi

 Özel Sektör İşçisi

 Mevsimlik İşçi

 Esnaf

 Sanayici

 Geçici/Düzensiz İşler

(***Lütfen Belirtiniz***) …

3. Annenizin mesleği nedir?

 Memur

 Kamu işçisi

 Özel Sektör İşçisi

 Mevsimlik İşçi

 Esnaf

 Sanayici

□ Geçici/Düzensiz İşler

□ Ev Kadını

□(***Lütfen Belirtiniz***) …

4. Nüfusa kayıtlı olduğunuz il…

5. Yerli değilseniz buraya nereden göç ettiniz?

□ Kentten kente

□ İlçeden kente

□ Kasabadan kente

□ Köyden kente

6. Düzenli olarak gazete okur musunuz?

□ Evet

□ Hayır

7. Gebze İlçe Halk Kütüphanesi'ni hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

□ Hafta 2-3 defa

□ Hafta 1 defa

□ Yaklaşık ayda iki defa

□ Ayda bir defa

□ Yaklaşık iki-üç ayda bir defa

□ Yaklaşık 6 ayda bir defa

□ Yaklaşık yılda bir defa

8. Ne tür gazete okursunuz?

□ Kültürel - Magazin

□ Spor

□ Siyasi

□ Ekonomik

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

9. Gebze İlçe Halk Kütüphanesi'ni hangi amaç/amaçlarla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek belirtilebilir)

□ Kitap, gazete, dergi okumak
□ Ödev Yapmak/Ders çalışmak/Araştırma yapmak
□ İnternetten ve bilgisayarlardan faydalanmak
□ Kütüphanedeki etkinliklere katılmak
□ Ödünç kitap-dergi almak
□ Boş zamanları değerlendirmek
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

10. Kütüphaneye fiziki yakınlığınızı nasıl ifade edersiniz?

□ Aynı mahallede
□ Yürüme mesafesinde
□ Araçla gitme mesafesinde

11. Daha çok hangi tür kitaplar okursunuz?

□ Felsefi
□ Siyasi
□ Edebiyat
□ Kültürel
□ Dini
□ Kişisel gelişim/Psikoloji
□ Tarih
□ Sosyal bilimler
□ Eğitim

12. Sizi kütüphaneye ilk yönlendiren kimdir?

□ Kendim
□ Annem-Babam
□ Öğretmenim

□ Arkadaşım

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

13. Bulunduğunuz çevreyi nasıl tanımlarsınız?

□ Sosyal demokrat

□ Muhafazakar

□ Milliyetçi

□Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

14. Yakın çevreniz kütüphane alışkanlığınız hakkında ne düşünüyor?

□ Olumlu ve teşvik edici

□ Olumsuz ve caydırıcı

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

15. Gebze İlçe Halk Kütüphanesi'nde verilen internet hizmetlerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

□ Çok Sık □ Genellikle □ Bazen □ Nadiren □ Hiç

16. Gebze İlçe Halk Kütüphanesi'nin sunduğu internet erişim hizmetlerini ne derece yeterli buluyorsunuz?

□ Çok Yetersiz □ Yetersiz □ Yeterli □ Çok Yeterli □ Fikrim Yok

17. (Yanıtınız "Çok Yetersiz" veya "Yetersiz" ise) İnternet erişim hizmetlerini yeterli bulmamanız hangi sebep/sebeplerden kaynaklanıyor? (Birden fazla seçenek belirtilebilir)

□ Bilgisayarların sayıca yetersiz olması

□ Bilgisayarların eski ve yavaş olması

□ Personelin internet erişimi konusunda yeterli yardımı sağlamaması ve bu konuda donanımsız olması

□ İnternet erişiminin belli saatlerle sınırlı olması

□ Sırada bekleme durumunda kalınması ve bilgisayarların arızalanması

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***)

18. Kütüphane Memnuniyetini Artırmak İçin kütüphanede yapılabilecekler neler olabilir?

□ Masa ve sandalyeler artırılmalıdır

□ Koleksiyon geliştirilmelidir

□ İnternet ve fotokopi hizmeti düzenlenmelidir

□ Bina daha geniş olmalı

□ Kültürel etkinlikler arttırılmalı

□ Elektronik Kaynaklar arttırılmalı

□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

19. Gebze İlçe Halk Kütüphanesi koleksiyonu (Bilgi kaynakları) yeterli mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

20. Gebze İlçe Halk Kütüphane binası kullanım için elverişli mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

21. Gebze İlçe Halk Kütüphanesinde yapılan konferans, konuşma, yarışma ve kültürel etkinliklere katılım oranınız nedir?

□ Çoğunlukla Katılıyorum □ Bazen Katılıyorum □ Katılmıyorum □ Fikrim Yok

22. Gebze İlçe Kütüphanedeki bilgisayarlar yeterli sayıda ve özellikte mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

23. Gebze İlçe Halk Kütüphanesinin sunduğu hizmetler yeterli midir?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

24. Gebze İlçe Halk kütüphanesinin çalışma saatleri yeterli mi?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

25. Gebze İlçe Kütüphanesi kaynaklarından en çok kullandığınız hangisidir?

□ Roman ve Hikâye
□ Danışma Kaynakları
□ Kitap Dışı Materyal
□ Süreli Yayınlar
□Elektronik Yayınlar
□ Diğer (***Lütfen Belirtiniz***) …

26. Gebze İlçe Kütüphanesi ders çalışma, öğrenme ve araştırma için tam anlamıyla uygun bir mekan mıdır?

□ Evet □ Hayır □ Kısmen □ Fikrim Yok

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Erzurum'da doğdu. Lise öğrenimini Bursa'da tamamladıktan sonra, 2002 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünü bitirdi. 2002 yılından itibaren üniversite kütüphanelerinde çalışmaktadır. 2013 yılında Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek programını 2015 yılında bitirdi.